

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

13^E JAARGANG

WOENSDAG 14 NOVEMBER 1928

No. 672

**STOOMVAART-MAATSCHAPPIJ
„NEDERLAND” - Amsterdam
ROTTERDAMSCH LLOYD
Rotterdam**

MAIL-, PASSAGIERS- EN
VRACHTBOOTENDIENST
HOLLAND—JAVA vice versa
via SUEZ KANAAL

JAVA—NEW YORK LIJN
Geregelde vrachtbootendienst tus-
schen Nederlandsch-Indië en de
Oostkust van Noord-Amerika in
samenwerking met andere Maat-
schappijen.

JAVA—BENGALEN LIJN
Geregelde dienst tusschen Neder-
landsch-Indië, Rangoon en Calcutta.

JAVA—PACIFIC LIJN
Geregelde vrachtbootendienst tus-
schen Nederlandsch-Indië, Singa-
pore en de Westkust van Noord-
Amerika.

**Het
Handelsblad**

**100
JAAR**

het familieblad
der beschaafde
kringen. Elke
adverteerder
weet wat dat
zeggen wil!

Algemeen Handelsblad
Afd. Advertentiën - Amsterdam

**ROTTERDAMSCH
BANKVEREENIGING**
ROTTERDAM · AMSTERDAM · DEN HAAG

KAPITAAL f 50.000.000
RESERVE f 20.000.000

DEPOSITO'S
CHEQUE REKENINGEN MET RENTEVERGOEDING
ALLE BANKZAKEN

R. MEES & ZONEN

A^o 1720

Bankiers en Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

Safe-Deposit

Bezorging van alle
Verzekeringen

**How to write
an English Business Letter**
door

J. E. BERRINGTON

Prijs f 1.90

NIJGH & VAN DITMAR'S
UITG.-MIJ. ROTTERDAM

**v.ROSSEM'S
MILO
HAVANA MELANGE**

Nederlandsche Hypotheekbank
Opgericht te Veendam in 1890.

Directie: Mr. M. J. BOS
Mr. J. WILKENS.

Kapitaal f 4.000.000,—
Reserves ruim f 2.200.000,—
Hypotheek f 55.000.000,—
Pandbrieven f 52.000.000,—

**4 1/2 % Pandbrieven
à 99 1/2 %**

Bij omwisseling tegen ingetrokken
5 1/2 % Pandbrieven is de koers tot
15 DECEMBER a.s. 1/2 % lager.

**ARNHEMSCHE
HYPOTHEEK BANK**

**4 1/2 % Pandbrieven
à 99 %**

Hyp. Kap. beschikbaar.

Directie:
Mr. S. J. v. ZIJST; Mr. J. F. VERSTEEVEN

**AANTEKENBOEK VAN
RIJKSBELASTINGEN**

Vermogens-, Verdedigings-
Rijksinkomsten- en Perso-
neele Belasting

9e, geheel verbeterde en bijgewerkte druk

Prijs f 1.—

Alom verkrijgbaar bij den Boekh. en bij
Nijgh & v. Ditmar's Uitg.-Mij., Rotterdam

STEENKOLEN-HANDELSVEREENIGING

(COAL-TRADING ASSOCIATION)

Hoofdkantoor te Utrecht - Filialen te Amsterdam en Rotterdam

ONTVANG- EN BETAALKAS

NIEUWE DOELENSTRAAT 20—22, AMSTERDAM

Kapitaal f 5.000.000,—

Reservefonds f 1.000.000,—

Rentevergoeding voor gelden à deposito:

direct opvorderbaar 2 %

met 10 dagen opzegging 2¼ %

Voor andere termijnen op nader overeen te komen voorwaarden

OPEN EN GESLOTEN BEWAARGEVING VOLGENS REGLEMENT
SAFE-DEPOSIT.

RAADGEVEND BUREAU VOOR ORGANISATIË

Ir. V. W. VAN GOGH
HEERENGRACHT 125

Ir. ERNST HYMANS
AMSTERDAM

MINISTERIE VAN KOLONIËN

Commissariaat voor Indische Zaken

Bij den Belasting-Accountantsdienst in Ned.-Indië kan worden geplaatst een doctorandus in de handelswetenschappen, die met goed gevolg het aanvullingsexamen in de rekening-wetenschap heeft afgelegd. Sollicitaties (ongezegeld) in te zenden bij het Commissariaat bovenvermeld (Afdeling B, Eerste Bureau), alwaar ook inlichtingen zijn te bekomen.

Hoofdpijnen uit de ontwikkeling van het moderne bankwezen in Nederland vóór de concentratie

door Dr. P. C. HARTHOORN.

Prijs f 3.90, franco per post f 4.— bij den
WESTER BOEKHANDEL te Rotterdam.

RESIDENTIE HYPOTHEEKBANK

's-GRAVENHAGE

Anna Paulownastraat 97

Trustee's en Accountantscontrôle

Geplaatst Maatsch. Kap. f 1.400.000.—
Reserve f 601.000.—

4½ pCt. Hypotheekbr. tegen 98½ pCt.

Directie: K. E. Abbing, D. van Oordt.

VOOR DE AFDEELING

Stadsontwikkeling

van den Dienst der

Publieke Werken te Amsterdam

wordt GEVRAAGD een

Sociaal-Econoom

bij voorkeur met academische opleiding, die belast zal worden met het bestudeeren van de economische grondslagen voor het uitbreidingsplan der stad. Salaris nader te regelen.

Sollicitatiestukken met opgaaf van verlangd salaris te zenden aan den Directeur der Gem. Arbeidsbeurs, Passeerdersgracht, Amsterdam.

ADVERTEERT
IN DIT BLAD!

Nederlandsche Handel-Maatschappij

Amsterdam

Gestort kapitaal f 80.000.000.— Statutaire Reserve f 40.000.000.—

AGENTSCHAPPEN TE ROTTERDAM EN 'S-GRAVENHAGE

Vestigingen in Nederlandsch-Indië, Straits-Settlements, Britsch-Indië, China en Japan

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten. - Incasseeringen en Financieringen. - Schriftelijke en Telegrafische Credieten. - Reiscredietbrieven. - Deposito's. - Rekeningen-Courant. - Aan- en Verkoop van Effecten. - Administratie van Vermogens. - Open en Gesloten Bewaarneming

SAFE-DEPOSIT

KOFFERKLUIS

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

13^E JAARGANG

WOENSDAG 14 NOVEMBER 1928

No. 672

INHOUD.

	Blz.
FINANCIEELE VERHOUDING RIJK EN GEMEENTEN door <i>Mr. J. A. N. Patijn</i>	994
Internationale regeling van het tentoonstellingswezen door <i>Dr. J. Stroomberg</i>	998
De Zegelwet en aandelen zonder nominale waarde door <i>Jhr. Mr. L. H. van Lennep</i>	1000
De consequenties van de arbitrale rechtspraak in arbeids- geschillen door <i>Ir. B. Bölger</i>	1000
Het Rijnverkeer in het eerste semester van 1928 en het verkeer van Rotterdam met het Deutsche achterland van 1913 tot 1926 door <i>C. Vermey</i> met Naschrift door <i>Mr. Dr. K. F. O. James</i>	1002
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
Het monetaire vraagstuk in Fransch Indo-China door <i>Prof. B. Nogaro</i>	1004
AANTEEKENINGEN:	
Indexcijfers van scheepsvrachten	1006
OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN	1007
MAANDCIJFERS:	
Emissies in October 1928	1007
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	1009—1016
Geldkoersen. Bankstaten. Goederenhandel.	
Wisselkoersen. Effectenbeurzen. Verkeerswezen.	

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN.Algemeen Secretaris: *Mr. Q. J. Terpstra.***ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN.****COMMISSIE VAN ADVIES:**

Prof. Mr. D. van Blom; J. van Hasselt; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; Mr. K. P. van der Mandele; Prof. Dr. E. Moresco; Prof. Dr. N. J. Polak; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. B. van Welderen Baron Rengers; Prof. Mr. H. R. Ribbius; Jan Schilthuis; Mr. Q. J. Terpstra; Prof. Mr. F. de Vries.
Gedelegeerd lid: *Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.*
Assistent-Redacteur: *H. M. H. A. van der Valk.*
Secretariaat: *Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam.*
Telefoon Nr. 3000. Postrekening 8408.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en girorekening No. 6729.*

13 NOVEMBER 1928.

Ook deze week kwam er nog geen ontspanning van beteekenis op de geldmarkt. Het aanbod van geld bleef nog steeds gering, zoodat de geldkoersen vrijwel op het hoogste punt bleven. In het begin der week was er voorbijgaand iets meer aanbod, zoodat enkele posten wissels voor 4 $\frac{3}{8}$ pCt. geplaatst konden worden, maar later moest weder regelmatig 4 $\frac{7}{16}$ en 4 $\frac{1}{2}$ pCt. worden toegestaan. Ook de prolongatierente bleef hoog; de notering schommelde tusschen 4 $\frac{1}{4}$ à 5 en 5 $\frac{1}{4}$ pCt. Callgeld noteerde vrijwel dagelijks 4 $\frac{3}{4}$ à 5 pCt.

* *

Hoewel het saldo van f 2 miljoen aan rechtstreeks bij De Nederlandsche Bank ondergebracht schatkistpapier, dat verleden week nog in de portefeuille der centrale credietinstelling aanwezig was, inmiddels geheel blijkt te zijn afgelost, geeft de post binnenlandsche wissels op de balans der Bank nog een stijging van f 1,1 miljoen te zien. De beleeningen vertoonen een

teruggang van f 25 miljoen. Het renteloos voorschot aan het Rijk daalde met f 3,2 miljoen.

De goudvoorraad der Bank bedraagt f 200.000 minder dan verleden week. De zilvervoorraad klom met een goede f 50.000, de post papier op het buitenland vermeerderde met eenzelfde bedrag, terwijl de diverse rekeningen op de actiefzijde der balans een stijging van f 6,3 miljoen te aanschouwen geven.

De biljettencirculatie daalde met f 20,8 miljoen. De rekening-courant-saldi verminderden met een kleine f 200.000. Het beschikbaar metaalsaldo nam met f 4,1 miljoen toe. Het dekkingspercentage bedraagt nagenoeg 53.

* *

De wisselmarkt bleef flauw. Vrijwel alle koersen liepen evenredig terug. Dollars daalden van 2.49 $\frac{3}{16}$ tot 2.49 $\frac{3}{16}$, Ponden van 12.09 tot 12.07 $\frac{1}{8}$, Markten van 59.39 tot 59.32 en ook de overige wissels liepen allen $\frac{3}{4}$ à 1 $\frac{0}{100}$ terug, zonder dat voor een enkelen wissel iets bijzonders viel te vermelden.

LONDEN, 12 NOVEMBER 1928.

Ofschoon de geldmarkt verleden week zeer gemakkelijk opende op Maandag, kwam een plotselinge schaarschte tot uiting op Dinsdag, welke ook op Woensdag en Donderdag aanhield en die de markt slechts met moeite buiten de Bank hield. Vrijdag en Zaterdag was geld zeer gemakkelijk. Toch bleek wel uit de bankstaat van Donderdag, dat de markt geen ruime middelen ter beschikking stonden, zoodat de toestand ook deze week wel vrij moeilijk zal blijven.

Disconto was in het begin van de week eveneens genegen om iets te verzwakken, maar het feit — zooals trouwens ook niet anders te verwachten was — dat het goud uit Zuid-Afrika geheel voor export werd opgekocht en dat de Bank ook bovendien nog goud moest afgeven, bracht disconto weer op het niveau van 4 $\frac{1}{2}$ terug, terwijl de schatkistpromessen Vrijdag ook iets duurder dan bij de vorige toewijzing genomen werden.

Wel bracht de lang aangekondigde zending van £ 2 miljoen goud uit Spanje, die aan de Bank toevloede, eenige verlichting in de goudpositie, maar er is de laatste weken en maanden toch ook een zeer belangrijk bedrag geëxporteerd en de discontomarkt kan zich dan ook geen lagere prijzen veroorloven.

Er worden nog verdere invoeren uit Spanje verwacht en indien dus de uitvoeren naar Amerika slechts geen grooter proportie aannemen dan verleden week, dan lijkt een verhoging van het bankdisconto voor het einde van het jaar wel niet waarschijnlijk. De markt hoopt in ieder geval, dat een verhoging niet noodig zal zijn.

Men zou bijna zeggen, dat de Bank van Engeland er eveneens zoo over denkt, anders zoude zij op 22 November a.s. niet tot de officieele samensmelting van de currency-notes met hare eigen bankbiljetten overgaan. Evenwel kan zij de uitvoeren naar New York, indien de wisselkoers die mogelijk maakt, niet tegenhouden.

FINANCIEELE VERHOUDING RIJK EN GEMEENTEN.

De redactie zal er wel geen bezwaar tegen hebben, dat ik deze beschouwing aanvang met de mededeeling daartoe te zijn overgegaan op hare uitnoodiging. Dit ter verontschuldiging van het feit, dat ik schrijf over een onderwerp, waarover reeds zoo ontzaglijk veel, en ook in dit tijdschrift, geschreven is.

Aanleiding is natuurlijk het jongste wetsontwerp, dat beoogt de financieele verhouding tusschen het Rijk en zijn gemeentelijke onderdeelen te herzien.

Eigenlijk dekt het opschrift het onderwerp niet; zeker niet bij een behandeling als in het wetsontwerp aan het onderwerp is ten deel gevallen. Het gaat niet om die verhouding alleen en om „wijziging van eenige bepalingen der Gemeentewet”, gelijk de titel luidt, maar om de opheffing van de noodtoestand, waarin sommige gemeenten zijn komen te verkeren; om de herstelling van wanverhoudingen tusschen verschillende gemeenten, tusschen de eene streek en de andere; om een wijziging van ons belastingstelsel; om de grondslagen van ons gemeenterecht. Ingrijpend is dit wetsvoorstel naar mijne meening, in veel meerdere mate dan de titel zou doen vermoeden, maar ook, dan de voorstellers in de toelichting doen voorkomen, en minister de Geer in een interview, kort na de openbaarmaking, wilde toegeven. Van de verschillende voorstellen, wetsontwerpen en andere, tot regeling van dit onderwerp, die in de laatste 25 jaar zijn gedaan, is dit het meest revolutionnaire, sit venia verbo, en dat acht ik zijn groote verdienste. De wet van 1897 was eigenlijk een pis-aller, bestemd om kort te duren. Van de beginselen, waarop die wet steunde, heeft zich echter, voorzoover ik weet, geen vroeger voorstel zoozeer los gemaakt als het thans ahangige. Dat we hier te doen hebben met een forschen greep, een geniaal stuk werk, het is reeds door velen, die er hun beschouwingen over ten beste gaven, erkend, door voorstanders zoowel als door de weinig talrijke tegenstanders. Er over schrijvende kan men niet nalaten dit eeresaluut aan de ontwerpers (of ontwerper?) te brengen.

De gangbare voorstelling ten aanzien van de nood der gemeente-financiën, thans met de hem eigene verve door de heer Wibaut nog weer eens voorgedragen, is de volgende. Er is tweërlei overheids-taak, die ter behartiging van het Rijks-belang en die ter voorziening in plaatselijke behoeften. De eerste is zaak der Regeering, de tweede van de Gemeentebesturen. Zoolang de gemeenten de opbrengsten der accijnzen genoten, dus tot 1865, konden zij de aan hun taak verbonden lasten dragen, zij 't niet altijd zonder moeite. Wat zij daarvoor in de plaats kregen, 4/5 van de opbrengst der Personeele Belasting, was onvoldoende. Hooger steeg de nood naarmate de wet aan de gemeenten lasten oplegde, ter uitvoering van de Rijks-taak, zonder hiervoor vergoeding te geven. Dit onrecht trachtte o.m. de wetgever van 1897 te herstellen, maar hij deed dit alweër onvoldoende. En sedert werd het steeds erger. De wet heeft al maar door lasten geladen op de ruggen der gemeentelijke pakezels, lasten, waarvan deze laatste even weinig voordeel hadden als gewoonlijk een ezel van de lasten, die hij te dragen krijgt — het waren immers Rijks-belangen —, maar die ze niëtemin hadden te torsen. Een enkele is er reeds onder bezweken en werd dan door de Regeering bestraft met een soort onder-curateele stelling. Bijna alle gaan er onder gebukt en lijden een meer of min kommervol bestaan. In den treure is deze voorstelling herhaald en pleegt dan te worden besloten met donderende verwijten aan achtereenvolgende Regeeringen — zie Wibaut in de Socialistische Gids van Nov. '28 — die dit schreeuwend onrecht niet herstelden.

Van deze voorstelling ontken ik de juistheid ten eenenmale. Ik meen met de schrijver van de Memorie

van Toelichting op het wetsontwerp en met Mr. v. Doorninck in zijn afzonderlijke nota bij het verslag der laatste Staatscommissie, dat hier van onrecht geen sprake is, omdat er geen recht was, dat geschonden kon worden. Naar Nederlandsch staatsrecht dragen de Gemeenten de kosten van zelf-regeering en zelf-bestuur zelve. Formeel heeft de gemeente dus niets te vorderen, wanneer de wet hun zekere uitgaven oplegt. Maar ook „buiten de wet om” (Mem. v. Toel.) niet, omdat „de gemeenten vormen de lokale organisatie van het Rijk; zij zijn vleesch van zijn vleesch”. Hoe waar dit is, blijkt uit het hopeloos falen van iedere poging om de grenzen van Rijks- en Gemeentebelang te trekken. Het aannemen van deze tegenstelling was m.i. de principieele fout der Staatscommissie, die in '27 haar verslag uitbracht, en leidde tot de zonderlinge gevolgen, die aanvaarding van haar voorstel zou hebben gehad. Als kenmerkende voorbeelden van onderwerpen, die een Rijksbelang zijn, door het wetsontwerp ook als grondslagen voor de berekening van het aandeel eener gemeente in de opbrengst van het Gemeentefonds aangenomen, gelden politie, armenzorgen onderwijs. Dienen de uitgaven hiervoor geen gemeentebelang? Kan iemand uitmaken in hoeverre deze onderwerpen behooren tot de zorg der Rijks- of der gemeentelijke overheid? Of een goede politie, goed onderwijs, voldoende armenzorg, meer zijn een plaatselijk dan wel een landelijk belang? Het geheele beeld van lasten, die op de ruggen der gemeenten worden geladen, is onjuist, omdat, wanneer niet de wet deze lasten aan de bevolking had opgelegd, de gemeenten zelve hiertoe hadden moeten overgaan. De oorzaak van de nood, voorzooverre aanwezig, is gelegen in de sedert 1851 veranderde opvattingen ten aanzien van de overheids-taak. Hiermede ging vermeerdering van lasten op de burgerij onvermijdelijk gepaard, en dat deze lasten bij de wet werden opgelegd, en niet gemeentelijk, sproot voort uit de wenschelijkheid om onderwerpen centraal in plaats van gemeentelijk te regelen, die op zoo velerlei gebied is gebleken, in de laatste jaren in sterk toenemende mate. Dat deze ontwikkeling, onder de bestaande wetgeving, die de kosten van het zelfbestuur ten laste van de gemeenten brengt, laatstgenoemde in de verdrukking moest brengen en dat dit kwaad, bij het groote verschil in draagkracht der gemeenten en de toenemende gemakkelijheid voor de ingezetenen om zich te verplaatsen, een „zichzelf voorttelend kwaad” werd, is gemakkelijk te begrijpen. Het is een der meest aan het daglicht tredende van de verschijnselen, die wijzen op de verouderdheid van ons gemeenterecht en daarom is het niet te verwonderen dat een voorstel, dat zich niet bepaalt tot de richtlijnen van de wet van 1897, dat niet door uitkeeringen uit de Schatkist de scherpe kantjes tracht weg te werken, diep ingrijpt in het bestaande gemeenterecht. Dat het ontwerp dit doet, geef ik de heer Wibaut volmondig toe.

Al aanvaardt men niet de theorie van het schreeuwend onrecht, al meent men, dat deze theorie tot onaanneemelijke voorstellen leidt, zooals van de laatste Staatscommissie, en al zijn er, bij deze opvatting, een aantal gemeenten voor wie er geen reden zou zijn iets in de bestaande toestand te veranderen, zoo behoeft dit niet te leiden tot ontkenning van de dringende behoefte voor een veel grooter aantal gemeenten, dat er wel wordt ingegrepen. Hierover is een ieder het wel eens en de Regeering heeft door de indiening van een voorstel, zoo kort na het verslag van de Staatscommissie en toch zoo geheel daarvan afwijkende, wel getoond die behoefte te beseffen. Er is een voortvarendheid betracht, waaraan wij in ons land niet gewend zijn en die de Kamer moge navorolgen.

In het gedeelte van de Memorie van Toelichting, dat spreekt over de nood, waarin de meeste gemeenten onder het bestaande stelsel zijn geraakt, komen

eenige beschouwingen voor, waarvan het mij ontzaglijk spijt, dat zij zijn opgenomen, minder nog om wat er staat, dan om wat er uit gelezen kon worden en te verwachten was dat er uit gelezen zou worden. Het zijn de reeds vele malen aangehaalde zinsneden over het beleid der hedendaagsche gemeentebesturen, waaruit meermalen deze gevolgtrekking gemaakt is, dat naar het oordeel van twee ministers de nood der gemeenten niet aan tekortkomingen bij dat beleid is te wijten. „De taak, die de gemeenten in onze tijd te vervullen hebben, wordt voor een aanmerkelijk deel bepaald niet door den vrijen wil harer bestuurders, maar door vóórbeschikking”, aldus leert de Mem. v. Toelichting. Men kan deze zin letterlijk onderschrijven evenals het meeste, dat er aan voorafgaat, en toch hartgrondig betreuren, dat het aldus op deze plaats is gezegd. De Ministers zeggen hier, naar het mij voorkomt, meer dan zij kunnen verantwoorden. Als vaststaande wordt aangenomen „het feit, dat de gemeenten welke in uitwendige omstandigheden met elkaar te vergelijken zijn, steeds ook in hoofdzaak hetzelfde budgetaire beeld vertoonen, welke personen ook aan het roer staan en hoe verschillend in beheers- en levensopvatting de meerderheid harer bestuurders is”. Beschikt men over zoo vele gegevens, en heeft men die zoo grondig bestudeerd, dat deze stelling kon worden neergeschreven? Zelfs de heer Wibaut, die begrijpelijkerwijs de bedoelde beschouwingen met instemming aanhaalt, is deze wegdoezeling van een van de grootste euvelen, waaronder ons nationaal openbaar leven gebukt gaat, te machtig. Hij toch schrijft: „de verschillen in de begrotingen, voortspruitende uit verschillend bestuursbeleid, zijn grooter dan de regeering ons hier wil doen gelooven”.¹⁾

Het is nog geen tien jaar geleden, dat B. en W. der onderscheidene gemeenten een circulaire ontvingen, waarin de aandacht werd gevestigd, namens de Minister van Binnenlandsche Zaken, op het ondoordacht verhoogen door verschillende Gemeenteraden van de loonen van Gemeente-personeel, en op de noodzakelijkheid om bij overneming door de Gemeente van eenige taak, die tot dusver door particulieren was vervuld, vooraf de debet- en creditzijde van de zaak voldoende tot haar recht te doen komen. Aan het slot werden de Burgemeesters uitgenoodigd niet te huiverig te zijn met voordrachten tot vernietiging van besluiten wegens strijd met het algemeen belang. Geschillen tusschen colleges van Gedeputeerde Staten en Gemeentebesturen over het financieel beleid van laatstgenoemde zijn vrijwel aan de orde van den dag. Begrotingen van groote gemeenten is goedkeuring onthouden op grond, dat het algemeen financieel beleid van het Gemeentebestuur afkeuring vond. Gemeentelijke bewaarscholen zijn gesloten moeten worden, rechtmatig het personeel toekomstige periodieke verhoogen niet uitbetaald kunnen worden, omdat de Gemeente geen geld meer had; waren deze hoogst bedenkelijke verschijnselen een gevolg hiervan, dat de taak van het Gemeentebestuur bepaald wordt door vóórbeschikking?

De afkeer van de belastingbetaler, zoo merkt de Heer Wibaut op²⁾, voor gemeentelijke inkomstenbelasting is nog veel grooter dan voor rijks-inkomstenbelasting. En tamelijk naïef laat hij hierop volgen: „verklaren kunnen wij dit niet”. Ik geloof, dat ik die verklaring kan geven. Bij een groot deel der belastingbetalers bestaat de overtuiging, dat de Gemeenteraden zich veelal hun verantwoordelijkheid ten aanzien van de gelden, die zij geroepen zijn te beheeren, niet voldoende bewust zijn. Ik voor mij deel die overtuiging, en daarom acht ik het zoo te betreuren, dat in een door twee Ministers geteekend Staatsstuk de gedachte wordt gewekt alsof voor die overtuiging geen grond aanwezig ware.

1) Soc. Gids Nov.

2) Het Haagsche Volk van Maandag 15 October 1928.

Men zal misschien tegenwerpen, dat dit in de Memorie van Toelichting niet wordt gezegd, dat integendeel op een andere plaats uitdrukkelijk wordt opgemerkt, „dat het budget van elke gemeente in laatste instantie mede door de eigen gemeentelijke gestie beïnvloed wordt”. Wie echter het geheele stuk onbevangen leest, zal moeten erkennen, dat aan die invloed van de gemeentelijke gestie een kleine plaats wordt toegekend en dat het volkomen begrijpelijk is, dat velen er een mild oordeel over bedoelde gestie in hebben gelezen.

Het is buitengewoon moeilijk, of eigenlijk ondoenlijk, het aandeel van het financieel beleid van het Gemeentebestuur in de geldnood eener gemeente te bepalen. Het wordt niet bepaald door het bedrag aan min of meer onverplichte uitgaven, dat op een gemeente-begroting voorkomt. Ook de wijze, waarop een Gemeentebestuur de min of meer verplichte taak der Gemeente uitvoert, kan zeer verschillend zijn, b.v. de uitvoering der Onderwijs-wetten. Men zal wel mogen aannemen, dat de Gemeenten, waar de nood het hoogst gestegen is, over het algemeen het zuinigst worden beheerd. Nood leert bidden. En zeker zal die nood dikwijls zijn ontstaan, zonder dat het financieel beleid van het Gemeentebestuur daar schuld aan had. Overtuigender dan de Memorie van Toelichting ten deze, acht ik het verweerschrift van Gedeputeerde Staten van Friesland aan de Kroon in zake de niet goedgekeurde begroting der gemeente Wijmbritseradeel. Ged. Staten schrijven:

„Wij wijzen er op, dat wij hier nu hebben een der goede Friesche plattelandsgemeenten; een gemeente, wier huishouding een toonbeeld van soberheid is; uit wier begroting alles, wat maar eenigszins kan worden nagelaten, door de eischen, waarvoor zij zich bij het sluitend maken van haar budget jaarlijks ziet gesteld, is geschrapt; die ook op de personeelskosten sterk heeft bezuinigd en die haar belastingen algemeen tot de maximale grenzen heeft opgevoerd.”

Na dit laatste te hebben toegelicht, vervolgen Ged. Staten:

„Het blijkt, dat het tot zoo aanmerkelijke hoogte opgevoerd zijn der gemeentebelastingen hier volstrekt niet is te wijten aan een sterke uitbreiding der gemeentelijke bemoeiingen op sociaal gebied. In alles is de gemeente steeds zoo sober mogelijk te werk gegaan. Het zijn de vele wetten, wettelijke voorschriften en regeeringsmaatregelen der opvolgende regeeringen, welke voortdurend nieuwe lasten op de schouders der gemeenten leggen, die den noodtoestand veroorzaken. Deze vele wetten, algemeene maatregelen van bestuur en ministerieele voorschriften hebben het gebied der onverplichte uitgaven zoozeer ingekrompen, dat een gemeentebestuur, dat tot beperking der uitgaven wil overgaan, in vele opzichten met machteloosheid is geslagen. Daarnaast hebben rijks-bezuinigingsmaatregelen, als bijv. intrekking van de rijksbijdrage voor krankzinnigenverpleging, verhooging van het getal leerlingen per klasse bij het lager onderwijs enz., precies omgekeerd voor de gemeenten gewerkt, terwijl tenslotte het rijk zijn bijdragen en tegemoetkomingen in onderscheiden uitgaven, als bijv. art. 68 en 205 der l.o.-wet, sterk verminderde of geheel beëindigde.”

Het oordeel omtrent de doelmatigheid van het gemeentelijk beleid in Wijmbritseradeel blijft natuurlijk voor rekening van Gedeputeerden van Friesland. Ik neem aan, dat dit juist is en dan hebben wij hier een sprekend bewijs van de dringende noodzakelijkheid van een regeling als het wetsontwerp beoogt te brengen. Hoe weinig bevrediging de voorstellen der Staatscommissie zouden hebben gebracht, blijkt uit de toevoeging van Ged. Staten, dat volgens die voorstellen Wijmbritseradeel nog minder zou ontvangen dan volgens de wet van 1897.

De formule van art. 4 van het ontwerp, die aangeeft in welke verhouding de verdeling van het

Gemeentefonds onder de Gemeenten zal geschieden, neemt als factor voor die verdeling op de uitgaven voor politie, lager onderwijs en armenzorg, met inbegrip van de voorzieningen tegen werkloosheid. In de toelichting wordt opgemerkt, dat het hier niet gaat om een vergoeding per verzorgd belang, maar om het vinden van een juist verhoudingscijfer, wshalve het niet noodig was alle in aanmerking komende uitgaven op te sommen, doch kon worden volstaan „een zoodanig complex van belangrijke en op verschillend terrein liggende uitgaven in aanmerking te brengen als voor de relatieve belastheid der gemeente in 't algemeen maatgevend kan worden geacht". Deze overweging had m.i. er toe moeten leiden de voorzieningen tegen werkloosheid niet op te nemen. Hieronder toch vallen uitgaven van deels zeer bedenkelijken aard, uitgaven, die hun oorsprong vinden in toestanden tijdens of kort na den oorlog en toen niet bedoeld waren als blijvende maatregel; waarvan het zeer twijfelachtig is of zij aan onze volkskracht niet meer kwaad dan goed doen. Door deze uitgaven op te nemen onder degene, die het bedrag der uitkeering voor een gemeente bepalen, geeft men de gemeente een belang bij het bestendigen en opvoeren daarvan, wat mij niet in het algemeen belang schijnt. Juist op uitgaven als deze zal de gestie van het gemeentebestuur een groote invloed uitoefenen. De gemeenten, die de meeste werkloozen hebben, worden het meest gebaat door de werkverschaffingen, welke met Rijkssteun worden uitgevoerd, en de bijlagen, welke het Rijk toekent. Men late deze uitgaven buiten beschouwing voor de bepaling van het bedrag, dat de Gemeente uit het Gemeentefonds beurt.

Het gevaar, dat de formule van art. 4, krachtens welke de uitkeeringen uit het Gemeentefonds worden bepaald, zal leiden tot opvoering van de uitgaven, die als maatstaf gelden, bestaat natuurlijk niet alleen voor die betreffende werkloosheid, maar voor al de in het artikel genoemde. De regeling komt feitelijk neer op het dragen van een deel dier uitgaven door het Rijk en mijn ervaring in zake regelingen, waarbij het Rijk belangrijk meedraagt in de kosten — ik denk b.v. aan het Nijverheids-onderwijs — is niet, dat die zuinig werken. Toch geloof ik, dat het voorstel, behoudens het hierboven omtrent de werkloosheidsvoorzieningen opgemerkte, goed is. In de eerste plaats zijn de uitgaven, die invloed op de uitkeering hebben, slechts één der factoren, die bij de berekening gelden; hun invloed is dus een beperkte. Dan hangt de hoogte van het bedrag der uitkeering van zoo vele onbekende cijfers af, dat vooraf nooit vaststaat, welk deel zal worden vergoed; de Gemeente, die f 1000.— voor Politie of Onderwijs uitgeeft, is die f 1000.— kwijt en weet niet hoeveel zij er in de vorm van meerdere uitkeering van terug zal krijgen. Maar bovenal, hoe is het boven aangeduide gevaar te vermijden? Zal bij de uitkeering uit het Gemeentefonds rekening worden gehouden met de druk der uitgaven eener gemeente, dan zal noodzakelijkerwijs stijging dier uitgaven een gunstige invloed uitoefenen op de uitkeering. Dit ware alleen te ontgaan door met de uitgaven in 't geheel geen rekening te houden. Dan bleef practisch voor de bepaling van de uitkeering alleen de draagkracht der gemeente als maatstaf over, wat m.i. geheel verkeerd zou zijn. Immers een groote gemeente met een welvarende bevolking, die groote uitgaven op allerlei gebied heeft te doen, zou weinig ontvangen, terwijl plattelandsgemeenten, met een weinig draagkrachtige bevolking, maar zeer weinig uitgaven, onevenredig veel zouden krijgen. In het stelsel van het wetsontwerp kan naast de draagkracht, een deel der gemeentelijke uitgaven als maatstaf voor de verdeling niet worden gemist.

Evenzeer past in het stelsel van het ontwerp de afschaffing van de forensen-belasting, die ik van ganscher harte toejuich. Even billijk als het is, dat iemand die b.v. in twee Gemeenten een woning tot

zijn beschikking heeft, in die beide Gemeenten in de verterings-belasting wordt aangeslagen, even onbillijk is de overmatige belasting met $\frac{1}{3}$ van het bedrag der inkomsten-belasting. Hetgeen dienaangaande in de Mem. van Toelichting wordt opgemerkt, schijnt mij onomstootelijk juist.

Er zijn tegen de afschaffing der forensen-belasting bezwaren ingebracht vanuit Gemeenten, voor wie die afschaffing wel eens minder gunstig zou kunnen werken. Het zou inderdaad wel eens kunnen blijken, dat het wegvallen van deze slagboom een uittocht uit enkele Gemeenten tengevolge had. Wie zal het kunnen zeggen? Het ontwerp is ook in dit opzicht ingrijpend. Maar mag dit een reden zijn om de forensenbelasting te behouden? Een belasting mag toch niet strekken om de menschen aan een Gemeente te binden. De overheid heeft niet het recht hen, die, om welke reden ook, liever elders wonen dan waar zij werken, of zich de weelde van twee woningen kunnen veroorloven, hierin te bemoeilijken. Ook hier geldt, dat de wetten er zijn voor de menschen en niet omgekeerd.

Weinig minder ingrijpend dan de afschaffing van de forensen-belasting is het omzetten van de personeele belasting in een gemeentelijke verteringsbelasting. De gronden, die de Memorie van Toelichting hiervoor aanvoert, zijn m.i. sterk. Ook krijgen de gemeenten, wier vrijheid van beweging door het ontwerp zoo sterk wordt belemmerd — hierover nader —, door deze verteringsbelasting eenige vrijheid terug, hoewel ik niet geloof, dat de elasticiteit van deze belasting groot is.

Er is echter tegen de gedachte overdracht een practisch bezwaar ingebracht, dat mij heel groot schijnt. In ditzelfde tijdschrift¹⁾ heeft Prof. van der Grinten al gewezen op de aanmerkelijke kosten van schatting en controle, die deze belasting vergt. Heeft men zich ingedacht, wat dit beteekent voor ruim 1000 gemeenten? De Gemeenten worden hier voor een taak gesteld, die vooral in de kleine en middelsoort gemeenten zwaar zal wegen. De Gemeenten missen de gegevens en de ervaring, die de Rijksbelasting-dienst gaandeweg heeft verkregen. Een groot bedrag zal aan ambtenaren heengaan.

Prof. van der Grinten stelt daarom voor de personeele belasting Rijksbelasting te laten, maar de opbrengst aan de Gemeenten uit te keeren. Hij stuit hierbij echter op het bezwaar, dat er Gemeenten kunnen zijn, die het geheele bedrag der personeele belasting niet noodig hebben. Ik zou in overweging willen geven een stap verder te gaan en de opbrengst in het Gemeentefonds te storten. Van Haagsch standpunt is deze gedachte onbaatzuchtig. De rijke Gemeenten zullen naar verhouding veel personeele belasting betalen. Het zou echter geheel in de lijn van het ontwerp liggen om te nivelleeren.

Een leemte in de artikelen, die op deze belasting betrekking hebben, acht ik, dat zij progressie toelaten en deze niet begrenzen. Even noodzakelijk als het was, en altijd geoordeeld is, de progressie bij de inkomstenbelasting in de Gemeentewet eenigszins te matigen, is het dit bij een verteringsbelasting, met name voor de grondslag huurwaarde.

Een ander bezwaar van Prof. van der Grinten, dat me bijzonder belangrijk voorkomt en dat ik me daarom veroorloof te herhalen, is dat de aftrek voor noodzakelijk levensonderhoud ook voor ongehuwden f 800,— bedraagt. Ik begrijp trouwens niet hoe, ook voor gehuwden, een zelfde bedrag voor noodzakelijk levensonderhoud kan worden aangenomen voor de kleinste plattelandsgemeente en voor Amsterdam. Thans loopen de bedragen voor aftrek in de verschillende gemeenten vrij ver uiteen en het schijnt me technisch niet onuitvoerbaar, door een classificatie der Gemeenten, een rechtvaardiger verdeling van de lasten, meer

¹⁾ Zie E.-S.B. van 17 Oct. jl.

aansluitende aan de levensstandaard in de verschillende deelen des lands, vast te stellen.

De Gemeenten zullen mogen kiezen of zij van de grondbelasting, die Rijksbelasting blijft, de opbrengst voor het gebouwd of voor het ongebouwd uitgekeerd willen hebben. Evenmin als in de nota Kan-Treub, waaraan dit denkbeeld is ontleend, zijn in de Mem. v. Toelichting de gronden te vinden, waarop dit voorstel berust. In het Weekblad voor Gemeentebelangen van 19 October jl. wijst de heer Walch op de onrechtvaardigheid tegenover Gemeenten, waar de opbrengst van het gebouwd en het ongebouwd ongeveer even groot is en welke dientengevolge zonder goede redenen een veel geringere bate ontvangen dan Gemeenten, waar de opbrengst van beide middelen sterk uiteenloopt. Tegen deze opmerking schijnt mij weinig in te brengen. De eenige manier om deze onrechtvaardigheid op te heffen, schijnt me, dat het Rijk de geheele opbrengst der grondbelasting aan de Gemeenten afdraagt. Volgens de Mem. v. Toelichting wordt de afstand, op de voet van het ontwerp, geraamd op 15 à 16 miljoen. De geheele opbrengst is volgens de begroting voor '29 geraamd op 21½ miljoen. Hetgeen het Rijk meer zou afdragen zou dus naar raming ongeveer 6 miljoen bedragen. De kosten voor het Rijk van het geheele ontwerp (ongerekend de garantie-bepaling van art. 6) zouden dan stijgen van 18 tot 24 miljoen. Het komt me voor, dat het belang eener betere, rechtvaardiger regeling dit offer wel waard is en de Gemeenten kunnen die 6 miljoen best gebruiken.

Er is der Regeering veel verweten, dat voldoende cijfers ter beoordeeling van de geldelijke gevolgen van het ontwerp ontbreken. Zeker is, dat die cijfers ontbreken, doch ik zie niet goed hoe dit anders kon. De Regeering wilde als grondslag voor de uitkeeringen uit het Gemeentefonds een zoo laat mogelijk jaar nemen. Daarentegen is het onvermijdelijk, dat tusschen de indiening van het ontwerp en de inwerkingtreding der wet eenige jaren verlopen. Ergo schijnt het me moeilijk te ontgaan, dat die indiening geschiedde op een tijdstip, dat de juiste cijfers ontbraken. Tegen dat het ontwerp in openbare behandeling komt, zullen zij er zijn. Voor een globale berekening beschikte de Regeering blijkbaar over de noodige cijfers, die echter, vermoedelijk omdat ze zeer globaal zijn, niet zijn overgelegd.

De Vereeniging van Nederlandsche Gemeenten is thans aan het cijferen en in afwachting van deze berekeningen is het onmogelijk voor een bepaalde Gemeente de gevolgen na te gaan. Men kan alleen uitrekenen, wat een Gemeente volgens de garantie-bepalingen van art. 6 ten hoogste of ten minste uit het Gemeentefonds zal ontvangen en wat in die twee gevallen onderscheidenlijk de uitkomst zal zijn. Voor den Haag is die berekening de volgende:

De Gemeente derft (volgens de begroting voor 1929):

1. Opbrengst Gem. Ink.belasting (netto)	f 12.500.000
2. Uitkeering wet 1897	„ 1.400.000
3. Opcnten Personeel	„ 3.800.000
	<u>f 17.700.000</u>

De Gemeente krijgt:

1. Hoofdsom grondbelasting	f 1.500.000
2. Opbrengst verteringsbelasting (geraamd op tegenw. pers. belasting in hoofdsom plus opc.)	„ 7.300.000
	<u>f 8.800.000</u>

Een bedrag van f 8.900.000 of rond 9 miljoen zal dus moeten worden gedekt door:

- 1o. Uitkeering uit het fonds, en
- 2o. Opcnten op de Gemeentefondsbelasting.

De helft van de gemiddelde opbrengst als bedoeld bij art. 6 bedraagt $\frac{1}{2} \times f 11.200.000 = f 5.600.000$; $\frac{3}{4} \times f 11.200.000. = f 8.400.000$.

Wordt het <i>minimum</i> genoten dan moet uit opcenten komen:	f 9.000.000
af	„ 5.600.000
	<u>f 3.400.000</u>

De opbrengst van de Gemeentefondsbelasting in Den Haag wordt geschat op hoogstens f 10.000.000. Dan te heffen ± 34 opcenten. (Er worden reeds 50 opcenten op de Vermogensbelasting geheven.)

Wordt het <i>maximum</i> genoten, dan moet uit opcenten komen:	f 9.000.000
af	„ 8.400.000
	<u>f 600.000</u>

Volstaan kan dan worden met ongeveer 6 opcenten.

Deze uitkomsten hebben mij eenigzins verrast. In het *ongunstigste* geval zou den Haag ongeveer f 900.000,— d.i. $\pm 7\%$ meer inkomstenbelasting moeten betalen dan op dit oogenblik. Wanneer een rijke Gemeente er zoo afkomt, waar de belastingen lager zijn dan in de andere grootere Gemeenten, die er dus vermoedelijk beter op zullen worden, terwijl een aantal kleine Gemeenten er veel bij zullen vooruitgaan, wie betaalt dan het zaakje? Het Rijk krachtens de garantie-bepaling van art. 6?

Ten slotte een woord over het ontwerp in verband met de gemeentelijke autonomie.

De eerste indruk, die het ontwerp, zooals het in de dagbladen stond weergegeven, maakte, was dat het de autonomie vrijwel ophief. Een nadere bestudeering heeft me doen zien, dat verschillende artikelen de Gemeente meer vrijheid laten dan uit de korte samenvatting van het ontwerp bleek. Toch is nog mijn zeer besliste meening, dat het een groote greep in de autonomie doet en de Gemeenten in een verhouding tot het Rijk brengt, die niet in overeenstemming is met wat de Grondwetgever zich heeft gedacht. Bij de eischen, die naar hedendaagsche opvattingen op allerlei gebied aan de overheid worden gesteld, behoeft een Gemeente-bestuur, zal het werkelijk de zelfstandigheid bezitten, die art. 144 der Grondwet het toedacht, de bevoegdheid om in ruime mate over geldmiddelen te beschikken. Autonomie beteekent de vrijheid voor de Raad, behoudens hooger toezicht, om kostbare werken te doen uitvoeren, proefnemingen op sociaal gebied te doen, kunst en wetenschap te bevorderen, in het algemeen alles te doen, wat in het belang der Gemeente noodig of wenschelijk wordt geacht, en de burgerij de belastingen op te leggen, die voor de bestrijding der uitgaven noodig zijn. Deze uitgaven kunnen in achtereenvolgende jaren sterk uiteenloopen. Daarom is geen volledige Gemeentelijke autonomie bestaansbaar, tenzij de Gemeente beschikt over een belasting met een groote mate van elasticiteit. Aan deze eisch voldoet feitelijk alleen een inkomstenbelasting.

Volgens het ontwerp zullen de Gemeenten in plaats van de afgeschafte inkomstenbelasting zelve kunnen heffen een verteringsbelasting en, onder zekere voorwaarden, 80 opcenten op de Gemeentefondsbelasting. De elasticiteit van de eerste is gering. Die van de opcenten houdt op bij het cijfer 80.

In een op 5 October jl. gehouden interview heeft minister de Geer, volgens het verslag in de dagbladen, gezegd, dat de Gemeenten de 80 opcenten „lang niet steeds noodig zullen hebben”. Een aantal gemeenten zullen ze dus vermoedelijk wel aanstonds noodig hebben, en op den duur, wanneer wederom zwaardere lasten op de Gemeenten mochten worden gelegd, zal het aantal Gemeenten, dat de grens van het toegestane aantal opcenten bereikt, steeds grooter worden. Men vergeet ook niet, dat de uitkeering uit het Gemeentefonds *voor altijd*, dat is zoolang de wet ongewijzigd blijft, is beperkt tot $\frac{3}{4}$ van het bedrag, dat over de drie, aan 1 Mei 1929 voorafgaande jaren per inwoner aan Gemeentelijke inkomstenbelasting werd geïnd. Een Gemeente, die de volle 80 opcenten heeft, mag trachten zooveel mogelijk uit biljarten of

speelvaartuigen te halen, doch feitelijk ligt ze aan banden.

In hetzelfde interview heeft de minister de aantasting der autonomie ontkend onder verwijzing naar de Provinciale autonomie, terwijl toch het terrein voor belastingheffing voor de Provinciën evenzeer is afgebakend als trouwens volgens de bestaande wetgeving ook voor de Gemeenten reeds het geval is. De beweerde aantasting der autonomie ligt echter niet in het feit, dat het recht tot belastingheffing wettelijk wordt begrensd, maar in de wijze, waarop het ontwerp dit doet. Autonomie is nooit geweest, ook op ander dan financieel gebied, een onbepaalde bevoegdheid voor de Gemeente om te doen, wat haar goed dacht. De bestaande afbakening liet de Gemeente vrijheid genoeg, evengoed als de Provincie bij de uitvoering harer veel bescheidener taak altijd voldoende ruimte heeft gehad om in de middelen te voorzien, die zij daarvoor behoefde. Volgens het ontwerp evenwel wordt voortaan aan de Gemeenten een grens voor haar bewegingsvrijheid gesteld, die door vele harer m.i. spoedig zal worden bereikt en ze zal brengen in een toestand, anders dan de Grondwetgever van 1848 zich die dacht.

Het verwijt, dat een Regeering of wet de autonomie der Gemeente aantast, wordt in ons land niet licht geteld. Van oudsher hebben wij aan het zelfbeschikingsrecht der Gemeente, dat onder de Republiek nog zooveel grooter was, veel beteekenis gehecht. Ik maak mij over die aantasting niet zoo ongerust. Ons Gemeentelieven is veel te krachtig, te reëel, om te kunnen verdwijnen. Het zal zich, ook als het ontwerp wet wordt, handhaven. Maar wel zal de autonomie zich naar de gewijzigde omstandigheden moeten vervormen, en dat wel niet zoozeer om de beperking in vrijheid tot belastingheffing, die het ontwerp wil aanbrengen, als ten gevolge van tal van omstandigheden, die samenhangen met de geheele ontwikkeling der maatschappij. Feitelijk is de autonomie, buiten de wet om, reeds belangrijk gewijzigd. Het hedendaagsche verkeer; de voorziening in verschillende behoeften, zooals electriciteit, telefoon; dezelfde omstandigheden als de behoefte aan gewestelijke uitbreidingsplannen hebben doen geboren worden; de veranderingen in maatschappelijke verhoudingen, genoemd op bladz. 2 van de Mem. van Toelichting, zij alle hebben de autonomie tot op zekere hoogte aangetast, haar tot iets anders gemaakt dan Thorbecke en de grondwetgever voor oogen stond. Maar evenmin als het Gemeentelieven hierdoor is verloren gegaan, zal het sterven onder de banden, die het ontwerp de autonomie zijns ondanks aanlegt. Een goede regeling van de financieele verhouding tusschen Rijk en Gemeenten is niet te maken zonder de autonomie aan te tasten. Onder deze wet zal de Gemeente, zij het met minder vrijheid dan tot dusverre, zich kunnen blijven ontwikkelen, en daarom besluit ik deze beschouwing met de wensch, dat het ontwerp, zoo mogelijk enigszins gewijzigd, spoedig in het Staatsblad verschijne.

J. PATIJN.

INTERNATIONALE REGELING VAN HET TENTOONSTELLINGSWEZEN.

De handel heeft, sedert het midden der vorige eeuw, een overwegend internationaal karakter verkregen. Talrijke factoren, als o.m. de nog steeds in snel tempo voortschrijdende ontwikkeling van het verkeerswezen, het doordringen van de vrijhandelsgedachte in meerdere landen, de toepassing van betere handels-usances, enz. droegen daartoe het hunne bij.

Het vroegere dikwijls nauwe contact van producent en consument, de directe handel, geraakte daardoor echter meer en meer op den achtergrond, steeds talrijker schakels plaatsten zich tusschen de uiteindelijke partijen, het distributie-proces werd immer gecompliceerder, het marktoverzicht steeds moeilijker. Als

organen ter bevordering van commercieele relaties en het verspreiden van meerdere kennis betreffende verschillende industriele producten en handelswaaren, verkregen de jaarmarkten en jaarbeurzen, evenals de tentoonstellingen, onder deze omstandigheden een groeiende beteekenis.

Toch bestaan tusschen beide instituten, zoowel in karakter als historische ontwikkeling, groote verschillen. De jaarmarkt en jaarbeurs immers beoogen in de allereerste plaats een nauw contact van producenten en handelaren te bewerkstelligen, het niet werkelijk geïnteresseerde publiek wordt zooveel mogelijk geweerd, het afsluiten van leveringscontracten is hierbij overwegend doel.

Anders echter staat het met het wezen der tentoonstellingen; het geven van een algemeen beeld van de ontwikkeling van nijverheid, handel, verkeerswezen, enz. treedt hierbij als regel, meer dan het tot stand brengen van belangrijke commercieele transacties, op den voorgrond. Daartoe moet het groote publiek worden bereikt, het bezoek daarvan op allerlei wijzen, als bijv. door het geven van gelegenheid tot het houden van congressen, het verlenen van reducties op verkeerstarieven, door de aanwezigheid van vermakelijkheidsattracties enz. worden aangemoedigd.

Gaat de oorsprong der jaarmarkten tot in de 14e en 15e eeuw terug, de tentoonstellingen daarentegen dateeren van veel lateren tijd; zij toch zijn een product der Industriele Revolutie. Belangstelling moest toen worden gewekt voor de opkomende nijverheid, vooroordeelen wilde men overwinnen, aangetoond diende, dat het machinaal bereide product den toets der vergelijking met het handwerk kon doorstaan. Bovendien poogde men voortdurend, door het uitloven van beduidende belooningen, industrieelen tot het aanbrengen van verbeteringen in werkwijzen en techniek te stimuleeren.

Aanvankelijk hadden dergelijke organisaties een zeer beperkt nationaal karakter; buitenlandsche voortbrengselen werden met groote gestrengheid geweerd. De eerste tentoonstelling van dezen aard, uitgaande van de Society for the Promotion of Arts, Manufactures and Commerce, werd in 1756 te Londen geopend; in 1791 volgde het Europeesche Continent met een dergelijke expositie te Praag, waarna spoedig meerdere landen — o.a. Nederland in 1820 te Gent, 1825 te Haarlem en 1830 te Brussel — een gelijken weg betreden. Gezien het beoogde doel, bevordering van de nationale nijverheid, werden de kosten dezer tentoonstellingen grootendeels uit Regeeringsfondsen bestreden.

Verlangende den gezichtskring te verruimen, begonnen echter reeds spoedig stemmen te weerklinken om ook niet-nationale producten ter expositie te brengen. Pogingen evenwel, daartoe in 1835 te Brussel en in 1849 te Parijs aangewend, eindigden, door heftig verzet van industrieelen en handelaren met een volslagen fiasco; in wezen ging het bij de kwestie betreffende de al of niet-toelating van buitenlandsche voortbrengselen om de strijdvrage van vrijhandel en protectie.

Engeland, waar in de veertiger jaren der vorige eeuw, onder leiding van Cobden, het "free-trade"-beginsel grooten aanhang had verworven, gaf evenwel spoedig het goede voorbeeld. Op een in 1851 te Londen gehouden expositie zijn — zij het ook weliswaar met zeer gemengde gevoelens van de zijde van vele Engelsche industrieelen — voor het eerst artikelen van vreemden oorsprong tentoongesteld. Bedoeld jaar werd daardoor tot een mijlpaal in de geschiedenis van het tentoonstellingswezen, de reeks van z.g. wereldtentoonstellingen was daarmee geopend; in het tijdvak van 1851—1900 werden er niet minder dan 12 gehouden. Daarmede veranderde het tentoonstellingswezen tevens geleidelijk van karakter; het aanvankelijke doel, opwekken tot industrieel-technische verbeteringen, werd meer en meer los ge-

laten, trad althans op den achtergrond; het zijn van een attractie van het groote publiek, teneinde dit middels grootsch opgezette reclame met diverse nieuwe voortbrengselen in kennis te brengen, werd hoofdzaak.

Kosten noch moeiten werden gespaard om vorige tentoonstellingen te overtreffen; grootere, betere en duurzamer gebouwen werden noodig, de smakelijke, decoratieve aankleding der inzendingen ging steeds hooger eischen stellen. In welke mate de omvang der tentoonstellingen groeide, blijkt wel hieruit, dat voor die in 1851 te Londen gehouden een terrein van $9\frac{1}{2}$ H.A. voldoende was, de in 1904 te St. Louis gehouden expositie besloeg daarentegen een oppervlakte van niet minder dan 500 H.A.

Langzamerhand begon echter, vnl. als gevolg van de snelle opvolging van tentoonstellingen — zoowel van de wereldtentoonstellingen, als van die, welke zich op beperkt terrein bewogen — bij talrijke exposanten een „Ausstellungs-Müdigkeit” tot uitdrukking te komen, een reactie trad in, de belangstelling, vooral van de zijde van handelaren en industrieelen verminderde. Velen toch, dikwijls door onderlinge concurrentie tot deelname genoopt, gingen zich afvragen, of de dikwijls vele jaren achtereenvolgens voor expositieruimte, inrichting, vertegenwoordiging, enz. bestede groote moeiten en kosten wel voldoende door meerdere omzetten en hooger winstcijfers werden vergoed. Ook de dikwijls zeer lichtvaardige opzet van vele tentoonstellingsplannen, waarbij somtijds de belangen van organisatoren een beslissender rol speelden dan die der exposanten, leidde meermalen tot groote teleurstelling.

Een drang naar overleg, zowel nationaal als internationaal, teneinde tot een betere regeling van het tentoonstellingswezen te komen, in het bijzonder voor een juiste verdeling van de tijdstippen der exposities, begon zich te openbaren.

In Frankrijk werd daartoe reeds in 1895 het „Comité Français des Expositions à l'Étranger” opgericht, andere landen volgden als o.m. Duitsland met het „Ausstellungs- und Messe-Amt der Deutschen Industrie”, terwijl in Nederland de „Vereeniging van Tentoonstellingsbelangen” tot stand kwam. Tevens werd bovendien naar de vorming van een internationale organisatie gestreefd.

Pogingen daartoe waren reeds na afloop van de Parijsche wereldtentoonstelling van 1867 aangewend. Door deelnemers, comités en jury-leden werd toen besloten tot oprichting van de „Association Internationale pour le Développement des Expositions”, als permanent lichaam, dat nieuwe tentoonstellingen zou voorbereiden, zich daarbij opgedane ervaringen ten nutte makende.

Het is hiermede echter bij goede voornemens gebleven; iets daadwerkelijks werd nimmer tot stand gebracht, terwijl de organisatie in den loop der jaren uiteenviel.

In 1907 kwam echter, op uitnodiging van de Fransche nationale organisatie, andermaal een aantal afgevaardigden van verschillende landen, ook van Nederland, bijeen, teneinde over een internationale aaneensluiting te beraadslagen. Als resultaat der onderhandelingen werd, op een het volgend jaar te Brussel gehouden conferentie, de „Fédération Internationale des Comités Permanentes d'Expositions” met een vast hoofdbureau in België's hoofdstad opgericht.

Bovendien streeft ook de, in 1920 opgerichte, Internationale Kamer van Koophandel naar innige samenwerking op het gebied van het tentoonstellingswezen. Ingevolge een resolutie, van het in Juni-Juli 1927 te Stockholm gehouden congres, werd daartoe nog in October van bedoeld jaar een „Comité des foires et expositions internationales” opgericht. Dit tracht het aantal internationale jaarmarkten en tentoonstellingen zooveel mogelijk te beperken en voor de bestaande tot een juiste tijlverdeling te geraken.

Door de Kamer wordt daartoe o.m. halfjaarlijks een overzicht gepubliceerd, waarin alle bij haar bekende te houden algemeene en bijzondere jaarmarkten en tentoonstellingen, geografisch alsmede productsgewijze gerangschikt, zijn vermeld.

Gingen de hiervoor geschetste pogingen tot internationaal overleg alle van het particulier initiatief uit, ook langs diplomatieken weg werd gepoogd tot een goede oplossing van het probleem te geraken en een bevredigde internationale regeling tot stand te brengen.

Op uitnodiging van Duitsland kwamen hiertoe in 1912 te Berlijn de afgevaardigden van vijftien landen bijeen. De daar gesloten conventie, waartoe ook Nederland toetrad (zie Staatsblad 1914 No. 259), heeft haar praktische beteekenis echter nimmer bewijzen; voor toch het verdrag door alle partijen werd geratificeerd brak over Europa de Titanenkrijg los, die dit werelddeel jarenlang in vuur en vlam zou zetten.

Het is daarom toe te juichen, dat kortgeleden door de Fransche Regeering opnieuw uitnodigingen voor een, nog dit jaar te Parijs te houden, „Conférence diplomatique relative aux Expositions internationales” werden rondgezonden. Nadat, in overleg met de nationale organisaties in andere landen, het „Comité Français des Expositions”, op uitnodiging van het Departement van Handel, het vraagstuk sinds 1925 in studie nam en besprekingen voorbereidde, zullen vervolgens de regelen der Berlijnsche Conventie van 1912 en daarin wenschelijk geachte veranderingen ter conferentie in discussie worden gebracht.

Hier de te behandelen „Propositions” uitvoerig in beschouwing te nemen, is niet mogelijk; zij sluiten zich deels bij de vroeger vastgestelde regelen aan, vertoont daarvan echter ook belangrijke afwijkingen. Gepoogd wordt niet slechts tot een classificatie der tentoonstellingen te geraken en daarvan de periodiciteit te regelen, ook wil men uniformiteit brengen in de aan exposanten op de verschillende tentoonstellingen toe te kennen belooningen.

Men onderscheidt daartoe achtereenvolgens de „exposition universelle,” die een beeld poogt te geven van „la totalité des productions de l'activité humaine”, vervolgens de „exposition générale”, die „sans viser l'universalité, embrasse de nombreux groupes de production”, enz., tenslotte de „exposition spéciale”, betreffende „une seule science appliquée.”

Voordat nu in een zelfde land wederom een wereld-, algemeene- of bijzondere tentoonstelling — voor wat deze laatste categorie betreft, liggende op het zelfde terrein van wetenschap — mag worden gehouden, moet, volgens de voorstellen, sedert de voorafgaande gelijksoortige expositie, minstens een tijdvak van respect. vijftien, tien en vijf jaar zijn verstreken. Als internationaal zullen verder slechts die tentoonstellingen worden aangemerkt, waarbij het buitenland langs diplomatieken weg tot deelname werd uitgenoodigd. De toe te kennen onderscheidingen zijn verder in zes groepen verdeeld, t.w. in: eereprijzen, eerediploma's, gouden-, zilveren- en bronzen medailles, alsmede eervolle vermeldingen. Bovendien worden verschillende voorschriften gegeven, o.m. regelende de verplichtingen van het land, dat tot deelname uitnodigt, de vrijstelling van tentoonstellingsgoederen van rechten enz.

Wordt de ontworpen regeling — zij het ook met kleine afwijkingen — door partijen aanvaard, dan zal daarmee een probleem, dat dringend voorziening behoefde, nader tot een goede oplossing zijn gebracht, het internationale expositie-wezen ten zeerste zijn gediend, en zullen ter bestrijding van het tentoonstellingswezen — aldus kwalificeerde de Nederlandsche Vereeniging voor Tentoonstellingsbelangen kort geleden zeer juist den huidige toestand — zoo noodig in nader internationaal overleg, afdoende maatregelen mogelijk worden.

Dr. J. STROOMBERG.

DE ZEGELWET EN AANDEELEN ZONDER NOMINALE WAARDE.

Vóór de wijziging van 1917 bepaalde de zegelwet, dat alle niet door het Rijk of zijne Koloniën uitgegeven effecten moesten gezegeld worden. In voornoemd jaar zijn daarvan uitgezonderd de bewijzen van aandeelen in binnen het Rijk gevestigde Naamlooze Vennootschappen, commanditaire Vennootschappen op aandeelen en andere Vennootschappen en Vereenigingen, welker kapitaal geheel of ten deele in aandeelen is verdeeld, voor zoover deze bewijzen aandeelen aanduiden in geplaatst kapitaal, dat volgens de Registratiewet 1917 met evenredig registratierecht is belast.

Niet alleen met het uniforme stelsel van zegeling is toen gebroken, maar ook met het beginsel van het heffen van een recht evenredig met de op het stuk uitgedrukte (eventueel daaruit af te leiden) nominale waarde. Zooals bekend, wordt het registratierecht over de reële waarde der aandeelen op het oogenblik der uitgifte berekend. Ten aanzien van aandeelen in buitenlandsche vennootschappen is waarschijnlijk uit praktische overwegingen, het oude systeem gehandhaafd; deze worden nog steeds naar de nominale waarde gezegeld.

Eigenlijk kan niet van de nominale waarde van een aandeel gesproken worden. Een aandeel vertegenwoordigt niet een zekere vordering in geld, maar een zooveelste deel van het vermogen — dus van alle activa en passiva — der vennootschap. Bij de reederij gaat de wetgever zelf van dit beginsel uit; en in de Vereenigde Staten wordt de uitgifte van aandeelen zonder nominale waarde meer en meer toegepast.

Volgens de zegelwet moeten echter stukken, waarvan kapitaal noch rente is uitgedrukt, en waarvan niet na te gaan is, hoe groot het kapitaal of de rente is, met een vast recht van een gulden vijftig cent belast worden. Dientengevolge ontving de fiscus voor buitenlandsche aandeelen zonder nominale waarde een in verhouding tot de reële waarde gemeenlijk zeer gering bedrag. Zeer sterk kwam dit uit toen van een juist opgerichte Amerikaansche Maatschappij, wier vermogen bijkans uitsluitend uit kasmiddelen bestond, de aandeelen zonder nominale waarde in den vorm van certificaten aan de Beurs te Amsterdam werden geïntroduceerd. De Minister van Financiën meende, dat hier het geval wel heel duidelijk was, en richtte dus de volgende aanschrijving tot de ontvangers:

„Volgens artikel 60, laatste lid, der Zegelwet 1917 „is op effecten een vast recht van f 1,50 schuldig, „wanneer noch kapitaal noch rente is uitgedrukt en „niet is na te gaan, hoe groot kapitaal of rente is. „Meermalen worden aandeelen in maatschappijen „zonder vermelding van de nominale waarde ter „zegeling aangeboden, terwijl uit de balans of op andere „wijze, buiten den inhoud van het stuk om, de nominale waarde kan worden nagegaan. Mij is de vraag „gedaan, of de ontvanger die aandeelen behoort te „zegelen — naar de nominale waarde — dan wel „met f 1,50.

„Het komt mij voor, dat deze vraag in den eerst „gemelden zin moet worden beantwoord. De in artikel „60, laatste lid, gemaakte tegenstelling, tusschen „eenerzijds het feit, dat geen kapitaal of rente is „uitgedrukt en anderzijds het feit, dat kapitaal „of rente niet is na te gaan, rechtvaardigt de meening, dat men ook buiten het stuk mag gaan om „de nominale waarde daarvan vast te stellen.

„Het komt mij daarom gewenscht voor, dat de „ontvangers van het buitengewoon zegel, indien hun „stukken als hierbedoeld ter zegeling worden aangeboden, zoo nauwkeurig mogelijk onderzoeken of „hun op een of andere manier de nominale waarde „van het effect blijkt.

„Uit den aard der zaak zal het voor de ambtenaren, die bij zegelcontrole deze stukken aantreffen, „niet mogelijk zijn na te gaan of ze juist gezegeld

„zijn. Ik machtig daarom de ambtenaren om, indien „zij dergelijke stukken aantreffen, die buitengewoon „gezegeld zijn, aan te nemen, dat de zegeling juist „is geschied.”

Wat in deze aanschrijving het eerst opvalt, is het gewagen van: „de nominale waarde”. Dat er geen nominale waarde van een aandeel bestaat en deze tot dusverre alleen uit praktische overwegingen kunstmatig gecreëerd, maar dan ook arbitrair door de oprichters vastgesteld wordt, neemt de Minister niet aan.

Bij een netto vermogen van f 100.000,— kan men evengoed eene naamlooze vennootschap oprichten met f 100.000,— nominaal kapitaal, als met f 1000,— kapitaal en f 99.000,— reserve. Hoe zal het dan ooit voor den ontvanger mogelijk zijn, de nominale waarde vast te stellen? De beoordeeling van een ingewikkelde balans (bijvoorbeeld die van een holding company) laten we daarbij nog buiten beschouwing. En verandert de nominale waarde dan met iedere balans?

De publicatie van den Minister van Financiën wekt den indruk, dat hij het liefst de buitenlandsche aandeelen naar de reële waarde zou willen belasten. Dit is echter in strijd met de bepalingen der zegelwet, die steeds van zegeling volgens de nominale waarde gewaagt. De ontvanger, die volgens de aanschrijving handelt, zal echter altijd bij een reële waarde moeten terecht komen.

De uitspraak van den rechter is over het bovengenoemde geval gevraagd; met belangstelling zal men deze tegemoet zien.

L. H. VAN LENNEP.

DE CONSEQUENTIES VAN DE ARBITRALE RECHTSpraak IN ARBEIDSGESCHILLEN.

Het groote conflict in de ijzer- en staalindustrie in het Roergebied heeft de consequenties van de wettelijke arbitrale rechtspraak in Duitschland weer in volten omvang aan de orde gesteld en het is ongetwijfeld ook voor ons land van belang deze consequenties eens onder de oogen te zien. Wij zullen daarom allereerst den algemeenen opzet van deze rechtspraak in het kort nagaan, daarna eenige regels wijden aan het huidige conflict om ten slotte te wijzen op de gevolgen, die men in het algemeen heeft kunnen constateeren.

De opzet van de regeling is voor Duitschland ongetwijfeld zeer eenvoudig. Door de verordening van 30 October 1923 zijn in geheel Duitschland bemiddelingsraden ingesteld, die uit evenveel werkgevers als arbeiders bestaan, terwijl de Regeering der onderscheidene landen een onpartijdig voorzitter benoemt. Behalve deze raden kan de Regeering van het Rijk nog voor belangrijke economische districten Rijksbemiddelaars benoemen. De taak van deze bemiddelingsraden en van den bemiddelaar is duidelijk, zij moeten bij een conflict trachten de partijen tot elkaar te brengen, hetgeen uiteraard van belang is als de onderhandelingen zijn afgebroken en de een voor den ander niet weer het initiatief tot nieuwe onderhandelingen wil nemen. Wanneer dit echter niet gelukt is, de praktijk, dat de raad eventueel de bemiddelaar een arbitrale uitspraak doet, waarover de partijen zich dan kunnen uitspreken. Formeel is het echter niet juist, dat de Rijksbemiddelaar, dit op eigen houtje doet, daar volgens de verordening eerst nog een Bemiddelingskamer moet worden ingesteld, die de uitspraak geeft. In het huidige conflict is de arbitrale uitspraak niet door een meerderheid in deze kamer gegeven en dat is dan ook het formeele bezwaar van de werkgevers tegen de bindendverklaring. Wordt nl. deze uitspraak niet door beide partijen aanvaard, dan kan zij bindend verklaard worden, hetzij door den Rijksminister van Arbeid, wanneer het conflict zich buiten de grenzen van het district uitstrekt, hetzij door den Rijksbemiddelaar, wanneer het conflict slechts directe beteekenis heeft voor het betrokken district. De juridische beteekenis

van deze bindendverklaring is, dat zij in de plaats treedt van („ersetzt“) de aanvaarding van de uitspraak en geheel dezelfde toestand schept als hadden de partijen uit eigen beweging een schriftelijke overeenkomst gesloten.

Dit is van belang, omdat daaruit volgt, dat het niet opvolgen van deze bindendverklaring in geen enkel opzicht wil zeggen dat men zich daardoor tegen het Staatsgezag keert. De gevolgen zijn dezelfde als die, welke voortvloeien uit het overtreden van de bepalingen eener C.A.O. en dus van louter privaatrechtelijken aard. De eene partij krijgt een actie tegen de andere wegens contractbreuk, kan dus eventueel schadevergoeding eischen of wat voor sancties verder bepaald zijn. Maar dit blijft steeds van privaatrechtelijken aard.

Wat is nu het geval bij de ijzer- en staalindustrie. Reeds geruimen tijd werden tusschen de werkgevers en arbeidersorganisaties onderhandelingen gevoerd over een door de arbeiders geëischte loonsverhooging. De werkgevers wenschten eerst de loonen ongewijzigd voor een jaar te verlengen en verklaarden zich daarna bereid de verdiensten der minst betaalde arbeiders te verhoogen. Dit aanbod werd nog uitgebreid tot de vaklieden, die slechts het richtloon ontvangen, wanneer de overeenkomst voor den werktijd tevens verlengd zou worden. De arbeiders wilden niet verder gaan dan hun eisch van 15 Pf. per uur verhooging tot 12 Pf. per uur terug te brengen.

Bij de onderhandelingen wezen de werkgevers er op, dat in de laatste jaren alle winsten waren gebruikt om het bedrijf te rationaliseeren, verder waren daarvoor groote kapitalen geleend, die thans natuurlijk zwaar op de bedrijven drukken. Een loonsverhooging zou thans niet mogelijk zijn zonder evenredige verhooging van de prijzen der producten en die zou zeker tot minder orders en dus werkloosheid voeren. Sinds Januari 1927 zijn de loonen contractueel reeds met 11 pCt., in werkelijkheid echter met 15 à 16 pCt. gestegen. De arbeiders bleven echter op hun stuk staan, zoodat men niet tot overeenstemming kwam. Dit gaf de Regeering aanleiding een arbiter te benoemen, die bepaalde, dat vanaf 1 November alle uurlooners boven 21 jaar een toeslag van 6 Pf. per uur zouden moeten hebben en de arbeiders, die in stukloon staan een van 2 Pf. per uur. Door elkaar een vermeerdering van de loonen met 4 à 5 pCt. De arbeiders aanvaardden deze uitspraak, de werkgevers niet. Een bespreking in het Rijkministerie van Arbeid om nog tot elkaar te komen, duurde 13 uur tot 's morgens half vijf, doch gaf weer geen resultaat. Intusschen werd de uitspraak door den Rijkminister van Arbeid bindend verklaard. De werkgevers bleven op hun standpunt staan, dat zij de verantwoordelijkheid voor de doorvoering der loonsverhooging niet konden dragen en betwisten verder op de hier reeds genoemde formeele gronden de rechtsgeldigheid der bindendverklaring. Zij hadden dus geen aanleiding het reeds op 13 October aan de arbeiders tegen 1 November gegeven ontslag te herroepen, zoodat op 1 November bij geen der fabrieken meer eenig dienstverband met de arbeiders bestond en de fabrieken dan ook gesloten werden.

Dit zijn zoo kort en objectief mogelijk de feiten, die tot de uitsluiting aanleiding gaven. De verdere ontwikkeling ervan is natuurlijk zeer interessant, doch aangezien het aspect zich dagelijks wijzigt is het nu nog niet den tijd daarover te schrijven. De aanleiding is trouwens minstens even belangrijk. Want zelfs uit deze korte beschrijving zal wel duidelijk zijn gebleken, dat ook met het systeem, dat thans in Duitschland bestaat, de oplossing der sociale vraagstukken niet alleen nog niet is gevonden, doch ook nog niet veel verder is gebracht. Ja, men mag zelfs vragen of men er feitelijk, vergeleken met vroeger, nog niet op achteruit is gegaan.

Over dit systeem van arbitrage is heel wat geschre-

ven en het is onmogelijk, dat alles in een tijdschrift-artikel samen te vatten. Maar vrijwel alle schrijvers zijn het er over eens, dat door deze arbitrale rechtspraak het verantwoordelijkheidsgevoel der partijen, die onderhandelen, sterk is gedaald. Men leunt als het ware tegen den scheidsrechter aan, het hindert niet, eisch maar raak, als het te gek is, zal de scheidsrechter dat wel zeggen en hoe meer er gevraagd wordt, hoe meer kans er bestaat, dat de scheidsrechter, die vrijwel steeds aan het middelen gaat, zowat net uitkomt op wat men eigenlijk wil. Werden dan ook vroeger nog wel eens C.A.O. zonder het stellen van eischen en zonder onderhandelingen vrijwel ongewijzigd verlengd (al leidt het instituut der C.A.O. evenals in ons land, zelf ook al tot een cumulatie der wenschen en grieven tegen den tijd dat de C.A.O. afloopt, tegenwoordig is daar geen sprake van. En trachtte men vroeger inderdaad tot overeenstemming te komen, ook dat is veel minder sterk, nu men weet, dat, als men niet tot elkaar komt, er nog niets verloren is. Immers men hoopt, dat de arbiter ten slotte nog steeds meer zal geven dan men met onderhandelen kan krijgen. Verder komt het voor, dat de vertegenwoordigers der partijen het onder elkaar wel eens zijn, doch de verantwoordelijkheid niet voor de eigen leden wenschen te dragen (die altijd erg gauw vinden dat men teveel heeft toegegeven) en dan verzet men zich ten slotte toch maar tegen de overeenkomst om de verantwoordelijkheid op den arbiter af te kunnen schuiven.

Een bezwaar tegen de arbitrage is verder nog, dat ze onweerlegbaar een tendenz heeft tot loonopdriving, die niet door de natuurlijke ontwikkeling van het bedrijf wordt gedragen, doch die in uiterlijke, deels politieke, deels gevoelsmotieven haar oorzaak vindt. Immers men mag nog zoo'n goed arbiter zijn, men moet in een land als Duitschland rekening houden met politieke en psychologische factoren, wil men niet de kans loopen de openbare orde te verstoren op een wijze, die tot zeer ernstige gevolgen aanleiding zou kunnen geven.

Wanneer men dan ook, zooals Dr. A. A. van Rhijn in „De Nederlander“, op de psychologische fout der werkgevers, om in weerwil van de bindendverklaring de uitsluiting door te voeren, wijst, dan raakt men de kern der kwestie niet. Deze zit veel dieper. De fout zit in het systeem, dat er op gericht is door een onpartijdige derde te doen uitmaken wat het loon moet zijn. Dit zal, als het er werkelijk op aan komt, (en over andere gevallen behoeven we niet te praten, dan geeft elk systeem wel een oplossing) steeds tot conflicten moeten leiden. Slechts zij, die verantwoordelijk zijn voor de leiding in de onderneming, kunnen in laatste instantie uitmaken wat de onderneming kan dragen. Van tweeën een: of de leiding durft de verantwoording op zich te nemen en dan kan ze daar ten slotte ook wel zonder arbiter toe gebracht worden, of ze durft dat niet. In het laatste geval kan ze de uitspraak niet aanvaarden en als ze daartoe dan door een bindendverklaring gedwongen wordt, blijft haar niets anders over dan de zaak te sluiten. Elke andere weg moet op den duur of tot het fascisme of tot het socialisme leiden: een van hoogerhand geregeld en bestuurd bedrijfsleven, waarbij de functie van ondernemer, zooals we die tegenwoordig kennen, niet meer bestaat.¹⁾ Dit zijn, ontdaan van alle franje, de consequenties van de arbitrale rechtspraak in belangengeschillen met betrekking tot de arbeidsvoorwaarden, waarvan wij, naast de ervaringen, die in Australië en andere landen zijn opgedaan, op het oogenblik in het Roergebied wederom een sprekend voorbeeld zien.

Ir. B. BÖLGER.

Haarlem, 8 November 1928.

¹⁾ Het gaat hier natuurlijk alleen om de onvermijdelijke consequenties; de al of niet wenschelijkheid daarvan is een tweede vraag, die wij hier geheel buiten beschouwing laten.

HET RIJNVERKEER IN HET EERSTE SEMESTER VAN 1928 EN HET VERKEER VAN ROTTERDAM MET HET DUITSCHE ACHTERLAND VAN 1913 TOT 1926.

De jongste beschouwing van den heer Mr. Dr. K. F. O. James in het vorig nummer van dit tijdschrift wekt, hoewel zulks wel niet in de bedoeling van den schrijver kan hebben gelegen, den indruk, dat het met het stukgoedverkeer via de Rotterdamsche haven in werkelijkheid niet zoo slecht gesteld is. Daar mij gebleken is, dat deze natuurlijk geheel onjuiste meening na lezing der beschouwing van de hand des heeren James inderdaad in sommige kringen heeft post gevat, lijkt het nuttig den werkelijken toestand met een enkel woord nader te belichten.

Voorop zij gesteld, dat voor een juiste beoordeeling van het havenverkeer als welvaart brengenden factor de scheidingslijn tusschen massaal vervoer en stukgoed niet scherp genoeg kan worden getrokken. De eerste categorie, hoe welkom ook en onmisbaar als basis voor een gunstige ontwikkeling van het havenbedrijf te Rotterdam, brengt afgezien van de aanzienlijke gemeentelijke baten uit hoofde van havengeld e.d. slechts voordeel aan een beperkt aantal ondernemers, de z.g. machinale bedrijven. Handenarbeid wordt hierbij goeddeels zoo niet geheel uitgeschakeld en wanneer het machinaal bedrijf zijn taak heeft vervuld is het belang, dat de te Rotterdam gevestigde werkgevers in het havenbedrijf bij deze ladingsoort heeft, afgeloopen. Geheel anders is het met het stukgoed. Bij de behandeling van dit laatste zijn allerlei schakeeringen van ondernemers betrokken. Expediteurs, veemen, locale transport-ondernemingen, beëdigde wegers en meters, kortom het geheele uitgebreide complex van werkgevers speelt bij de behandeling van het stukgoed een rol en de beste graadmeter voor het welvaartspeil in een haven van zoo bijzonder karakter als Rotterdam is dan ook een levendig verkeer van stukgoederen.

De achteruitgang nu van dit laatste, zoo rechtstreeks als middellijk, is oorzaak, dat tal van bloeiende ondernemingen van weleer thans een kwijnend bestaan voeren. Deze achteruitgang is verder de onmiddellijke aanleiding geweest tot de instelling een tweetal jaren geleden van de z.g. stukgoed-commissie, welke leden, door B. en W. in overleg met de Kamer van Koophandel benoemd, een uitgebreid onderzoek naar de oorzaken dezer vermindering hebben ingesteld en naar middelen hebben gezocht om den schadelijken invloed daarvan zooveel mogelijk te keeren.

Een simpele vergelijking met het havenverkeer te Antwerpen en te Hamburg toont hoe belangrijk het stukgoed te Rotterdam, waar het slechts een naar verhouding gering percentage van het totaal uitmaakt, bij dat der beide concurrerende havens, waar juist het stukgoed in aanzienlijke mate praedomineert, ten achter blijft. Een enkele blik op het lijnennet, dat Antwerpen met vrijwel alle landen der wereld verbindt, op het aantal lijnen en de veelvuldigheid harer afvaarten is voldoende om te doen zien, dat Rotterdam in dit opzicht verre bij de Scheldestad ten achter blijft. Natuurlijk mag bij de beoordeeling van dezen toestand niet uit het oog worden verloren, dat België een eigen, bloeiende industrie heeft, die krachtigen steun verleent aan het havenverkeer te Antwerpen en een basis vormt voor de vele buitenlandsche lijnen, die Antwerpen in haar vaarplan hebben opgenomen, maar hierbij dient er onmiddellijk op gewezen, dat Antwerpen, gesteund door voorkeurstarieven van en naar Zwitserland via Duitschland — de gemiddelde kilometer vracht van Bazél is ca. 50 pCt., die van Konstanz ca. 35 pCt. hooger naar de Hollandsche dan naar de Belgische grens resp. Duitse Noordzeehavens — door de surtaxes d'entrepôt en d'origine en andere privileges Rotterdam als transitohaven voor verkeer van en naar Zwitserland en Elzas-Lotharingen geheel heeft weten uit te schakelen. Terloops zij er in dit verband op gewezen, dat de

gemiddelde vrachten van de Elzassische grens tot Antwerpen nog niet de helft bedragen van die tot de Nederlandsche grens, waarbij dan nog gevoegd moet worden de vracht op het traject Esschen—Rotterdam! Ten einde te voorkomen, dat Zwitsersche vervoer via de theoretisch goedkoopere route Frankrijk-Luxemburg over Rotterdam zou worden geleid, wordt om een ander voorbeeld te noemen voor een vijf tons wagonlading van Sterpenich naar Antwerpen de transitovracht van B. Frs. 6.85 per 100 KG. berekend, terwijl van dezelfde grensplaats tot Rozendaal de normaal-vracht van B. Frs. 16.30 berekend wordt, waarbij dan nog komt de vracht op het traject Rozendaal—Rotterdam! Is het wonder, dat onder een dergelijk régime van kunstmatige bevoorrechtiging de haven van Antwerpen prospereert en dat het stukgoederenverkeer te Rotterdam kwijnt?

Het beeld ware intusschen even onzuiver als onvolledig, indien bij een beschouwing over het Rotterdamsch stukgoederenvervoer niet tevens de vinger wordt gelegd op een andere wondeplek. Zoo mogelijk van nog grooter beteekenis en invloed zijn de voorkeurstarieven der Duitse Spoorwegen. Op volmaakt willekeurige wijze, slechts geleid door den wensch om zooveel mogelijk verkeer over de Duitse Noordzeehavens te leiden, werden en worden ook thans nog speciale voorkeurstarieven door de Directie der Duitse Spoorwegen in het leven geroepen. Verkeer, dat weleer steeds over Rotterdam werd geleid — men denke om slechts één enkel voorbeeld te noemen aan het zoo omvangrijke vervoer van Nürnberger en Thüringer waren — en waarvoor Rotterdam uit geographisch oogpunt de aangewezen verschepingshaven is, vindt thans, mede door de intrekking der „Binnenwasser Umschlagtarife” zijn weg over Hamburg en Bremen. Blijkt het ten einde bepaalde transporten voor de eigen havens te secureeren noodig om de normale tarieven aanzienlijk te verlagen, de invloed der scheepvaartkringen te Hamburg en Bremen bij de Directie der Duitse Rijksspoorwegen is groot genoeg om het in werking treden van een nieuw voorkeurstarief te verzekeren.

Het zou mij te ver voeren en valt bovendien buiten het bestek dezer beknopte beschouwing om door cijferreeksen het aanzienlijk nadeel aan te toonen, dat Rotterdam door deze „actieve handelspolitiek” van Duitse en Belgische zijde berokkend wordt. Het moet zelfs den niet-insider duidelijk zijn, dat het boven in het kort geschetste complex van steunmaatregelen als een zuigpomp werkt op het stukgoederenverkeer in Rotterdam's haven.

Rotterdam staat tegenover deze tarieven-politiek der omringende landen vooralsnog goeddeels machteloos. Soepele toepassing der overheidstarieven, die op bepaalde punten voor wijziging vatbaar zijn, voortdurende paraatheid waar het geldt de verbetering der haven-ouitillage, ziedaar enkele middelen die, hoezeer allerminst een correctief, nochtans nuttige verdedigingswapenen zijn in het economisch arsenaal, waarover Rotterdam's haven beschikt.

Noodlottig ware het, indien inderdaad de meening zou veld winnen dat het met Rotterdam's stukgoedverkeer „niet zoo erg gesteld is als sommige pessimisten willen doen gelooven”. In den huidige strijd om de suprematie, een strijd, waarin Rotterdam's rivalen geen middelen schuwen om het eigen verkeer ten koste der concurrerende havens te vergrooten, verliest Rotterdam — de practijk leert zulks helaas — geleidelijk terrein. Slechts de grootste krachtsinspanning, zoo van particulier initiatief als van de zijde der overheid, gepaard aan breede visie en nauwe samenwerking tusschen allen wier belangen op het spel staan, zal Rotterdam op den duur in staat kunnen stellen zich te handhaven op de plaats, die het zich in de jaren, die aan den wereldoorlog voorafgingen, heeft weten te veroveren.

Het elastisch karakter der statistische gegevens,

welker beoordeeling zoo licht tot onjuiste conclusies leidt, heeft ook ditmaal den bekwamen overzichtschrijver op een enkel punt parten gespeeld. In zijn jongste beschouwing komt de heer James aan de hand van het door hem bestudeerd cijfermateriaal tot de conclusie dat Amsterdam's massaalverkeer een stijgende lijn volgt. Deze conclusie nu vindt in de feiten geen steun. Het is den schrijver klaarblijkelijk ontgaan, dat de schijnbare „Amsterdamsche" vermeerdering in het credit moet worden geboekt van het Hoogovenbedrijf te Velzen, welks ertsaanvoeren op IJmuiden en zand-transporten naar het Ruhrgebied verwerkt zijn in de Amsterdamsche totaalcijfers. Eens te meer blijkt hieruit, dat conclusies uit statistieken getrokken en niet getoetst aan de practijk maar al te vaak aanvechtbaar zijn. C. V.

* * *

Naschrift. Verre van een repliek te willen leveren op de aantekeningen van den heer Vermey inzake mijn beschouwingen betreffende het verkeer van Rotterdam met zijn achterland, grijp ik gaarne de gelegenheid, mij door de redactie geboden, aan, om eenige passages in dat artikel, waarop de heer Vermey den vinger heeft gelegd, wat nader uit te werken, en daardoor ook een wellicht bij anderen gewekten, verkeerden indruk weg te nemen.

Bij de beschouwing der cijfers van de Deutsche verkeersstatistieken kwamen wij tot de conclusie, dat de Deutsche naoorlogsche spoorwegpolitiek het verkeer per rail tusschen Nederland (Rotterdam) en het Deutsche achterland onzer haven, reeds in 1926 sterk had aangetast. Weliswaar vertoonde het Rijnverkeer ten gevolge van de buitengewone uitbreiding van het vervoer van steenkool nog weinig de gevolgen dier politiek, maar het werd waarschijnlijk geacht, dat ook het verkeer langs den waterweg, voor zoover het betreft het stukgoedvervoer, aan die gevolgen niet ontkomen was. Dat sindsdien de ontwikkeling in voor Rotterdam ongunstigen zin zich heeft voortgezet, werd nog minder uitgesloten geacht. Wij hadden er aan kunnen toevoegen, dat andere gegevens, welke echter binnen het gestelde kader moeilijk nader behandeld konden worden, op de waarschijnlijkheid dezer ongunstige ontwikkeling wijzen.

Aan een en ander hebben wij vastgeknoopt een korte beschouwing over de ontwikkeling van het Rijnverkeer sinds den oorlog, waarbij vermeld werd, dat het aandeel van Rotterdam in het totale stukgoedvervoer langs Lobith eerder toe dan af is genomen, en dat voorts het aandeel der Belgische havens in het totale Rijnverkeer sinds 1913 gedaald is.

De Heer Vermey meent, dat deze constatering zonder meer den verkeerden indruk zou kunnen wekken, dat het met Rotterdam en deszelfs stukgoedvervoer nog niet zoo slecht gaat, terwijl de Rijnvaart op België in een weinig rooskleurigen toestand zich zou bevinden.

Wij moeten er daartegenover op wijzen, dat wij onze conclusies ook op dit punt met vele reserves omkleed hebben, en er met name op wezen, dat het Rotterdamsche aandeel veel bescheidener is, wanneer de steenkool, a fortiori, wanneer het overige massa-goeed aan de totaalcijfers onttrokken wordt, dan wanneer alleen met deze laatste wordt rekening gehouden.

Daar wij niettemin met den Heer Vermey van oordeel zijn, dat de weergegeven indruk volstrekt onjuist zou zijn, willen wij gaarne zijn betoog, dat wij overigens geheel onderschrijven, aanvullen door het cijfermateriaal op dit punt een weinig nader uit te werken. Een beschouwing over de cijfers van het goederenverkeer ter zee zou ons echter te ver voeren en trouwens niet geheel ter zake zijn, nog afgezien van het feit, dat voor Antwerpen's verkeer ter zee slechts cijfers tot 1926 bekend zijn. Intusschen zal ook bij een meer ingaande beschouwing van het Rijnverkeer blijken, dat voor een optimistische samen-

vatting als hierboven werd geschetst, inderdaad al zeer weinig reden is.

Hierbij moeten wij er intusschen bij herhaling op wijzen, dat het niet zonder meer mogelijk is, het Rijnverkeer van Antwerpen in 1913 met dat van na den oorlog te vergelijken, daar de Rijnvaartstatistiek over het eerste jaar slechts cijfers voor het verkeer op de Belgische havens gezamenlijk geeft. Vandaar, dat wij in ons artikel ons bepaalden tot het aangeven van het aandeel der Belgische havens in het totaal Rijnverkeer, waaronder derhalve niet alleen valt het verkeer op de drie Rijnmondhavens, maar ook op alle overige Nederlandsche en Belgische, aan den Rijn of daarmede corresponderende wateren gelegen plaatsen. Dat de uit deze cijfers te trekken conclusies beperkte strekking en waarde hebben, worde gaarne erkend, maar zij zijn nu eenmaal de eenig mogelijke, zoolang men aan de officieel bekende cijfers strikt vasthoudt. Wanneer men daarentegen — op de basis der verhouding tusschen Antwerpen en de andere Belgische havens in het Rijnverkeer van 1925 en 1926 — berekent, welke het Rijnverkeer van Antwerpen in 1913 ongeveer is geweest¹⁾, dan wordt een meer ter zake dienende en in zeker opzicht juistere, maar uiteraard ten aanzien van het Antwerpsche aandeel in 1913 niet geheel nauwkeurige vergelijking mogelijk. Het betreft dan slechts de zuivere verhouding tusschen het drietal aan de Rijnvaart deelnemende zeehavensteden. Op dezen grondslag nu zijn de volgende tabellen opgesteld.

Verdeeling van het Rijnverkeer over de Rijnmondhavens sinds 1913.

Totaal	1913	1925	1926	1927	1e Sem. '28
Rotterdam ...	± 76,5 %	77,4 %	79,3 %	80,5 %	79,- %
Amsterdam ..	± 5,2 „	6,6 „	5,9 „	5,6 „	6,5 „
Antwerpen ...	± 18,3 „	16,- „	14,8 „	13,9 „	14,5 „
<i>Totaal zonder steenkool.</i>					
Rotterdam ...	± 78,- %	75,4 %	70,8 %	77,4 %	73,8 %
Amsterdam ..	± 6,- „	6,1 „	7,- „	5,8 „	6,6 „
Antwerpen ...	± 16,- „	18,5 „	22,2 „	16,8 „	19,6 „
<i>Totaal stukgoed.</i>					
Rotterdam ...	± 63,3 %	57,6 %	57,6 %	53,9 %	58,4 %
Amsterdam ..	± 19,1 „	13,3 „	15,2 „	15,2 „	12,7 „
Antwerpen ...	± 17,6 „	29,1 „	27,2 „	30,9 „	28,9 „

Blijkt uit de eerste tabel, dat het aandeel van Rotterdam in het vervoer tusschen de Rijnmonden en den Rijn boven Lobith voor het huidige ongeveer 80 pCt. bedraagt en sinds 1913 inderdaad zelfs een weinig gestegen is, de tweede staat doet zien, dat deze stijging geheel toegeschreven moet worden aan het ontzaglijk vermeerderde kolentransport, waarvan Rotterdam uiteraard het meeste profiteerde. Dit transport buiten beschouwing gelaten, is het Rotterdamsche aandeel niet alleen geringer, maar is ook de stijging sedert de vooroorlogsche jaren in een daling veranderd, een daling, welke zich nog sterker afteekent, wanneer alleen op het stukgoed gelet wordt.

Tegenover deze daling van het Rotterdamsche aandeel — de steenkool altijd buiten beschouwing gelaten — staat een toeneming van het Antwerpsche aandeel in de rijnvaart — eveneens afgezien van het steenkoolvervoer — welke vooral bij het stukgoedvervoer niet onaanzienlijk mag worden genoemd.

Zoals wij in eerste instantie reeds opmerkten, moet derhalve de relatieve achteruitgang der Belgische havens in de totale rijnvaart — welke bovendien veel geaccentueerder is dan volgens de bovenstaande tabel het geval blijkt te zijn voor Antwerpen alleen — geheel toegeschreven worden aan het niet gelijk opdeelen met Rotterdam in het kolentransport langs den Rijn. Mochten de hangende plannen ten aanzien van een uitgebreid kolenvoer per rail van

¹⁾ Wij hebben voorzichtigheidshalve een dergelijke aparte berekening gemaakt ten aanzien van het vervoer van alle goederen, van alleen steenkool en van alleen massa-goeed en stukgoed.

de Roer naar Antwerpen werkelijkheid worden, dan is het niet uitgesloten, dat ten slotte ook hier de Scheldestad onze haven naar de kroon zal steken.

De heer Vermey heeft voorts den nadruk gelegd op het feit, dat Rotterdam ingevolge de Deutsche spoorwegpolitiek tegenwoordig een heel wat geringer verkeer over zijn haven ziet gaan, dan waarop zijn geographische positie het recht geeft. Dat zulks reeds in 1926 het geval was, kon bij de bespreking der Deutsche verkeersstatistieken met cijfers worden aangetoond. Met den heer Vermey nemen wij aan, dat deze gang van zaken zich sindsdien heeft voortgezet. Wij willen zulks zelfs gaarne met een indirect bewijs adstrueeren door te wijzen op het verschil in ontwikkeling tusschen Hamburg en Rotterdam sinds het jaar, waarop onze laatste directe gegevens — die der verkeersstatistieken — betrekking hadden.

De ontwikkeling van het goederenvervoer ter zee sinds het 1e semester van 1927.

Totaal.	1e Sem. '27	2e Sem. '27	1e Sem. '28	3ekw. '28
Rotterdam	100 o/o	103 o/o	88 o/o	93 o/o
Hamburg	100 „	110 „	109 „	112 „
<i>Massagoed.</i>				
Rotterdam	100 „	108 „	83 „	94 „
Hamburg	100 „	112 „	104 „	115 „
<i>Stukgoed.</i>				
Rotterdam	100 „	79 „	107 „	83 „
Hamburg	100 „	108 „	112 „	109 „

Wat de laatste opmerking van den Heer Vermey ten aanzien van het Amsterdamsche massavervoer langs den Rijn betreft, moge opgemerkt worden, dat, wanneer inderdaad ten onrechte de aanvoeren naar Velzen in de Amsterdamsche cijfers zouden zijn opgenomen, waardoor dan de stijging sinds 1913 zou moeten worden verklaard, de verantwoordelijkheid daarvoor terugvalt op de samenstellers der Rijnvaartstatistiek. Daarin wordt toch het Rijnverkeer op Nijmegen, Arnhem, Utrecht, Dordrecht, Rotterdam, Vlaardingen, Schiedam, Delft, 's-Gravenhage, Leiden, Amsterdam, Terneuzen en „andere Nederlandsche havens” apart genoemd, zoodat verwacht mag worden, dat de aanvoeren voor Velzen onder het verkeer op „andere Nederlandsche havens” en niet onder dat op Amsterdam zijn opgenomen.

In de jaarverslagen der Rotterdamsche Kamer van Koophandel worden evenzeer deze Rijnvaartcijfers voor Amsterdam zonder eenige beperkende aantekening genoemd. Onze meening vindt bovendien versterking in het feit — al is hierin op zichzelf zeker geen bewijs gelegen — dat onder de aanvoeren langs den Rijn naar „andere Nederlandsche havens” juist groote quanta steenkool, steen en zand voorkomen, dezelfde goederen dus, die volgens de Nederlandsche havenstatistieken in „IJmuiden” in groote hoeveelheden langs kanalen en rivieren worden aangevoerd.

K. F. O. JAMES.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING. HET MONETAIRE VRAAGSTUK IN FRANSCH INDO-CHINA.

Prof. B. Nogaró te Parijs schrijft ons:

Het monetaire vraagstuk van Fransch Indo-China zal binnenkort weder aan de orde komen. Reeds meer dan vijftig jaren geleden werd het onder omstandigheden, vrijwel analoog aan die, waarin het nog heden verkeert, opgeworpen, doch sedertdien nog niet tot oplossing gebracht. Thans mag een oplossing echter wel spoedig verwacht worden, daar hiervoor op het oogenblik in Frankrijk een gunstige stemming heerscht, die steun vindt bij eenige financiers, speciaal op de hoogte van de Indo-Chineesche zaken.

Men weet, dat Fransch Indo-China een zilveren munt, den piaster, heeft. Hierbij dient echter in de eerste plaats te worden vermeld, dat zijn muntstelsel in werkelijkheid niet zoo eenvoudig is. De gangbare

munt, die in de behoefte aan klein wisselgeld bij de inlanders voorziet, bestaat uit kleine zinken en, in Annam, ook uit kleine koperen munten, die echter geen vasten koers ten opzichte van den piaster bezitten. Ongetwijfeld worden ze hierom niet officieel in betaling genomen, wat weder ten gevolge heeft, dat zij niet inwisselbaar zijn in piasters.

Aanvankelijk werd de verspreiding van den piaster door de in Cochín-China gevestigde Fransche autoriteiten begunstigd, ten einde voor de kolonie een munt in het leven te roepen, die als basis voor den handel met het buitenland zou kunnen dienen. Men mag hierbij echter niet vergeten, dat op dat tijdstip — 1862 — het bimetallisme nog de overhand had en dat zilver in zeer veel landen nog vrij mocht worden aangemunt.

De geringe schommelingen tusschen de werkelijke waarde van het zilvergeld in Frankrijk en de handelswaarde in piasters waren voldoende om bij het bestuur moeilijkheden te doen ontstaan. Het weigerde dan ook spoedig de verordeningen van de kolonie ten opzichte van het moederland op te volgen door postwissels met een vasten koers af te geven. De mogelijkheid om voor een bepaald bedrag aan francs tegen een vasten koers op de wisselmarkt piasters te koop en deze vervolgens naar de kolonie te zenden, gaf inderdaad tot voor het moederland eenigszins bezwarende speculaties aanleiding. De moeilijkheid werd nog grooter, toen einde 1873 het algemeen verbod tot vrije aanmuntning van zilver in de landen met den dubbelen standaard de inwisseling van muntmateriaal of ingevoerde buitenlandsche zilveren munten in wettig betaalmiddel tegen een vasten koers onmogelijk maakte. Het zilver werd thans door de Westersche landen nog slechts als een gewoon handelsartikel beschouwd; de prijs was veranderlijk en de wisselkoersen op landen met den zilveren standaard schommelden met de zilverprijs.

Indo-China had in werkelijkheid den zilveren standaard, niet omdat zilveren muntmateriaal vrij kon worden aangemunt, doch omdat de buitenlandsche piasters, speciaal de Mexicaansche, die in heel Oost-Azië in omloop waren, in betaling werden aangenomen voor hun waarde aan fijn zilver. Het Fransche gezag wettigde dezen feitelijken toestand, door in 1872 den Mexicaanschen piaster als wettig betaalmiddel toe te laten en vervolgens in 1874 den Amerikaanschen „trade dollar”; enkele jaren later, aan het einde van 1879, besloot het Fransche bestuur zelf tot het slaan van piasters, halve piasters en stukken van 20 en 10 centimes over te gaan. Aanvankelijk was de Fransche piaster met een gewicht van 27 gram 215 en een gehalte van 0,900 gelijk aan den Amerikaanschen „trade dollar”. In 1895 echter werd het gewicht van eerstgenoemden tot 27 gram (de pasmunt in dezelfde verhouding) en in 1898 het gehalte tot 0,835 teruggebracht. Behalve dezen Franschen piaster, die slechts tot beperkte bedragen werd aangemunt, bezat Indo-China feitelijk geen nationaal ruilmiddel. De verschillende buitenlandsche piasters bleven tegen een koers overeenkomstig het fijn-zilvergehalte in omloop. Zij konden vrij worden in- en uitgevoerd. Op deze wijze behield Indo-China den zilveren standaard met een ruilmiddel, dat schommelde ten opzichte van dat van het moederland.

Deze gang van zaken moest wel ernstige schade aan de kolonie berokkenen. De ambtenaren, die aanvankelijk een groot deel van de in Indo-China gevestigde Europeanen vertegenwoordigden, leden nadeel van den schommelenden wisselkoers; want, daar zij hun loopende behoeften ter plaatse dekten en hun spaarpenningen naar het moederland zonden, was de koopkracht van het geld onstabiel in de kolonie indien zij in francs, in het moederland indien zij in piasters werden uitbetaald. Voorts schiep de schommelende wisselkoers van Indo-China voor Fransche en Europeesche kapitalisten, geneigd tot geldbeleg-

ging in Indo-China, een betreuenswaardige onzekerheid. Indien zij bij een dalenden piasterkoers hun geld wilden opvragen, waren zij aan enorme verliezen blootgesteld.

De koers van den piaster, die nauw samenhang met den prijs van het zilver daalde jaren lang bijna voortdurend.

De reeds in de kolonie gevestigde Europeesche ondernemingen leden evenwel geen verliezen door deze daling. De exporteurs van landbouwproducten, welker prijzen op de wereldmarkt in verhouding tot goud werden bepaald, verdienden bij de daling van den piaster, daar zij enerzijds meer piasters voor iederen franc, pond sterling of dollar kregen, terwijl anderzijds hun onkosten zooals b.v. loonen, die afhingen van de kosten van levensonderhoud der inlanders, in piasters berekend werden.

Bovendien verkeerde de vervoerwiderde kolonie Indo-China in een zeer eigenaardigen toestand, doordat een groot deel van haar buitenlandschen handel op andere landen van Oost-Azië geconcentreerd was, die nog langen tijd den zilveren standaard behielden, en speciaal op China, dat dezen standaard ook thans nog heeft. Men zeide, dat „stabilisatie van het Indo-Chineesche geld ten opzichte van den franc een tegenovergestelde werking ten opzichte van het Chineesche geld beteekende” en hield langen tijd staande, dat dit nadeel het van het voordeel eener muntunie met het moederland heeft gewonnen.

Ten slotte moet nog opgemerkt worden, dat de Bank van Indo-China uit de wisselarbiterage belangrijke winsten behaalde en zich niet zeer beijverde om het geldstelsel der kolonie te wijzigen.

* *

Welke technische middelen bestonden er overigens voor de verwezenlijking van de stabilisatie van den wisselkoers met Indo-China ten opzichte van den franc?

Een doodeenvoudige oplossing, die zich onmiddellijk opdringt, is de invoering in Indo-China van het Fransche geld. In werkelijkheid zouden slechts de Europeanen van de goudstukken gebruik maken, terwijl het 5 francs-stuk, dat zeer veel overeenkomsten met den piaster vertoont, dezen had kunnen vervangen. Daar het aan den anderen kant een vaste waarde ten opzichte van den gouden franc had, leek het, alsof de invoer van een voldoende hoeveelheid vijf-francsstukken het muntvraagstuk van Indo-China had kunnen oplossen. In 1878 werden wel pogingen aangewend om den piaster door het 5 francs-stuk te vervangen. Het laatste werd zelfs bij voorkeur aangenomen en was zeer gezocht, doch, daar de wettelijke waarde hooger was dan het zuivere zilveragehalte en de kolonie bovendien bijna steeds betalingen aan het moederland had te doen, werd het ook weer even snel uitgevoerd. Om op deze basis een herstel tot stand te brengen, had men niet alleen een zeer grooten voorraad vijf-francsstukken naar Indo-China moeten zenden, doch tevens alle buitenlandsche piasters aan de circulatie moeten onttrekken. Onder deze voorwaarden zou Indo-China een geldstelsel hebben gekregen, aansluitend bij het Fransche, onder dezelfde voorwaarden als de landen van de Latijnsche muntunie.

Door een onbeperkt gebruik van postwissels zou de regeling der wisselkoersen bovendien zeer gemakkelijk worden. Op deze wijze blijft b.v. ook steeds een stabiele wisselkoers tusschen Frankrijk en Algerië gehandhaafd. Het Bestuur van de Algerijnsche Posten had reeds zeer vroeg een rekening-courant bij de Schatkist geopend, waardoor het inderdaad in staat was tot onbeperkte bedragen en tot een vasten koers wissels op Frankrijk af te geven. Deze rekening-courant vormt een soort elastische conversie-kas, gebaseerd op een onbeperkt crediet, door de Fransche schatkist ten gunste van de kolonie geopend.

Het groote gebruik van postwissels in francs tegen een vasten wisselkoers, werd echter, zooals boven reeds aangeduid, spoedig weer opgegeven, daar men

speculatie met het zilvergeld niet had weten te voorkomen.

Het vraagstuk van het herstel van het geldwezen scheen derhalve op heel andere gronden te rusten, daar de kolonie een eigen munt met den zilveren standaard bezat, terwijl het moederland, dat sinds lang den dubbelen standaard had opgegeven, den gouden standaard voerde.

Eerst in 1902 werd het vraagstuk van de muntverhouding tusschen Frankrijk en Indo-China in zijn geheel bestudeerd. Voor het eerst werd thans een Commissie gevormd, die bij haar werkzaamheden de voetsporen van verscheidene voorgangers, speciaal van Engeland ten opzichte van Engelsch-Indië, kon volgen. Evenwel waren de resultaten van deze proefnemingen nog niet voldoende bekend. Hoewel reeds in 1893 met de hervorming van de Indische munt een aanvang werd gemaakt, waren de plannen eerst in 1900 voltooid; de juiste oorzaak van dit beslissende doch late resultaat was zeker nog niet duidelijk gebleken. Men hield bovendien vol, dat Indo-China, in tegenstelling met Indië, geen actieve betalingsbalans ten opzichte van de landen met den gouden standaard bezat. „Zoolang Indo-China tegenover zijn goudschuld aan Europa slechts de zilvervordering op Oost-Azië kan stellen,” zeide het Commissielid, de heer Arnauné, „is de stabilisatie van den piaster nutteloos.” Deze rede-nering was niet juist, daar het zilversaldo stellig een goudwaarde vertegenwoordigde en ter vereffening van schulden aan landen met den gouden standaard had kunnen worden gebruikt. De debiteuren van Indo-China, landen met den zilveren standaard, zijn wel degelijk genoodzaakt, zich ter vereffening hunner schulden in Fransche piasters betaalbare wissels te verschaffen. Ten opzichte van de landen met den gouden standaard zou dus de schuld van Indo-China door zijn vorderingen op de landen met den zilveren standaard kunnen worden vereffend, mits het globale saldo dezer rekeningen in evenwicht werd gehouden.

Hoewel het betoog van den heer Arnauné onjuist was, droeg het er ongetwijfeld toe bij, den arbeid van de Commissie, die toch al zeer aarzelend scheen, te doen mislukken.

Eerst in 1907 en daarna in 1914, onder voorzitterschap van den heer Albert Sarraut, werden nieuwe commissies bijeengeroepen. Van deze laatste commissie, maakten schrijver dezes en verschillende andere overtuigde voorstanders der stabilisatie deel uit. De arbeid dezer Commissie werd door den grooten oorlog onderbroken.

De beraadslagingen van de Commissie van 1902 waren evenwel niet geheel nutteloos geweest. Zij had goede maatregelen ter voorbereiding van een munt-herstel, analoog aan het Britsch-Indische, aan de hand gedaan, namelijk den koers van den Indo-Chineeschen piaster los te maken van den zilverprijs. Bij verordening van 3 Juni 1903 verbood de algemeene regering van Indo-China den invoer van Mexicaansche piasters, terwijl zij door opheffing van de in 1898 opgelegde uitvoerrechten den uitvoer hiervan vergemakkelijkte.

Ten einde den wederinvoer van Fransche piasters te beletten werd vervolgens bij verordening van 3 Januari 1905 de uitvoer verboden, terwijl eindelijk bij een verordening van 3 December 1905 de Amerikaanse piasters ophielden wettig betaalmiddel te zijn.

Vanaf dit tijdstip had Indo-China dus niet meer een zilveren standaard: het had een eigen zilveren munt, die niet vrij mocht worden aangemunt, en het liet geen vreemde munten, die voor haar waarde aan fijn zilver zouden worden aangenomen, meer toe. Het gevolg hiervan was, dat Indo-China den zilveren standaard voerde, wanneer zijn betalingsbalans stief was, daar het voor de vereffening nog slechts beschikte over het aanwezige buitenlandsch zilvergeld of over Fransche piasters, die na machtiging door

de Bank van Indo-China mochten worden uitgevoerd, terwijl, wanneer de betalingsbalans actief was, het buitenland zijn schuld slechts kon delgen door betaling van een agio op piasters, waardoor de koers van den piaster boven de zilverwaarde steeg.

* * *

Het monetaire vraagstuk van Frankrijk was ten opzichte van zijn groote kolonie in Oost-Azië na den oorlog geheel veranderd. De metaalwaarde van den piaster, die bijna voortdurend was gedaald, was sedertdien aanzienlijk toegenomen, zoodat, terwijl de waarde van het goud was gedaald, de stijging der wereldprijzen voor Indo-China ongeveer geneutraliseerd werd. De bewoners konden de in vreemd geld gemaakte goederen ten gevolge van de gestegen waarde van den piaster veel duurder betalen, zonder hiervoor in verhouding meer piasters te moeten uitgeven. Men kan ongetwijfeld hiertegen inbrengen, dat door de toeneming van de waarde van den piaster de winst uit den uitvoer zou dalen. Voor een zelfde hoeveelheid buitenlandsch geld verkreeg men immers hoe langer hoe minder piasters. Daar de wereldprijzen evenwel ten opzichte van de buitenlandsche ruilmiddelen en zelfs ten opzichte van goud aanzienlijk waren gestegen, woog deze stijging min of meer tegen die van den piaster op.

Men prees toen de scherpzinnigheid van eenige hooggeplaatste personen, die de stabilisatie van den piaster vóór den oorlog hadden tegengehouden, waardoor de kolonie voordeel had getrokken van een ruilmiddel, dat ten gevolge van zijn toeneming in waarde op zoo'n gelukkige wijze de prijsstijging krachteloos gemaakt had en zodoende een onverwachte stabiliteit van de koopkracht teweeg had gebracht.

De depreciatie van den Franschen papierfranc was overigens van dien aard, dat het tot stand brengen van een vaste verhouding tusschen de waarden van het Indo-Chineesche geld en dat van het moederland moest worden ontraden.

Niettegenstaande optimisten de voordeelen van den monetairen toestand van Indo-China prezen, verwekte deze niet minder jammerklachten in handelskringen, waar men zich erover beklaagde, dat de onstabiele van het plaatselijk geld ten opzichte van goud bij voortduring den invoer van buitenlandsch kapitaal verhinderde en dat de stijging van den piaster een belemmering voor den uitvoer was.

In 1919 kwam te Parijs een nieuwe commissie bijeen, terwijl te Saigon een plaatselijk Comité werd opgericht. De resultaten van het monetaire herstel in Britsch-Indië waren thans beter bekend en de commissies spraken den wensch uit tot de instelling van den goudwisselstandaard, terwijl de koers, waarop gestabiliseerd werd, in een vaste verhouding tot den dollar zou worden gebracht, hetgeen de beste oplossing scheen om de belanghebbenden nader tot elkander te brengen.

Op te merken valt evenwel, dat het muntstelsel van Indo-China gedurende den oorlog door een nieuw belangrijk feit was gewijzigd. Men had namelijk naast het gemunte geld ook papiergeld uit moeten geven, dat, nadat het eerst tegen zilvergeld inwisselbaar was, later aan een geforceerden koers werd onderworpen. Deze gedeeltelijke vervanging van zilvergeld door papieren geld bood ook zekere voordeelen. Het is inderdaad veel moeilijker een ruilmiddel, dat een eigen handelswaarde heeft, zooals het zilver, met betrekking tot het goud te stabiliseeren, dan een zuiver fiduciair ruilmiddel, zooals het papiergeld.

Om de stabilisatie van een zuiveren papieren standaard te verzekeren, is het voldoende, dat men over een goudreserve, of over credieten beschikt, om, indien dit noodig mocht zijn, tegen een vasten koers wissels op het buitenland af te geven en tegen denzelfden koers het overschot van de aangeboden buitenlandsche wissels op te nemen. Wanneer daarentegen het binnenlandsche ruilmiddel zelf een handelswaarde heeft, die

boven de wettelijke waarde kan stijgen, zooals dat zich reeds meerdere malen in landen met den zilveren standaard, waar een monetair herstel tot stand was gekomen, heeft voorgedaan, ontstaat er een tendens tot uitvoer van dat geld, wanneer het een agio vertoont, en veroorzaakt zodoende een stijging van den wisselkoers boven de wettelijke hoogte.

In ieder geval schijnt deze waarheid niet door iedereen in Indo-China tijdens de zittingen van de Commissie in 1920 duidelijk te zijn waargenomen. De toenmalige algemeene regeering, geïnspireerd door de Bank van Indo-China, handelde integendeel alsof zij het systeem van den zilveren standaard wenschte te zien bevestigd. In plaats van de aanzienlijke buitenlandsche credieten te besteden voor de vorming van een reservefonds, dat voor de stabilisatie van den wisselkoers ten opzichte van goud zou kunnen dienen, bestemde de algemeene regeering van Indo-China deze bedragen voor het aankopen van zilver.

* * *

Men mag veronderstellen, dat, zoodra er overeenstemming tusschen de belanghebbenden omtrent het monetair herstel van Indo-China zal zijn verkregen, dit zonder groote moeilijkheden tot stand zal kunnen komen. Hoewel de werking van den goudwisselstandaard goed bekend is en veel gemakkelijker kan worden toegepast in een land met een zuiver fiduciaire circulatie, dan in een land, dat den zilveren standaard voert, is het niet onmogelijk dit stelsel in Indo-China in te voeren. Bovendien is het niet noodzakelijk, dat Indo-China een goudreserve vormt of buitenlandsche credieten opneemt. Het zal voldoende zijn, indien het systeem, dat in Algerië en thans ook in andere koloniën of protectoraten, zooals Marokko en Madagaskar, toepassing vindt, ook tot dit land werd uitgebreid. Door een ten gunste van deze koloniën bij de schatkist geopende rekening-courant, zijn de Posterijen en de circulatiebank in staat tot onbeperkte bedragen postwissels of wissels af te geven, ten einde de vereffeningen met het moederland tegen een vasten koers te verzekeren. Deze speciale rekening van de Schatkist is, zooals boven reeds aangeduid, een soort elastische conversiekas, tot onbegrensde bedragen en zeer geschikt om de stabilisatie van den wisselkoers ten opzichte van het moederland absoluut te verzekeren.

Voor de toepassing van dit systeem is het bovendien van weinig belang, of de plaatselijke munteenheid de franc dan wel een aparte munteenheid is. Het muntwezen hangt niet af van de benaming van het geld, noch van de eenheid van de gekozen rekening, doch van de mogelijkheid, om het binnenlandsche ruilmiddel steeds tegen een vasten koers in buitenlandsch geld om te wisselen.

AANTEKENINGEN.

Indexcijfers van scheepsvrachten.

"The Economist" schrijft: Ons algemeen indexcijfer van scheepsvrachten bedraagt voor de maand October 120,91, hetgeen een stijging van 4,4 pCt. beteekent voor deze maand. Een jaar geleden stond het indexcijfer op 123,06, terwijl het voor October 1925 115,75 en voor de overeenkomstige maand van 1924 134,43 bedroeg. De laatste bewegingen in de verschillende groepen zijn in nevenstaande tabel aangegeven.

Vergeleken met den toestand van een jaar geleden is het indexcijfer voor de Europeesche wateren ongeveer 7 pCt. hooger, terwijl de cijfers van Noord-Amerika en Indië respectievelijk 7 en 8 pCt. lager zijn. De tweede tabel toont de wijzigingen in iedere groep en sub-groep tegenover de cijfers van de vorige maand; het cijfer 100 stelt telkens het gemiddelde niveau gedurende de periode 1898—1913 voor.

Gedurende de afgelopen maand nam het aantal verschepingen met volle ladingen aanzienlijk toe.

Datum	Europeesche wateren	Noord-Amerika	Zuid-Amerika	Britsch-Indië	Verre Oosten en Stille Zuidzee	Australië	Totaal
Basis (Gemiddelde v. 1898-1913)	100	100	100	100	100	100	100
(Gemidd.v.1913)	110,0	113,1	123,4	106,3	117,4	127,9	116,3
Febr. 1920	814,3	529,9	757,5	744,8	587,0	712,2	691,0
Dec. "	268,9	277,2	244,1	256,8	286,7	347,2	280,1
Dec. 1921	160,1	164,1	163,7	144,4	141,3	166,5	136,7
Dec. 1922	137,1	135,2	129,2	122,6	136,1	159,3	136,6
Dec. 1923	134,0	132,7	120,1	124,4	125,1	144,2	130,1
Dec. 1924	117,4	129,2	119,5	119,8	129,3	161,1	129,4
Dec. 1925	117,0	121,6	117,0	110,1	110,1	154,9	121,8
Dec. 1926	139,7	156,1	145,9	132,9	129,2	179,8	147,3
Oct. 1927	109,8	128,1	116,4	116,4	123,6	144,2	123,1
Nov. "	108,8	128,9	120,1	117,6	125,8	140,7	123,6
December "	105,6	116,2	113,6	114,2	124,9	139,8	119,0
Januari 1928	106,7	106,9	111,4	113,6	121,4	127,3	114,6
Februari "	105,6	106,4	106,2	112,4	114,1	114,0	109,7
Maart "	101,7	104,8	102,8	106,7	115,1	119,3	108,4
April "	101,6	103,7	106,6	105,9	116,2	126,4	110,1
Mei "	101,5	100,7	106,0	110,1	111,9	124,6	109,1
Juni "	99,6	100,4	100,8	104,0	108,8	123,7	106,2
Juli "	103,4	103,7	105,7	99,4	110,3	131,8	109,0
Aug. "	105,3	111,3	107,1	108,4	116,2	137,1	114,2
Sept. "	108,9	112,4	111,7	109,0	116,7	136,2	115,8
Oct. "	116,9	120,0	115,4	106,9	121,3	145,1	120,9

	Indexcijfer	+ of -
Golf van Biscaye; uitgaande vracht..	137,62	+ 16,52
" " " thuisvracht.....	138,71	+ 9,68
Middell. Zee; uitgaande vracht.....	130,79	+ 8,68
" " " thuisvracht.....	100,41	+ 1,39
Noord-Amerika.....	119,96	+ 7,59
Zuid-Amerika; uitgaande vracht....	97,42	- 4,83
" " " thuisvracht.....	133,37	+ 12,28
Indië; uitgaande vracht.....	107,37	- 2,11
" " " thuisvracht.....	106,47	- 2,09
Het verre Oosten, enz.....	121,25	+ 4,56
Australië.....	145,10	+ 8,90

Een levendige vraag voor tonnage van Canadeesch graan ging gepaard met een voortdurende vraag naar schepen van den kant van La Plata graanverscheperen, terwijl veel meer zaken dan anders werden gedaan in diverse thuisvrachten, zooals b.v. salpeter en suiker. De verscheppingen van Indië waren lusteloos, maar op andere plaatsen toonde de markt een vastere stemming dan gedurende de afgelopen twaalf maanden het geval is geweest. In verband met het uitzenden van schepen naar overzeesche laadhavens, was de tonnage, beschikbaar voor kolentransport, hier tijdelijk schaarsch, zoodat de noteeringen voor uitgaande vrachten naar Noord-Europa en de Middellandsche Zee snel stegen. De vrachten voor verscheppingen naar La Plata daalden tengevolge van de betere vooruitzichten voor thuisvrachten van Zuid-Amerika, maar bleven toch nog meer dan 20 pCt. hooger dan het vrachtenpeil van de eerste acht maanden van dit jaar. Onderstaande tabel toont de verhoudingen van het indexcijfer tot het gemiddelde van 1913, waarbij het jaar 1926, waarin ons indexcijfer niet zuiver was door de stopzetting (1913 = 100)

Maand	1924	1925	1927	1928
Januari.....	117,11	114,49	118,59	98,47
Februari.....	123,78	115,96	120,54	94,33
Maart.....	122,09	106,63	118,58	93,17
April.....	117,22	104,24	111,06	94,59
Mei.....	114,27	98,23	111,41	93,79
Juni.....	108,62	91,74	106,54	91,29
Juli.....	103,75	94,90	101,61	93,73
Augustus.....	104,43	95,87	105,51	98,17
September.....	110,50	98,19	107,51	99,54
October.....	115,55	99,49	105,78	103,93
November.....	112,76	102,23	106,27	
December.....	111,21	104,67	102,31	
Jaarl. gemiddeld.	113,44	102,22	109,64	

van den Britschen kolenuitvoer, is weggelaten, wegens de slechte voorstelling van het werkelijk prijsverloop.

De vooruitzichten voor de „tramp”vaart zijn bevoordigender dan eenigen tijd geleden, maar de hoeveelheid opgelegde tonnage, die onmiddellijk weer in vaart gebracht kan worden, is waarschijnlijk te groot om eenige hoop te kunnen koesteren voor een aanzienlijk en blijvend herstel van het vrachtenpeil.

OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.

De Economist. — Haarlem, Juli-Aug. 1928.

J. van der Poel, De plaats der invoerrechten en accijnzen in het Nederlandsch belastingstelsel I; Ir. F. W. 't Hooft, Sterftetafels, sterftecijfers en generatietafels.

Idem. — Haarlem, September 1928.

J. van der Wijk, De Gemiddeldenwet; J. van der Poel, De plaats der invoerrechten en accijnzen in het Nederlandsch belastingstelsel II.

Idem. — Haarlem, October 1928.

Dr. R. van Genechten, Is de wet der verminderde meeropbrengsten een grondslag voor de volkshuishouding? Prof. Dr. Z. W. Sneller, De opkomst van de plattelandsnijverheid in Nederland in de 17e en 18e eeuw.

Political Science Quarterly. — New York, Maart 1928.

M. Newcomer, Tendencies in State and local finance and their relation to State and local functions; J. Dickinson, A working theory of sovereignty. II; M. E. Townsend, The contemporary colonial movement in Germany; M. H. Cochran, Historiography and war guilt; W. A. Robinson, Sixty years of Canadian Federation.

Idem. — New York, Juni 1928.

R. G. Tugwell, Experimental control in Russian industry; C. J. Friedrich, The issue of judicial review in Germany; A. von Wegerer, The Russian mobilization of 1914; B. H. Williams, Capital embargoes; C. Brinton, Political ideas in the Jacobin clubs; W. L. Westermann, The progress of the Cambridge Ancient History.

De Naamlooze Vennootschap. — Amsterdam, 15 Juli 1928.

C. J. J. Janssen, Compensatie van winsten en verliezen bij een in Ned.-Indië gevestigde Naamlooze Vennootschap, die haar bedrijf ten deele in Nederland uitoefent; Th. Speetjens, Een machtsaanval op de Banque de Bruxelles. Vernuftig verweer van het bestuur; Dr. G. W. M. Huysmans, Financieel-economische beschouwingen uit de practijk voor Directeuren van N.V.-schappen. De rentevoet in het algemeen; A. Venverloo, De waarde van een claim Nederlandsch-Indische Gas Maatschappij. Met naschrift door Th. Speetjens; B. v. d. Berg, Reorganisatie van vennootschappen en de Dividend- en Tantième-belasting; W. A. Alting Mees, Is de Claim inkomen in den zin der wet op de Inkomstenbelasting? Met naschrift door A. J. van Soest.

MAANDCIJFERS.

EMISSIES IN OCTOBER 1928.

Staatsleeningen.....	f 3.412.500,—
zijnde:	
Zuid-Amerika	
Republiek Peru	\$1.500.000
6% buit. Sinking fund	
Goud obl. à 91%.....	f 3.412.500
Prov. en Gemeentelijke Leeningen..	„ 38.052.575,—
zijnde:	
Nederland	
Gem. Amsterd.	f 7.000.000
4½% obl. à 99½% ..	f 6.991.250
Gem. Helmond	f 1.000.000
4½% obl. à 98½% ..	f 987.500
Gem. Rotterdam	f 9.500.000
4½% obl. à 99½% ..	f 9.488.125

Gem. Utrecht f 6.600.000 ²⁾ 4½ % obl. à 99¾ % .. f 6.583.500	
<i>Duitschland</i>	
Gem. Breslau M. 15.000.000 8 % obl. à 93½ % .. f 8.415.000	
Gem. Coblenz M. 4.000.000 8 % obl. à 93 % .. f 2.232.000	
Gemeente Gelsenkirchen M. 6.000.000 8 % obl. à 93,2 % .. f 3.355.200	
Bank- en Credietinstellingen f 6.465.000,— zijnde:	
<i>Nederland</i>	
<i>Aandeelen</i>	
Hollandsche Bank voor Z.-Amerika f 2.500.000 aand. à 100 % f 2.500.000	
<i>Obligatiën</i>	
Bank voor Nederlandsche Gemeenten f 2.000.000 4½ % schuldbr. à 99¾ % f 1.985.000	
Hollandsche Buitenland Bank f 2.000.000 20-j. 7 % obl. serie A à 99 % f 1.980.000	
Hypothekbanken „ 6.091.000,— zijnde:	
<i>Nederland</i>	
<i>Aandeelen</i>	
Bataafsche Hypotheekbank f 100.000 ⁴⁾ aand. à 220 % ⁵⁾ f 220.000	
Overijselsche Hypotheekb. f 900.000 ⁴⁾ aand. à 140 % ⁶⁾ f 1.260.000	
Overijselsche Hypotheekb. f 700.000 ⁴⁾ aand. à 165 % ⁷⁾ f 1.155.000	
<i>Duitschland</i>	
<i>Pandbrieven</i>	
Bayerische Handelsbank, Bodenkreditanstalt G.M. 2.000.000 7 % hyp. bel- vrije goudpandbr. à 96 % f 1.152.000	
Bayerische Hypotheken- und Wechselbank G.M. 2.000.000 7 % hyp. bel- vrije goudpandbr. à 96 % f 1.152.000	
Bayerische Vereinsbank G.M. 2.000.000 7 % hyp. bel.vrije goudpandbrie- ven à 96 % f 1.152.000	
Industriele Ondernemingen „ 8.593.125,— zijnde:	
<i>Nederland</i>	
<i>Aandeelen</i>	
Ver. Kon. Papierfabrieken der firma van Gelder Zo- nen f 900.000 6 % cum. pref. winstd. aand. à 110 % f 990.000	
Ver. Kon. Papierfabrieken der firma van Gelder Zo- nen f 2.100.000 aand. à 150 % f 3.150.000	
<i>Obligatiën</i>	
N.V. Ned.-Ind. Portland Cem. Maatsch. f 600.000 6 % conv. obl. à 100 % f 600.000	
<i>België</i>	
<i>Obligatiën</i>	
Brasserie de la Chasse Royale f 875.000 6½ % winstd. obl. à 97½ % .. f 853.125	
<i>Frankrijk</i>	
<i>Aandeelen</i>	
S. A. des Automobiles Peu- geot Fr. frs. 15 000.000 cert. v. aand. B à 200 % f 3.000.000	
Electr., Gas-, Tel., Telegr.- en Wa- terl. Maatschappijen „ 8.547.500,— zijnde:	
<i>Nederland</i>	
<i>Aandeelen</i>	
Nationaal Bezit van Aan- deelen A.N.I.E.M. (Alge- meene Nederlandsch-Indi- sche Electriciteit Mij.) f 1.625.000 aand. à 130 % f 2.112.500	

<i>Nederlandsch-Indië</i>	
<i>Aandeelen</i>	
Gemeenschappelijk Elec- triciteitsbedr. Bandoeng en Omstr. Ind. f 320.000 aand. à 175 % f 560.000	
<i>Duitschland</i>	
<i>Obligatiën</i>	
Rheinisch-Westfälisches Elektrizitätswerk A. G. \$ 2.500.000 6 % gecon. hyp. goud-obl. Leening van 1928 à 94 % f 5.875.000	
Diverse Cultuurondernemingen f 500.000,— zijnde:	
<i>Nederlandsch-Indië</i>	
<i>Obligatiën</i>	
Sumatra Koffie-en Rubber- Cultuur Mij. „De West- kust” f 500.000 7½ % obl. à 100 % f 500.000	
Diversen „ 1.182.500,— zijnde:	
<i>Nederland</i>	
<i>Aandeelen</i>	
Bouw-Mij. Oostduinlaan f 50.000 aand. à 125 % .. f 62.500	
J. P. Wijers' Industrie en Handels-Onderneming f 1.000.000 aand. à 112 % f 1.120.000	
Spoorweg-Maatschappijen „ 6.475.000,— zijnde:	
<i>Frankrijk</i>	
<i>Obligatiën</i>	
Spoorw.-Maatsch. Parijs- Orléans (Compagnie du Chemin de Fer de Paris à Orléans) f 7.000.000 5 % obl. à 92½ % f 6.475.000	
Totaal f 79.319.100,—	

- 1) Van deze leening diende f 644.500 voor conversie.
- 2) Deze leening diende geheel voor conversie.
- 3) Introductie ter beurze; eerste koers van afgifte.
- 4) Waarop 10 % te storten.
- 5) Koers voor aandeelhouders; koers voor vrije inschrijvers 260 %.
- 6) Koers voor aandeelhouders.
- 7) Koers voor vrije inschrijvers.

Totaal der emissies in Januari ... f 51.704.447,50	
Februari .. „ 66.561.262,50	
Maart „ 88.269.392,50	
April „ 37.665.310,—	
Mei „ 65.445.950,—	
Juni „ 48.421.770,—	
Juli „ 55.719.150,—	
Augustus .. „ 3.628.405,—	
September.. „ 88.402.635,—	
October .. „ 79.319.100,—	
Algemeen Totaal f 585.137.422,50	

<i>Bovendien:</i>	
f 5.790.000,— 3m. Schatkistpromessen à f 989,05	
„ 4.020.000,— 6m. „ „ 978,60	
„ 55.190.000,— 4½ % Schatkistbiljetten. „ „ 1.000,25	

Voorts werd in de afgelopen maand hier te lande de inschrijving opengesteld op een beperkt bedrag aand. Hudson Motor Car Co. à 86 %, op een beperkt bedrag aand. A Associated Gas & Electric Company à \$ 50½, op een beperkt bedrag 8 % obl. Provincie Hannover à 93½ % en op de volgende obligatieleeningen:

	Rente- Guldens voet	Emissie- koers
Missiehuis voor vreemde Missiën .. 500.000 5 %	100 %	
Ursulinenklooster te Dombovar 200.000 8 %	99 %	
Zusters v. d. H. Johannes den Doo- per te Leutesdorf 100.000 7½ %	99½ %	
E.E. P.P. Jezuïeten te 's Heerenberg 180.000 5 %	100 %	
Congregatie der Dochters v. d. Al- lerheiligsten Verlosserte Würzburg 600.000 7 %	97½ %	
St. Jozefstichting te Malang 100.000 5 %	100 %	
Congregatie der E.E. Z.Z. van den Goeden Herder te Beuthen 100.000 7 %	98 %	
H. Thomas van Aquino te Amsterdam 150.000 5 %	99¾ %	

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTOS.

Ned. (Disc. Wissels. 4 1/2 13 Oct. '27)	Zwits. Nat. Bk. 3 1/2 22 Oct. '25
Bel. Binn. Eff. 5 1/2 13 Oct. '27	N. Bk. v. Denem. 5 23 Juni '27
Vrsch. in R.C. 6 1/2 13 Oct. '27	Zweedsche Rbk 4 1/2 24 Aug. '28
Javasche Bank... 4 1/4 Juli '26	Bank v. Noorw. 5 1/2 26 Mrt. '28
Bank van Engeland 4 1/2 21 Apr. '27	Bk. v. Tsjecho-slowakije . . . 5 8 Mrt. '27
Duitsche Rijksbank 7 5 Oct. '27	N. Bk. v. O'rijk. 6 1/2 16 Juli '28
Bank v. Frankrijk. 3 1/2 19 Jan. '28	N. Bk. v. Hongk. 7 1 Oct. '28
Belgische Nat. Bnk. 4 30 Juni '28	Bank v. Italië. 5 1/2 25 Juni '28
Fed. Res. Bank N.Y. 5 12 Juli '28	Z.-Afr. Res. bnk 5 1/2 9 Jan. '28
Bank van Spanje... 5 23 Mrt. '23	

OPEN MARKT.

Data	1928				1927	1926	1914
	10 Nov.	5/10 Nov.	29 Oct. 3 Nov.	22/27 Oct.	7/12 Nov.	8/13 Nov.	20/24 Juli
<i>Amsterdam</i>							
Partic. disc.	4 1/2	4 3/8-1/2	4 3/8-1/2	4 3/8-7/16	4 3/8-1/2	3 1/4-3/8	3 1/8-3/16
Prolong. . .	4 3/4-5	4 3/4-5 1/4	4 1/2-5	4 1/2-3/4	4 1/2-5	3 1/2-4	2 1/4-3/4
<i>Londen</i>							
Daggeld . .	2 1/2-3 1/2	2 1/2-4 3/4	2 1/2-5	3-4 3/4	3-4 1/2	3-4 3/4	1 3/4-2
Partic. disc.	4 3/8	4 3/8	4 3/8-7/16	4 3/8-7/16	4 3/8-7/16	4 1/16-3/8	2 1/4-3/4
<i>Berlijn</i>							
Daggeld . .	4 1/2-6	4 1/2-8 1/2	6-9	4 1/2-7	4 1/2-6 1/2	2 1/2-5 1/2	—
Partic. disc.	4 3/8	4 3/8	6 3/8-5/8	6 3/8	6 3/8	4 3/8	—
30-55 d. . .	6 1/4	6 1/4-3/8	6 3/8-5/8	6 3/8	6 3/8	4 3/8	2 1/8-1/2
56-90 d. . .	6 1/4	6 1/4-3/8	6 3/8-5/8	6 3/8	6 3/8	4 3/8	—
Waren-wissel.	6 3/4	6 1/4-7/8	6 3/4-7	6 7/8-7	7-3/8	4 7/8-5 1/4	—
<i>New York</i>							
Daggeld 1)	7-1 1/4	6-7 1/4	7-8 1/4	6-8 1/4	3 1/2-3 3/4	4 1/4-3 1/4	1 3/4-2 1/2
Partic. disc.	4 5/8	4 5/8	4 5/8	4 5/8	3 3/8	—	—

1) Koers van 9 Nov. en daaraan voorafgaande weken t/m. Vrijdag.

WISSELKOERSEN.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	New York *)	Londen *)	Berlijn *)	Parijs *)	Brussel *)	Batavia 1)
6 Nov. 1928	2.49 5/16	12.08 3/4	59.38	9.73 3/4	34.65 1/2	100
7 " 1928	2.49 5/16	12.08 3/4	59.38	9.73 3/4	34.65	100
8 " 1928	2.49 1/4	12.08 7/8	59.35 1/2	9.73 3/4	34.63 1/2	100
9 " 1928	2.49 1/8	12.08	59.32 1/2	9.73 3/4	34.62	100 1/8
10 " 1928	2.49 9/16	12.08	59.33	9.73 3/4	34.62 1/2	100
12 " 1928	2.49 9/16	12.07 7/8	59.32	9.73 3/4	34.62	100
Laagste d.w. 1)	2.49 1/16	12.07 5/8	59.31	9.72	34.61	99 3/4
Hoogste d.w. 1)	2.49 9/8	12.09	59.40	9.75	34.68	100 3/4
5 Nov. 1928	2.49 9/8	12.09	59.37 1/2	9.74	34.65 1/2	100
29 Oct. 1928	2.49 9/8	12.09 3/8	59.42	9.74 1/4	34.66 1/2	100 1/8
Muntpariteit	2.48 3/4	12.10 3/4	59.26	9.75	34.59	100

Data	Zwitserland *)	Weenen *)	Praag 1)	Boekarest 1)	Milaan **)	Madrid **)
6 Nov. 1928	47.97 1/2	35.07 1/2	7.38	1.49 1/2	13.05 1/2	40.19
7 " 1928	47.97 1/2	35.07 1/2	7.37 1/2	1.50	13.05 1/2	40.20
8 " 1928	47.97	35.05	7.37 1/2	1.49 1/2	13.05	40.20
9 " 1928	47.95	35.03	7.37 1/2	1.50	13.04	40.15
10 " 1928	47.96	35.05	7.37	1.50	—	—
12 " 1928	47.96	35.05	7.38	1.50	13.05	40.14 1/2
Laagste d.w. 1)	47.93	35.—	7.35	1.47	13.03	40.10
Hoogste d.w. 1)	48.—	35.12 1/2	7.40	1.52	13.07 1/2	40.25
5 Nov. 1928	47.99	35.07 1/2	7.37 1/2	1.49 1/2	13.06	40.23
29 Oct. 1928	48.—	35.07 1/2	7.38 1/2	1.50 1/2	13.06	40.14
Muntpariteit	48.—	35.—	7.38 1/2	1.48.—	13.09	48.—

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.
 1) Particuliere opgave.
 2) Wettelijk gestabiliseerd tusschen 7.53 1/2 en 7.21 1/2.
 In het eerste nummer van iedere maand komt een overzicht voor van een aantal niet wekelijks opgenomen wisselkoersen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
6 Nov. 1928	—	—	—	—
7 " 1928	4,84 13/16	3,90 1/2	23,81 3/4	40,11
8 " 1928	4,84 27/32	3,90 5/8	23,82	40,13
9 " 1928	4,84 27/32	3,90 5/8	23,81 5/8	40,14
10 " 1928	4,84 27/32	3,90 5/8	23,81 1/2	40,13 1/2
12 " 1928	4,84 27/32	3,90 5/8	23,81 1/8	40,13 1/2
14 Nov. 1927	4,87 7/16	3,93	23,86	40,36 3/4
Muntpariteit . .	4,8667	13,92	23,81 1/4	40 3/16

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	27 Oct. 1928	3 Nov. 1928	5/10 Nov. 1928 Laagste	10 Nov. 1928 Hoogste
Alexandrië . .	Piast. p. £	97 1/2	97 1/2	97 7/16	97 9/16
Athene	Dr. p. £	374 3/8	375	374 3/4	375 3/4
Bangkok . . .	Sh. p. tical	1/10 5/8	1/10 1/2	1/10 5/8	1 1/10 3/8
Budapest . . .	Pen. p. £	27.84	27.83 1/2	27.80	27.84
B. Aires	d. p. \$	47 3/8	47 1/8	47 29/32	47 31/32
Calcutta	Sh. p. rup.	1 65 1/64	1 63 3/32	1 61 1/16	1 67 1/64
Constantin . .	Piast. p. £	965	957 1/2	950	970
Hongkong . . .	Sh. p. \$	2,05 5/8	2,06 19/32	2,05 1/2	2,06 5/8
Kobe	Sh. p. yen	1/11 3/8	1/11 3/8	1/10 1/8	1/11 1/8
Lissabon	Escu. p. £	107 3/4	107 3/4	107	107 3/4
Mexico	d. per \$	23 1/2	23 1/2	23	24
Montevideo . .	d. per \$	50 3/8	50 1/2	50 1/4	50 7/8
Montreal	\$ per £	4.85 1/8	4.85 1/8	4.85 1/8	4.85 3/8
R. d. Janeiro .	d. per Mil.	559 5/64	559 5/64	529 3/32	559 5/64
Shanghai	Sh. p. tael	2,727 3/32	2,725 3/32	2,72 1/2	2,725 3/32
Singapore . . .	id. p. \$	2/4	2/4	2/3 15/16	2/4 3/32
Valparaiso 1)	\$ p. £	39.70	39.69	39.66	39.69
Warschau	Zl. p. £	43 5/16	43 5/16	43 3/16	43 5/16

ZILVERPRIJS		GOLDPRIJS 3)		
Londen 1)	N. York 2)	Londen	Londen	
5 Nov. 1928 . .	26 3/4	58	5 Nov. 1928	84 11 1/2
6 " 1928	26 11/16	—	6 " 1928	84 11 3/8
7 " 1928	26 5/8	57 3/4	7 " 1928	84 11 1/2
8 " 1928	26 11/16	57 7/8	8 " 1928	84 11 1/2
9 " 1928	26 11/16	57 7/8	9 " 1928	84 11 1/2
10 " 1928	26 3/4	58	10 " 1928	84 11 1/2
12 Nov. 1927 . .	26 11/16	57 1/2	12 Nov. 1927	84 11 1/2
20 Juli 1914 . .	24 15/16	59	20 Juli 1914	84 1/1

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

De Minister van Financiën maakt bekend:

Vorderingen.	31 Oct. 1928	7 Nov. 1928
Saldo bij de Nederlandsche Bank . . .	—	—
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten	f 83.904,64	f 689.742,80
Voorschot op ultimo Sept. 1928 aan de gem. op voor haar door de Rijks-administratie te heffen gemeentelijke inkomstenbelasting en opcenten op de Rijksinkomsten belasting	" 39.254.999,95	" 39.254.999,95
Voorschotten aan Suriname	" 10.188.383,98	" 10.381.061,37
Kasvord. weg. credietverst. a/h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand van Staatsschuldbrieven	" 135.775.958,01	" 135.207.994,11
Saldo der postrekeningen van Rijks-comptabelen	—	—
Vordering op het Staatsbedrijf der P. T. en T. 2)	" 11.388.675,33	" 19.376.875,09
Id. op andere Staatsbedrijven 2)	" 4.065.348,03	" 3.365.348,03

Verplichtingen.	31 Oct. 1928	7 Nov. 1928
Voorschot door de Nederl. Bank	f 14.030.256,97	f 10.297.774,55
Schatkistbiljetten in omloop 1)	" 68.985.000,—	" 77.304.000,—
Schatkistpromessen in omloop	" 82.450.000,—	" 67.260.000,—
Waarvan direct bij de Ned. Bank . . .	" 21.000.000,—	" —
Zilverbons in omloop	" 11.882.425,50	" 11.739.100,—
Schuld a. d. Bank v. Ned. Gemeenten 2)	" 21.784.917,53	" 18.315.578,63
Id. aan Ned.-Indië	" 173.556,96	" 2.289.956,96
Id. aan Curaçao	" 935.941,23	" 1.289.687,—
Id. a. h. Alg. Burg. Pensioenfond. 2)	" 20.207.562,62	" 26.026.614,74
Id. aan andere Staatsbedrijven 2)	" 1.640.000,—	" 1.640.000,—
Id. aan diverse instellingen 2)	" 7.921.318,33	" 7.602.548,68

1) Waarvan f 12.056.000 vervallende op 1 Juli 1929.
 2) In rekg.-crt. met 's Rijks Schatkist.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

Vorderingen:	3 Nov. 1928	10 Nov. 1928
Saldo bij 's Rijks kas	f 22.983.000,—	f 23.028.000,—
Saldo bij de Javasche Bank	" 17.287.000,—	" 17.434.000,—
Verplichtingen:		
Betaalmiddelen in 's Lands Kas	—	—
Waarvan Muntbiljetten	—	—
Muntbiljetten in omloop	" 43.070.000,—	" 43.475.000,—
Schuld aan het Ned.-Ind. Muntfonds . .	" 813.000,—	" 813.000,—
Idem aan de Ned.-Ind. Postspaarsbank .	" 622.000,—	" 598.000,—

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 12 November 1928.

Activa.			
Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	Hfdbk. f 71.416.266,74 Bijbnk. „ 6.472.165,97 Ag.sch. „ 13.173.743,78	f	91.062.176,49
Papier o. h. Buitenl. in disconto.	—		—
Idem eigen portef.	f 188.255.874,—		—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel. „	—		188.255.874,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	Hfdbk. f 44.780.962,94 Bijbnk. „ 9.071.584,78 Ag.sch. „ 57.474.198,53	f	111.326.746,25
Op Effecten	f 107.622.146,25		—
Op Goederen en Spec. „	3.704.600,—		111.326.746,25
Voorschotten a. h. Rijk	—		2.890.040,25
Munt en Muntmateriaal			
Munt, Goud	f 67.264.750,—		—
Muntmat., Goud	367.511.463,26		—
	f 434.776.213,26		—
Munt, Zilver, enz. „	21.690.468,92		—
Muntmat., Zilver „	—		—
Belegging 1/5 kapitaal, reserves en pensioenfonds	—		24.638.881,88
Gebouwen en Meub. der Bank	—		5.000.000,—
Diverse rekeningen	—		35.958.460,83
	f		915.598.861,88
Passiva.			
Kapitaal	f 20.000.000,—		—
Reservefonds	7.157.903,12		—
Bijzondere reserve	8.000.000,—		—
Pensioenfonds	5.545.688,32		—
Bankbiljetten in omloop.	835.339.220,—		—
Bankassigtiën in omloop.	286.430,72		—
Rek.-Cour. { Het Rijk	—		—
{ Anderen f 29.135.368,72	—		29.135.368,72
Diverse rekeningen	—		10.134.251,—
	f		915.598.861,88
Beschikbaar metaalsaldo	f 283.017.998,21		—
Op de basis van 2/5 metaaldekking	—		110.065.794,32
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is. „	—		1.415.089.990,—

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud		Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikk. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
	Munt	Muntmat.				
12 Nov. '28	67.265	367.511	835.339	29.422	283.018	53
5 „ '28	67.472	367.504	856.169	29.794	278.908	51 1/2
29 Oct. '28	67.483	367.504	828.703	34.207	284.109	53
22 „ '28	67.484	367.504	811.753	37.688	286.663	54
15 „ '28	67.486	367.506	824.298	39.285	283.598	53
8 „ '28	67.489	367.506	833.041	48.407	279.857	52
14 Nov. '27	67.842	318.266	820.252	57.011	237.428	47
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521 1/2	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen 2)
12 Nov. 1928	91.062	—	111.327	188.256	35.958
5 „ 1928	89.953	2.000	136.357	188.194	29.698
29 Oct. 1928	82.408	21.000	117.041	186.795	26.813
22 „ 1928	71.840	19.000	107.366	185.313	34.347
15 „ 1928	68.368	15.000	109.576	202.337	37.370
8 „ 1928	77.987	24.000	103.149	199.515	49.702
14 Nov. 1927	162.450	—	130.621	131.111	61.845
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	20.188	509

1) Op de basis van 2/5 metaaldekking. 2) Sluitpost activa.

SURINAAMSCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Discont.	Div. rekeningen 1)
13 Oct. 1928..	936	1.523	691	1.068	463
6 „ 1928..	935	1.591	654	1.066	464
29 Sept. 1928..	960	1.626	566	1.067	456
22 „ 1928..	961	1.460	590	1.062	434
15 „ 1928..	961	1.496	629	1.061	470
15 Oct. 1927..	1.156	1.556	649	917	625
5 Juli 1914..	645	1.100	560	735	396

1) Sluitpost der activa.

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goud	Zilver	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikk. metaal-saldo
10 Nov. 1928	187.700	—	323.500	65.400	32.140
3 „ 1928	187.500	—	321.000	65.200	33.020
27 Oct. 1928	187.300	—	320.700	62.700	33.940
13 Oct. 1928	171.560	15.642	327.506	50.277	36.089
6 „ 1928	171.762	15.940	323.727	51.792	37.494
29 Sept. 1928	171.938	15.558	319.978	54.073	37.875
22 „ 1928	172.093	15.379	320.206	49.134	39.736
12 Nov. 1927	182.737	17.109	323.676	70.253	121.362
13 Nov. 1926	198.370	28.065	337.036	63.803	146.757
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842 2)

Data	Dis-conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Beleeningen	Diverse rekeningen 1)	Dek-kings-percentage
10 Nov. 1928	—	169.500	—	***	48
3 „ 1928	—	165.700	—	***	49
27 Oct. 1928	—	159.400	—	***	49
13 Oct. 1928	9.850	33.174	93.298	58.172	50
6 „ 1928	13.047	33.281	94.070	51.342	50
29 Sept. 1928	12.399	32.961	92.080	52.812	50
22 „ 1928	12.671	31.698	90.607	50.549	51
12 Nov. 1927	11.800	27.649	126.619	32.139	51
13 Nov. 1926	12.446	23.346	95.552	49.254	56
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	44

1) Sluitpost activa. 2) Basis 2/5 metaaldekking.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden ponden sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes		
			Bedrag	Bankbilj.	Gov. Sec.
7 Nov. 1928	164.989	133.936	292.919	56.250	243.501
31 Oct. 1928	164.921	134.502	291.567	56.250	241.915
24 „ 1928	166.737	133.179	291.056	56.250	241.533
17 „ 1928	167.147	133.501	293.288	56.250	243.901
10 „ 1928	167.501	134.194	295.831	56.250	246.502
3 „ 1928	168.227	135.007	295.947	56.250	246.553
9 Nov. 1927	151.637	135.929	296.742	56.250	247.015
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dek-kings-perc. 1)
7 Nov. '28	44.553	39.690	17.739	99.589	50.804	43 1/4
31 Oct. '28	42.623	42.562	14.133	103.523	50.168	42 1/8
24 „ '28	37.300	39.396	10.123	102.170	53.308	47 3/8
17 „ '28	34.015	41.490	11.217	100.012	53.397	48
10 „ '28	31.110	45.183	13.934	97.751	53.057	47 1/2
3 „ '28	37.110	40.668	10.006	102.446	52.970	47 1/8
9 Nov. '27	41.310	54.854	18.413	95.467	35.458	31 1/8
22 Juli '14	11.005	33.633	13.736	42.185	29.297	52

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in miljoenen francs.

Data	Goud 1)	Zilver	Te goed in het buitenl.	Wissels	Waarv. op het buitenl.	Beleeningen	Renteloos voorschot a.d. Staat 2)
2 Nov. '28	30.772	732	13.900	22.134	18.679	2.274	3.200
26 Oct. '28	30.786	732	13.983	22.678	18.525	2.099	3.200
19 „ '28	30.751	732	14.092	21.557	18.516	2.103	3.200
12 „ '28	30.715	732	13.836	21.648	18.425	2.140	3.200
3 Nov. '27	5.545	343	55	2.317	6	1.662	—
23 Juli '14	4.104	640	—	1.541	8	769	—

Data	Bons v. d. zelfst. amort. k.	Diver-sen 3)	Circulatie	Rekg. Courant		
				Staat	Zelfst. amort.k.	Parti-culieren
2 Nov. '28	5.930	1.974	62.759	7.724	4.340	5.435
26 Oct. '28	5.930	1.270	61.327	7.727	4.201	6.880
19 „ '28	5.930	1.210	61.440	7.647	4.059	5.900
12 „ '28	5.930	1.196	62.021	7.675	3.865	5.459
3 Nov. '27	—	23.912	55.855	36	—	10.225
23 Juli '14	—	—	5.912	401	—	943

1) Bij de stabilisatie van den franc op 25 Juni is de goudvoorraad gewaardeerd volgens de nieuwe waarde van den franc. 2) De schuld van den Staat aan de Banque de France is op 25 Juni afgelost. 3) Sluitpost activa.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten in miljoenen Reichsmark.

Data	Goud	Daarvan als buit. circ. banken 1)	Deviezen als goud-dekking geldende	Andere wissels en cheques	Beleeningen
7 Nov. 1928	2.539,9	85,6	168,1	2.182,9	33,8
31 Oct. 1928	2.532,8	85,6	163,3	2.348,3	95,2
23 " 1928	2.510,7	85,6	163,2	1.963,7	31,0
15 " 1928	2.508,7	85,6	149,6	2.062,3	114,9
7 " 1928	2.487,1	85,6	151,9	2.345,8	59,2
7 Nov. 1927	1.852,1	67,5	298,3	2.388,2	32,0
30 Juli 1914	1.356,9	—	—	750,9	50,2

Data	Effecten	Diverse Activa ²⁾	Circulatie	Rekg.-Cr.	Diverse Passiva
7 Nov. 1928	92,3	547,7	4.410,3	585,2	266,7
31 Oct. 1928	93,5	513,3	4.672,0	493,9	268,7
23 " 1928	93,5	542,2	4.034,7	729,3	265,2
15 " 1928	93,5	538,6	4.293,8	606,1	269,4
7 " 1928	93,5	538,7	4.592,1	511,3	269,7
7 Nov. 1927	92,1	619,4	4.020,5	616,8	345,1
30 Juli 1914	330,8	200,4	1.890,9	944,-	40,0

1) Onbelast. 2) W.o. Rentenbankscheine 7 Nov., 31, 23, 15, 7 Oct. '28, 7 Nov. '27, resp. 45; 15; 59; 40; 27; 38 mill.

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

Voornaamste posten in miljoenen Belgas.

Data 1928	Goud		Goud en zilver b. d. schatkist	Binnen- en buitenlandse wissels	Beleeningen op Belgische Staatsfondsen	Voorsch. afd. Staat voor ingetrokken markten	Circulatie	Rekg. Cr.	
	Munt en metaal	Te goed in enwissel op het buitenl.						Schatkist	Partic.
7 Nov.	820	540	44	606	44	367	2.285	10	89
31 Oct.	813	544	44	617	53	371	2.325	29	52
25 "	811	518	44	604	47	372	2.249	13	98
18 "	808	513	44	590	53	373	2.248	14	84
11 "	808	512	44	591	55	373	2.280	2	67
8 Nov. 1) 1927.	691	452	42	501	45	400	1.999	26	69

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA. FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in miljoenen dollars.

Data	Goudvoorraad		Wettig betaalmiddel, Zilver etc.	Wissels	
	Totaal bedrag	Dekking F. R. Notes		In herdisc. v. d. member banks	In de open markt gekocht
24 Oct. '28	2.646,2	1.248,9	132,1	911,9	401,5
17 " '28	2.636,1	1.279,7	133,3	935,8	379,4
10 " '28	2.624,7	1.268,0	128,2	993,4	331,8
3 " '28	2.616,6	1.248,3	134,8	1.025,9	310,0
26 Sept. '28	2.633,0	1.280,4	138,1	1.010,8	263,4
19 " '28	2.625,9	1.239,1	142,4	1.093,8	237,2
26 Oct. '27	2.956,6	1.665,3	135,8	402,4	301,1

Data	Belegd in U. S. Gov. Sec.	F. R. Notes in circulatie	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dekking-perc. 1)	Algem. Dekking-perc. 2)
24 Oct. '28	231,0	1.710,4	2.374,5	145,9	64,8	68,0
17 " '28	231,4	1.717,1	2.395,1	145,7	64,1	67,3
10 " '28	226,7	1.725,2	2.345,8	145,6	64,5	67,6
3 " '28	230,6	1.703,6	2.414,0	145,7	63,6	66,8
26 Sept. '28	229,0	1.681,6	2.366,2	145,6	65,1	68,5
19 " '28	224,7	1.679,5	2.459,0	145,4	63,5	66,9
26 Oct. '27	510,6	1.703,0	2.403,5	131,3	72,0	75,3

1) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito. 2) Verhouding totalen voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in miljoenen dollars.

Data	Aantal banken	Disconto's en beleen.	Beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
17 Oct. '28	632	15.946	6.464	1.725	20.403	6.921
10 " '28	632	15.908	6.352	1.689	20.168	6.906
3 " '28	634	15.952	6.401	1.716	20.230	6.905
26 Sept. '28	635	15.808	6.502	1.692	20.107	6.923
19 " '28	635	15.869	6.526	1.739	20.220	6.914
19 Oct. '27	660	15.056	6.083	1.754	20.071	6.369

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 12 November 1928.

Politieke gebeurtenissen hebben grooten invloed uitgeoefend op de houding van de internationale fondsenmarkten gedurende de achter ons liggende berichtsweek. In de eerste plaats heeft als zoodanig gegolden de presidentsverkiezing in de Vereenigde Staten. Hoewel de beurs te New York hiervan den sterksten indruk heeft gekregen, is de verkiezing van den heer Hoover aan de overige fondsenmarkten niet onopgemerkt voorbijgegaan. Te New York echter is een nieuwe hausse ingetreden, welke aanvankelijk alleen beperkt is gebleven tot industrieele fondsen, doch waarin later ook spoorwegaandelen ten volle hebben kunnen deelen. Dit laatste is vermoedelijk het gevolg geweest van de bekende conciliante houding van den heer Hoover ten aanzien van samenwerking tusschen verschillende spoorwegsystemen. Het geheele land heeft vrijwel in fondsenspeculaties deelgenomen, waardoor eenzijdigheid de technische positie van de markt onverzichtelijker is geworden, anderzijds wordt verondersteld, dat vele kleine bezitters bij een eventueelen ommekeer van de markt niet spoedig tot realisatie zullen overgaan. De toeneming van de makelaarsvoorschotten heeft dan ook geen reactie in het leven geroepen.

De markt te B e r l i n heeft slechts tijdelijk een achteruitgang te zien gegeven in verband met de uitsluiting in de ijzeren staalnijverheid. De koersverliezen waren bovendien van weinig betekenis. Weliswaar is de handel niet bijzonder uitgebreid geweest, doch de gunstige tendenz voor kalisoorten en, later, ook voor kunstzijde aandelen heeft de vrees voor verwickelingen in de staalnijverheid geheel overschaduwd. Ook de geldmarkt heeft er toe bijgedragen een opgewekte stemming in het leven te roepen.

T e P a r i s heeft de beurs eveneens sterk onder den invloed gestaan van voorvallen in de wereld van de politiek. Het aftreden van het ministerie Poincaré heeft de opgewekte stemming, te voorschijn gebracht door de ruime houding van de geldmarkt — in het parquet was geld verkrijgbaar à 37/8 pCt., in de coulisse werd niet hooger besteed dan 6 1/2 pCt. — verloren doen gaan. De markt heeft zich echter spoedig hersteld en tegen het einde van de berichtsperiode, toen een nieuw ministerie was gevormd, is de tendenz weer opgewekt geworden. In het bijzonder werden aandelen Citroën uit de markt genomen.

De markt te L o n d e n is vrijwel onverschillig gebleven onder de berichten, welke melding maakten van de verkiezing van den heer Hoover. Men had de kans op diens overwinning reeds tevoren in de koersen verdisconteerd, zoodat het feit zelf niet meer zulk een grooten indruk heeft gemaakt. Hierbij kwam, dat de geldmarkt stijver is geworden; weliswaar heeft de aanvoer van £ 2.000.000 goud uit Spanje een zekere ontspanning veroorzaakt, doch de vrees voor een discontoverhoging is toch grooter geworden. Desondanks is de afdeling voor beleggingsfondsen vrij vast gebleven, terwijl ook tal van nieuwe emissies een goed onthaal hebben gevonden.

T e n o n z e n t is de beurs tamelijk kalm geweest. De beleggingsmarkt heeft geen fluctuaties van betekenis in het licht gesteld, ondanks het feit, dat ook de geldmarkt in ons land geen verruiming heeft ondergaan. Over het algemeen was voor beleggingsfondsen wel een lichte tendenz tot daling op te merken, doch in de praktijk is het niet tot groote verschillen gekomen. 6 % Ned. Werk Schuld 1922: 103 7/8; 103 5/8; 4 1/2 % Ned. Werk Schuld 1917: 100 1/4; 4 1/2 % Ned. Indië 1926: 99 5/16; 99 13/32; 5 % Mexico £ 100—1000 (afg.) 8, 8 3/16; 5 % Brazilië 1913 £ 20—100: 77 1/4; 77 5/8; 8 % Sao Paulo 1921: 106 1/8.

De overige marktafdeelingen zijn merkwaardig rustig gebleven onder de krachtige hausse van de Amerikaanse markt. In deze afdeling echter zijn de omzettingen aanmerkelijk toenomen en heeft men vaak prijzen betaald, welke boven Amerikaanse pariteit lagen. Vooral was dit het geval op den dag, waarop de uitslag van de verkiezing bekend is geworden; toen ontbraken aanwijzingen van New York, omdat de beurs daar ter plaatse op den verkiezingsdag gesloten was gebleven en was men diens gevolge geheel aan zich zelf overgelaten. In verband hiermede is het verklaarbaar, dat de later ingetreden stijging te New York hier slechts zwakken weerklink heeft gevonden. Tegen het einde der berichtsperiode is de belangstelling voor spoorwegaandelen hier overgenomen. Anaconda Copper: 180, 193 1/4; American Smelting & Ref. Cy.: 268 5/8; 273 1/2 (ex. div.); Studebaker: 77 5/16; 76 7/8; U. S. Leather: 33 1/4; 33 15/16; U. S. Steel Corp: 161 5/8; 164 1/4; Atchison Topeca: 193 3/4; 196 5/8; Baltimore & Ohio: 114, 122; Erie: 57 1/2; 60 1/2; Missouri Kansas & Texas: 44 7/8; 49 5/16; St. Louis & San Francisco: 115, 119 5/8; Union Pacific: 207 1/2; 220 1/2; Wabash Railway: 77 3/8; 78 15/16.

De petroleumafdeling heeft, voor zoover het aandelen

Koninklijke Petroleum betreft, een sterke uitbreiding van den handel ondergaan. Ook de omzetten in claims zijn vrij ruim gebleven. Hetzelfde valt op te merken ten aanzien van aandelen en claims Dordtsche Petroleum Industrie Maatschappij. Niettemin zijn de koersvariatiën buitengewoon gering geweest. Dit was niet het geval voor aandelen Perlak, voor welk fonds een stijging van eenigen omvang waar te nemen is geweest. Dordtsche Petroleum Ind. Mij.: 377 (ex. claim / 488), 378¹/₂; Gec. Holl. Petr.: 210; Kon. Ned. Petr.: 401¹/₈ (ex. claim / 251.75), 402³/₄; Perlak Petroleum: 133, 141; Peudawa: 25¹/₂; Marland Oil: 45¹¹/₃₂, 45⁵/₁₆.

De afdeling voor *suikeraandelen* heeft den gunstigen invloed ondergaan van de hoogere noteringen voor Cubasuiker. Wel was de verheffing van de koersen niet al te groot, noch zijn de omzetten sterk toegenomen, doch de grondtoon van de markt is veel vaster geworden. Cultuur Mij. der Vorstenlanden: 152³/₄, 157; H.V.A.: 657, 666; Javasche Cultuur Mij.: 372¹/₂, 375¹/₂; Maron: 238, 245; Moormann: 320; Ned. Ind. Suiker Unie: 245, 246¹/₂; Poerworedjo: 97¹/₈, 97¹/₄; Sindanglaet: 398, 403; Suiker Cultuur: 241¹/₂, 242³/₄; Tjepper 680, 690.

Daarentegen hebben *rubberaandelen* zich op den achtergrond bewogen. De lichte achteruitgang van den rubberprijs heeft de gansche markt geleid en de hernieuwde vermindering van de voorraden te Londen heeft vrijwel geen invloed uitgeoefend. Met spanning wacht men nadere berichten af omtrent de verschepingen uit Malakka en Ceylon, welke wellicht zullen veroorloven een prognose op te stellen. Amsterdam Rubber: 238¹/₈, 233¹/₂; Deli Batavia: 166¹/₂, 161; Hessa Rubber: 318, 312¹/₂; Indische Rubber: 270, 260; Java Caoutchouc: 151¹/₂, 147; Kali Telepak: 250, 244; Kendeng Lemboe: 329³/₄, 320¹/₈; Majanglanden: 290, 294; Ned. Ind. Rubber en Koffie: 279, 276; R'dam Tapanoeli: 106¹/₂, 104¹/₂; Serbadjadi: 191¹/₂, 187¹/₈; Sumatra Caoutchouc: 176, 172¹/₂; Sumatra Rubber: 187³/₄, 179; Ver. Ind. Cultuur Ond.: 132, 130; Intercontinental Rubber: 9⁵/₈, 9¹/₃₂.

De *tabaksmarkt* bleef eveneens tamelijk verwaarloosd. Af en toe werd een kooporder geplaatst, waardoor het peil lichtelijk kon stijgen, doch de grootste verbetering bleef toch steeds nog tot slechts enkele procenten beperkt. Arendsburg: 674, 679; Besoeki Tabak Mij.: 527, 535; Deli Batavia: 518³/₄, 518; Deli Mij.: 423¹/₄, 422¹/₄; Ngoepit: 342, 348; Oostkust: 181, 179³/₄; Senembah: 500, 504.

De *schepvaartafdeling* heeft zich in de belangstelling van het publiek mogen verheugen. Niet in dien zin, dat de handel uitgebreide vormen heeft aangenomen, doch het aanbod is vrijwel geheel verdwenen en aan de vraag kon derhalve slechts tegen stijgende prijzen worden voldaan. Voornamelijk was dit het geval bij aandelen Holland Amerika Lijn en Kon. Ned. Stoomboot Mij. Holland Amerika Lijn: 82, 85; Java China Japan Lijn: 137, 138¹/₂; Kon. Ned. Stoomboot Mij.: 93¹/₂, 95¹/₂; Ned. Scheepvaart Unie: 203¹/₂, 205; Solleveld: 64, 62; Stoomv. Mij. Nederland: 201³/₄, 201.

Industriele aandelen hebben zich voor het grootste gedeelte op den achtergrond bewogen. De aankondiging, dat binnenkort een uitgifte van nieuwe aandelen Philips zal plaats vinden, heeft geen uitwerking gehad. Voor kunstzijde ontstond tegen het einde van de berichtperiode groote belangstelling. Voorts werden ruime omzetten opgemerkt in aandelen van Berkel's Patent — mede in verband met de uitgifte van nieuwe aandelen — in aandelen Sofiliege en in aandelen Küchenmeister's Internationale Ultraphoonmaatschappij, welke laatste ongeveer 35 pct. boven den emissieprijs werden verhandeld. Van Berkels Patent: 282, 263¹/₂ (ex. div. 15 %; ex claim / 92,50); Centrale Suiker Mij. 75,

80¹/₄; Hollandsche Kunstzijde Ind.: 206, 210; Internationale Viscose: 109³/₄, 110¹/₄; Mackubee: 177, 182³/₄; Margarine Unie: 239, 239³/₈; Ned. Kabelfabriek: 650, 690; Ned. Kunstzijdefabriek: 410, 428; Philips Gloeilampenfabriek: 777, 785³/₄; Ougrée Marihay: 367³/₄, 366; Separator: 176¹/₄, 178; Küchenmeister's Ultraphoon Mij. 9 Nov. 1928: 163, 169¹/₂; Fin. Mij. van Kurkondernemingen: 115, 132⁷/₈; Zweedsche Lucifer Mij.: 445¹/₂, 447¹/₂.

Mijnaandelen waren stil en weinig veranderd. Alg. Exploratie Mij. 122¹/₄, 122³/₄; Billiton Ie Rubriek: 980, 995; Boeton Mijnbouw Mij.: 207³/₈, 208¹/₂; Müller & Co's Mijnbouw Mij.: 106¹/₄, 104¹/₄; Oost Borneo: 69, 75¹/₄; Redjang Lebong: 154¹/₂, 152; Singkep Tin Mij.: 365¹/₄, 360.

Van *bankaandelen* waren de lokale fondsen lichtelijk aangeboden, terwijl Indische credietinstellingen gevraagd waren, in verband met de betere houding van de suikermarkt. Amsterdamsche Bank: 187³/₄; Holl. Bank voor Zuid-Amerika: 68, 64¹/₂; Incasso Bank: 123³/₄, 124; Koloniale Bank: 239, 240; Ned. Ind. Handelsbank: 166, 167⁷/₈; Ned. Handelsbank: 171³/₄, 173³/₈; R'damsche Bankverg: 106, 105³/₄; Twentsche Bank: 140.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

13 November 1928.

Aan de tarwemarkt hebben de prijzen deze week, vooral wat Noord-Amerika aangaat, niet veel wijziging ondergaan. Zij hebben zich echter goed kunnen handhaven, hetgeen niet nalaat in ruimen kring eenige verbazing te wekken, omdat de voorraden speciaal in Canada zoo buitengewoon groot zijn en in Argentinië en Australië binnenkort groote oogsten worden verwacht. Wel heeft in het begin der week de druk der groote voorraden weder eenige prijsdaling aan de termijnmarkten zoowel in Noord-Amerika als in Argentinië teweeggebracht, maar later trad toch weder eenig herstel in, hetwelk gedeeltelijk veroorzaakt werd door berichten omtrent te sterken regenval in Argentinië, maar vooral door de goede vraag naar de lagere grades van Canadeesche tarwe in verschillende Europeesche invoerlanden. In de tweede helft der week namelijk zijn de omzetten op verschillende markten zoowel in Engeland als op het vasteland wat toegenomen en in Engeland bestond goede vraag vooral ook voor reeds afgeladen partijen. Dit wijst op beperkte voorraden bij de Engelsche molens, welke reeds geruimen tijd door gebrek aan vertrouwen in de tarweprijzen nagelaten hebben tot groote inkoop over te gaan. Sedert 1 Augustus heeft dan ook de invoer van tarwe in Groot-Brittannië slechts 5.58 miljoen quarters bedragen tegen 6.74 miljoen in het overeenkomstige tijdvak van het vorige jaar, terwijl ook de invoer van meel vrij wat kleiner was. Nog steeds heeft de bevredigende kwaliteit der lagere Canadeesche grades tengevolge, dat deze ook in Engeland voortdurend worden gekocht en de betere soorten een veel kleiner percentage van den omzet uitmaken dan gewoonlijk. Ook op het vasteland kwamen dagen voor met goeden omzet en dat de wereldverschepingen deze week groot waren en de naar Europa onderweg zijnde voorraden zijn toegenomen, maakte op de markt slechts weinig indruk. De bedoelde stoomende hoeveelheid bedroeg op 10 November bijna 6 miljoen quarters, terwijl een week tevoren slechts 5.35 miljoen naar Europa onderweg waren. Toch is de stoomende voorraad nog altijd veel kleiner dan het vorige jaar om dezen tijd, toen hij 7.1 miljoen quarters bedroeg. Behalve de zooeven genoemde oorzaken heeft tot de iets betere stemming aan de tarwemarkt van de tweede helft dezer week ook bijge-

INDUSTRIEELLE DISCONTO MAATSCHAPPIJ

AMSTERDAM

LONDEN

BERLIJN

PARIJS

KOPENHAGEN

MAATSCHAPPELIJK KAPITAAL / 25.000.000.—

VOLGESTORT GEPLAATST EN RESERVES / 12.900.000.—

Financiering van den afzet van industriele producten.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	4/10 Nov. 1928	Sedert 1 Jan. 1928	Overeenk. tijdvak 1927	4/10 Nov. 1928	Sedert 1 Jan. 1928	Overeenk. tijdvak 1927	1928	1927
Tarwe	20.210	1.904.735	1.889.445	140	58.983	39.252	1.963.718	1.928.697
Rogge	1.984	182.954	357.418	—	—	743	182.954	358.261
Boekweit	—	14.054	16.416	—	—	67	14.054	16.483
Mais	17.111	882.291	1.202.923	3.801	182.146	203.998	1.064.437	1.406.921
Gerst	25.226	450.356	424.709	944	13.177	13.021	463.533	437.730
Haver	2.955	173.085	188.198	—	617	2.829	173.702	191.027
Lijnzaad	4.261	166.053	221.785	9.627	340.001	200.279	506.054	422.064
Lijnkoek	3.390	170.999	165.364	—	1.184	—	172.183	165.364
Tarwemeel	3.532	95.126	105.380	1.330	33.076	38.700	128.202	144.080
Andere meelsoorten	671	10.484	10.749	—	—	—	10.484	10.749

dragen de opnieuw in sterkere mate opgetreden kooplust in Britsch-Indië, dat behalve nieuwe Australische tarwe ook weder oude Plata-tarwe kocht. Tevens werkt tot de vrij goede handhaving van den niet flauwen grondtoon der markt nog de groote invoerbehoefte van het verre Oosten mede, waar misschien weliswaar in China de koopkracht door noodlijdende districten niet groot is, doch waar toch zeker wegens de hier en daar optredende voedselschaarste in ruime mate buitenlandse tarwe gekocht wordt. De verscheppingen naar niet-Europesche destinaties hebben dit jaar sedert 1 Augustus reeds 4.38 miljoen quarters bedragen tegen 2.9 miljoen in hetzelfde tijdperk van het vorige seizoen. Ook het steeds meer waarschijnlijk wordende vooruitzicht, dat Rusland er tenslotte wel toe zal moeten overgaan, broodgraan te importeren, heeft een weinig als haussefactor gegolden, doch groote kracht ging daarvan niet uit, want op denzelfden dag, waarop uit Winnipeg bericht kwam, dat Rusland als koper voor tarwe optrad, daalde daar juist de markt onder den druk der groote voorraden. Verdere verbetering der markt is behalve door de groote Noord-Amerikaansche voorraden en de goede vooruitzichten in het Zuidelijk halfrond nog tegengewerkt door regenval in die streken der tarwegebieden van de Vereenigde Staten, waar over droogte geklaagd werd, alsmede door mededeelingen uit Frankrijk, dat de opbrengst van den tarwe-oogst daar zooveel meevalt, dat die waarschijnlijk grooter zal blijken te zijn dan in het vorige jaar. Uit Duitschland komen telkens weder klachten over onvoldoende meelafzet, hetgeen de toename van den kooplust tegenhoudt en in Centraal-Europa beklagt men zich zeer over de groote voorraden aan tarwe, waarvoor geen voldoende afzet te vinden is. Speciaal in Hongarije is dat het geval, omdat de omliggende landen, die gewoonlijk van Hongarije tarwe betrekken, dat nu niet doen. Bij de groote waarschijnlijkheid, dat binnenkort in Argentinië een groote oogst aan tarwe zal worden binnengehaald, zijn de Argentijnsche verscheppingen den laatsten tijd grooter geweest en ook deze week waren zij weder voor dezen tijd van het jaar van flinken omvang. Toch is wegens de goede oogstvooruitzichten de Argentijnsche tarwemarkt deze week overwegend flauw geweest met een prijsverlaging aan de termijnmarkten van 20 à 35 centavos per 100 KG. Te Chicago en Winnipeg bedroeg de prijsdaling ten slotte ruim 1 dollarcent per 60 lbs.

Rogge is in Noord-Amerika in het begin der week flauw geweest tengevolge van onvoldoende vraag in Europa, waar niet slechts in verreweg het grootste gedeelte der behoefte door de eigen oogsten wordt voorzien, maar waar tevens de kwaliteit der Amerikaansche rogge van den nieuwen oogst teleurstelling wekt. De vraag daarvoor is dan ook bij voortduring onbevredigend en verscheppingen van rogge uit Noord-Amerika waren deze week aanzienlijk kleiner dan den laatsten tijd het geval was geweest. Ook in Noord-Amerika zelf is de kooplust voor rogge niet groot en er hebben zich daar sedert eenigen tijd aanzienlijke voorraden gevormd. Eenig prijssterstel is tenslotte wel ingetreden en op 10 November sloot de termijnmarkt te Chicago voor rogge op vrijwel hetzelfde niveau als een week tevoren.

Mais opende deze week nog in vaste stemming, doch reeds zeer spoedig ging die verloren, hetgeen vooral het gevolg geweest is van goedkoop aanbod uit Noord-Amerika, waar het weder gunstig was voor het ter markt brengen van de nieuwe mais. Zeer welkom zijn voor den Europeeschen importhandel den laatsten tijd de berichten uit Amerika over de goede kwaliteit der nieuwe mais, omdat bij het ontbreken van een export-surplus van eenige beteekenis in Zuid-Oostelijk Europa en de afname der Argentijnsche verscheppingen de Noord-Amerikaansche mais in dit seizoen een groote rol op de Europeesche markt zal dienen te vervullen. Toen de markt tengevolge van het iets goedkoopere Noord-Amerikaansche aanbod een minder vaste houding aannam, was ook Platamaïs spoedig weder vrij wat goedkoper te koop, vooral toen ook aan de termijnmarkt te Argentinië een verlaging intrad en bovendien in Europa de vraag afnam. Daar was namelijk de kooplust

voor Platamaïs op aflading tot de zeer veel hogere prijzen dan die, waarvoor mais uit Noord-Amerika te koop is, al spoedig aanzienlijk bekoeld, terwijl tevens voor spoedige Platamaïs de markt hier en daar en vooral ook in Nederland gedrukt werd door groote aanvoeren. Vrij groote verscheppingen van mais uit Argentinië hebben bovendien deze week een herstel tegengehouden, dat toch wegens den beperkten omvang van de naar Europa onderweg zijnde hoeveelheden en de groote waarschijnlijkheid, dat binnenkort Noord-Amerika de maismarkt zal beheerschen, anders wel door velen werd verwacht. Ook de nog steeds lage prijzen van voergerst houden voor mais prijsstijging tegen, omdat zij het verbruik van de dure mais belemmeren. Hetzelfde is ook het gevolg van de in vergelijking met mais lage prijzen voor tarwe en rogge, waardoor deze graansoorten vrij algemeen als veevoeder worden gebruikt. Zaken in Platamaïs en Noord-Amerikaansche mais, welke eenigen tijd naar Honagrije en zelfs naar Zuid-Slavië zijn gedaan, zijn dan ook den laatsten tijd niet meer voorgekomen. Slechts Platamaïs van den nieuwen oogst ter verschepping in den volgenden zomer worden in Oostenrijk en Hongarije vrij geregeld verhandeld. Verbetering is echter op de maismarkt in de tweede helft der week ingetreden, toen het Washingtonsche maandrapport per 1 October werd bekend gemaakt. Dit rapport bevatte namelijk een schatting van den maisoogst der Vereenigde Staten van 2895 miljoen bushels, terwijl de schatting een maand geleden 2903 miljoen bedroeg en in 1927 2786 miljoen bushels werden binnengehaald. Daar verhooging der raming dus was uitgebleven, volgde hierop zoowel aan de Argentijnsche termijnmarkten als te Chicago een prijsverhoging, die ook in Europa gevolgd werd, maar op 12 November stelde de Europeesche maismarkt teleur en zakte ook te Buenos Aires en te Rosario de prijzen weder wat in. Te Chicago was de markt gesloten, nadat de prijsstijging der laatste dagen het prijspeil daar in vergelijking met het begin der week 2 à 2½ dollarcent per 56 lbs. had bedragen. In Argentinië bedroeg de prijsdaling, die ook op 12 November nog eenigen voortgang maakte, 5 à 15 centavos per 100 KG., maar op den 13den scheen de grondtoon der markt toch weder wat beter, ook in Europa.

Vaster is in den loop dezer week de markt gelopen voor gerst. Aanvankelijk was Noord-Amerikaansche voergerst in Nederland nog tot zeer lage prijzen te koop als gevolg van den druk, die geoefend werd door de bekende, speciaal in Duitschland, ondervonden moeilijkheden met de kwaliteit. Tot weder aanzienlijk verlaagde prijzen werd veel gerst, die oorspronkelijk naar Duitschland bestemd was, aan de Nederlandsche markt opgenomen, en tegelijkertijd ontwikkelde zich hier in verband met de lage prijzen een zeer levendige vraag voor deze gerstsoort, omdat de bedoelde moeilijkheden in Nederland in steeds mindere mate ondervonden worden. Ook in Duitschland zijn de ervaringen den laatsten tijd wat beter geworden en de omstreks het midden der week begonnen verbetering der prijzen voor Noord-Amerikaansche voergerst heeft later verderen voortgang gemaakt met levendige vraag zoowel voor aangekomen en spoedige partijen als voor latere aflading. Dit is gepaard gegaan met een aanzienlijke verhoging der prijzen in overeenstemming met de eveneens aan de termijnmarkt te Winnipeg opgetreden prijsverhoging. Belangstelling bestond in Duitschland vooral voor Canadeesche gerstsoorten, maar in Nederland werd speciaal voergerst uit de Vereenigde Staten gekocht. Van minder beteekenis zijn de zaken in gerst deze week in Engeland geweest, terwijl voor andere soorten dan Noord-Amerikaansche en Canadeesche gerst de vraag overal onbevredigend is. Donaugerst is dan ook overal flauw en moeilijk te plaatsen en houders hebben zich genoodzaakt gezien hun prijzen geregeld te verlagen zonder daarmee te bereiken, dat zaken van eenige beteekenis naar West-Europa tot stand konden komen. Nu de moeilijkheden met de Noord-Amerikaansche voergerst iets minder ernstig worden, bestaat voor de koopers der invoerlanden, minder aanleiding om voor Donaugerst zooveel hogere prijzen te betalen. Aan de

termijnmarkt te Winnepeg heeft de prijsverhooging voor gerst in den loop der week 1¼ à 1½ dollarcent per 48 lbs. bedragen, nadat eerst een daling van 1½ cent had plaats gevonden.

In overzeesche haver zijn de zaken naar Europa deze week weder van weinig betekenis geweest. In Engeland werden wel beperkte hoeveelheden van de goedkoopere haversoorten der Vereenigde Staten gekocht, doch over het algemeen was de omzet in Engeland beperkt en vooral voor nieuwe Platahaver en Chilihaver bestond slechts zeer weinig belangstelling. Duitschland is voortdurend met aanbod van haver aan de markt en zoolang Canada en de Vereenigde Staten hunne prijzen niet verlagen, houdt dit aanbod zaken in overzeesche soorten tegen.

SUIKER.

Voor het oogenblik schijnt de daling der prijzen op de verschillende suikermarkten tot stilstand gekomen te zijn en plaats gemaakt te hebben voor eene verbeterde stemming. Het lage niveau, waarop de prijzen waren aangeland, heeft althans tot meerder interesse zijdens Raffinadeurs en speculanten aanleiding gegeven.

In New York reageerde de termijnmarkt hierop met oplopende noteringen en het slot lag de afgelopen week ongeveer 10 punten hooger voor alle posities dan de opening. De noteringen aan het einde der week waren: Dec. 2.05; Jan. 2.05; Mrt. 2.12; Mei 2.19; Juli 2.26; en Sp. C. 3.89.

Nadat voor Ruwsuiker 2. — d. c. e. & fr. was betaald op basis van Cubasuiker, kon de prijs hiervoor weder komen op eene notering van 2½ d. e.

De ontvangsten in de Atl. havens der V. S. bedroegen deze week 26.000 tons, de versmeltingen 64.000 tons tegen 49.000 tons in 1927 en de voorraden 234.000 tons tegen 197.500 tons.

De laatste Cuba statistiek is als volgt:

	1928	1927	1926
	Ton	Ton	Ton
Cubaansche prod. tot 6 Nov.	4.037.833	4.508.521	4.884.658
Consumptie	88.060	126.521	130.000
Weekontv. afscheephavens...	18.377	36.483	43.959
Totaal sedert 1 Jan.	3.694.090	4.113.444	4.545.144
Weekexport	46.814	69.845	59.858
Totale export sedert 1 Jan. ...	3.211.778	3.615.664	4.170.054
Voorraad afscheephavens.....	445.164	497.780	375.090
Voorraad Binnenland	292.831	268.556	209.514

Naar verluidt werd door President Machado het decreet geteekend, waarbij de datum van het begin van den a.s.

Cubaooft op 1 Jan. 1929 werd vastgesteld. De restrictie heet beëindigd te zijn.

In Genève hebben onlangs door het Comité voor Economische vraagstukken van den Volkenbond besprekingen plaats gehad, waarbij ook de Wereld-Suikerpositie ter sprake kwam. Tastbare resultaten werden weliswaar nog niet bereikt, doch het Sub-Comité zal op de eerstvolgende zitting van het Comité in Januari a.s. deze aangelegenheid ingrijpend in behandeling nemen.

In Engeland verhoogden Raffinadeurs den prijs van hun product deze week met 3 d. op de termijnmarkt konden de noteringen tusschen 5¼ en 6 d. verbeteren. Voor ruw-suiker sloten de noteringen als volgt:

Dec. ..	Sh. 9/3	Mei	Sh. 9/6¼
Maart ..	„ 9/4½	Aug.	„ 9/9¾
		Sept.	„ 9/10½

De Zichtbare voorraden zijn volgens Czarnikow:

	1928	1927	1926
	Ton	Ton	Ton
Duitschland 1 Oct.	101.000	80.000	79.000
Tsjechoslowakije 1 Oct.	47.000	9.000	44.000
Frankrijk 1 Oct.	62.000	67.000	45.000
Nederland 1 Oct.	33.000	29.000	63.000
België 1 Oct.	25.000	14.000	18.000
Polen 1 Oct.	14.000	4.000	22.000
Engeland 1 Oct. geïmpt. suiker	134.000	258.000	371.000
„ 1 „ Binnenl. suiker	2.000	—	—
Totaal Europa ..	418.000	461.000	642.000
V.S. Atlant. havens 3 Oct. ..	343.000	183.000	216.000
Cubaansche Havens 29 Sept. ...	630.000	672.000	603.000
Cuba binnenland 29 Sept. ..	459.000	464.000	458.000
Totaal	1.850.000	1.780.000	1.919.000

Op Java verkochten de V.I.S.P. nog ongeveer 5000 tons Superieur uit oogst 1928 tot f 13,50 per 100 KG. De markt voor tweedehands suiker was stil, en er kwam in de prijzen nagenoeg geen verandering.

Hier te lande opende de markt op vrijwel dezelfde noteringen als aan het slot der voorafgaande week. Evenals in het buitenland verbeterde de stemming en werd meer kooplust kenbaar, waardoor prijzen aantrokken en aan het slot de stemming zelfs vast genoemd kon worden. De laatste noteringen waren: Dec. ongeveer f 13¾; Mrt. f 14¼; Mei f 14¼ en Aug. f 14¾. De omzet bedroeg deze week 3350 tons.

STATISTISCH OVERZICHT

	TARWE Hard Winter No. 2 loco Rotterdam/ Amsterdam per 100 K.G.		ROGGE American No. 2) loco Rotterdam per 100 K.G.		MAIS La Plata loco R'dam/A'dam per 2000 K.G.		GERST Amer. No. 2) loco Rotterdam per 2000 K.G.		LIJNZAAD La Plata loco R'dam/A'dam per 1960 K.G.		STEENKOLEN Westfaalsche bunkerkolen, ongezeeft f.o.b. R'dam/A'dam per 1000 K.G.		PETROLEUM Mid. Contin. Crude 33 t/m 33.90 Bé s.g. per barrel		IJZER Cleveland Foundry No. 3 f.o.b. Middlesbrough per Eng. ton		KOPER Standaard Locoprijzen Londen per Eng. ton	
	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	fl.	%	\$	%	Sh.	%	£	%
Jaargemidd. 1925	17,20	100,0	13,07 ⁵	100,0	231,50	100,0	236,00	100,0	462,50	100,0	10,80	100,0	1,68	100,0	73/-	100,0	62,1/6	100,0
Januari 1926	*16,90	98,3	11,47 ⁵	87,8	190,25	82,0	184,25	78,1	370,75	80,2	10,05	93,1	1,51	89,9	70/-	95,9	59,3/-	95,3
Februari	*16,30	94,8	11,52 ⁵	88,1	174,00	75,2	175,00	74,2	353,00	76,3	10,20	94,4	1,80	107,1	70/6	96,6	59,12/-	96,0
Maart	*15,37 ⁵	89,4	11,47 ⁵	87,8	167,75	72,5	174,50	73,9	330,00	71,4	9,85	91,2	1,80	107,1	70/6	96,6	58,15/6	94,7
April	*16,10	93,6	11,45	87,6	177,50	76,7	194,75	82,5	335,75	72,6	10,00	92,6	1,80	107,1	70/6	96,6	57,7/6	92,4
Mei	*16,32 ⁵	94,9	11,00	84,1	168,50	72,8	192,50	81,6	334,50	72,3	13,10	121,3	1,93	114,9	73/-	100,0	56,9/6	91,0
Juni	*16,12 ⁵	93,7	11,12 ⁵	85,1	171,00	73,9	198,75	84,2	360,25	77,9	13,85	128,2	2,05	122,0	76/6	104,8	56,17/6	91,6
Juli	*16,20	94,2	12,17 ⁵	93,1	175,25	75,7	200,50	85,0	382,50	82,7	16,35	151,4	2,05	122,0	87/-	119,2	58,2/-	93,6
Augustus	15,35	89,2	11,82 ⁵	90,4	170,50	73,7	190,50	80,7	376,50	81,4	17,25	159,7	2,05	122,0	90/6	124,0	58,19/6	95,0
September	14,80	86,0	11,95	91,4	170,00	73,5	204,75	86,8	360,25	77,9	25,50	236,1	2,05	122,0	94/6	129,5	58,15/-	94,6
October	15,75	91,6	12,32 ⁵	94,3	175,50	75,8	218,75	92,7	367,75	79,5	31,10	288,0	2,05	122,0	118/-	161,6	58,7/6	94,0
November	16,02 ⁵	93,2	12,60	96,4	177,75	76,8	215,00	91,1	382,50	82,7	38,25	353,7	1,81	107,7	120/6	165,1	57,6/6	92,3
December	15,40	89,5	12,20	93,3	173,50	74,9	210,75	89,3	373,75	80,8	19,00	175,9	1,75	104,2	99/6	136,3	56,19/6	91,8
Januari 1927	15,22 ⁵	88,5	12,50	95,6	165,00	71,3	222,25	94,2	362,50	78,4	13,35	123,7	1,75	104,2	85/6	117,3	55,7/6	89,2
Februari	15,22 ⁵	88,5	13,05	99,8	167,00	72,1	230,00	97,5	373,75	80,8	12,10	112,0	1,70	101,2	83/6	114,4	54,16/-	88,3
Maart	15,05	87,5	12,70	97,1	164,50	71,1	219,25	92,9	354,75	76,7	11,25	104,2	1,26	75,0	81/-	111,0	55,17/-	89,9
April	14,80	86,0	12,82 ⁵	98,1	173,00	74,8	237,50	100,6	351,50	76,0	11,00	101,9	1,22	72,6	80/-	109,6	55,2/6	88,8
Mei	15,75	91,6	13,57 ⁵	103,8	172,75	74,6	258,25	109,4	373,75	80,8	10,95	101,4	1,22	72,6	74/-	101,4	54,14/-	81,1
Juni	15,60	90,7	13,20	101,0	175,25	75,8	245,00	104,2	372,75	80,6	11,00	101,9	1,22	72,6	70/-	95,9	54,2/6	87,2
Juli	15,10	87,8	12,05	92,2	171,50	74,1	235,75	99,9	367,75	79,5	11,10	102,8	1,22	72,6	70/-	95,9	53,19/-	86,9
Augustus	14,87 ⁵	86,5	11,45	87,6	178,50	77,1	252,50	107,0	368,25	79,6	11,05	102,3	1,22	72,6	69/-	94,5	55,5/6	89,0
September	14,70	85,5	12,15	92,9	179,50	77,5	233,25	98,8	369,50	79,9	10,90	100,9	1,22	72,6	65/-	89,0	54,13/-	88,0
October	13,72 ⁵	79,8	11,45	87,6	178,75	77,2	230,50	97,7	359,00	77,6	10,90	100,9	1,22	72,6	65/-	89,0	55,5/-	89,0
November	13,45	78,2	12,12 ⁵	92,7	184,75	79,8	233,25	98,8	349,75	75,6	10,65	98,6	1,22	72,6	65/-	89,0	59,1/-	95,1
December	13,40	77,9	12,57 ⁵	96,2	201,00	86,8	246,25	104,3	348,25	75,3	10,60	98,1	1,22	72,6	65/-	89,0	60,2/-	96,8
Januari 1928	13,50	78,5	12,70	97,1	207,50	89,6	247,75	105,0	361,00	78,0	10,30	95,4	1,22	72,6	65/-	89,0	62,0/-	99,9
Februari	13,80	80,2	12,87 ⁵	98,5	226,50	97,8	243,75	103,3	361,00	78,0	10,00	92,6	1,21	72,0	65/-	89,0	61,12/-	99,2
Maart	14,60	84,9	14,00	107,1	240,75	104,0	255,75	108,4	350,75	75,8	9,95	92,1	1,19	70,8	65/6	89,7	61,3/6	98,6
April	15,30	88,9	14,97 ⁵	114,5	239,50	103,5	261,00	110,6	358,25	77,5	10,05	93,1	1,19	70,8	66/-	90,4	62,15/-	101,1
Mei	15,30	88,9	15,47 ⁵	118,4	238,50	103,0	260,75	110,5	372,00	80,4	10,60	98,1	1,19	70,8	66/-	90,4	63,17/-	102,9
Juni	14,37 ⁵	83,6	14,27 ⁵	109,2	234,00	101,0	252,50	107,0	365,25	79,0	10,10	93,5	1,19	70,8	66/-	90,4	62,18/-	101,3
Juli	14,25	82,8	13,07 ⁵	100,0	246,75	106,6	241,00	102,1	359,75	77,8	10,10	93,5	1,19	70,8	66/-	90,4	62,10/6	100,7
Augustus	12,00	69,8	12,62 ⁵	96,6	214,75	92,8	226,75	96,1	350,75	75,8	10,05	93,1	1,21	72,0	66/-	90,4	63,8/-	102,1
September	11,65	67,7	11,57 ⁵	88,5	198,75	85,9	198,25	84,0	350,75	75,8	10,00	92,6	1,21	72,0	66/-	90,4	65,12/-	105,7
October	12,28	71,4	12,27	93,8	218,50	94,4	189,50	80,3	366,00	79,1	9,95	92,1	1,19	70,8	66/-	90,4	67,10/-	108,7
5 November	12,30	71,5	12,00	91,8	230,00	99,4	180,00	76,3	377,00	81,5	10,25	94,9	1,18	70,2	66/-	90,4	67,17/6	109,3
12 "	12,25	71,2	12,25	93,7	227,00	98,1	189,00	80,1	381,00	82,4			- 5)	- 5)	66/-	90,4		

1) Men zie voor de toelichting op dezen staat de nummers van 8 en 15 Augustus 1928 (No. 658 en 659) pag. 689/90 en 709. 2) = Western vóór de invoering van de Manitoba No. 3. † Zuid-Russische.

KATOEN.

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen).

	1 Aug. '28 tot 2 Nov. '28	Overeenkomstige periode	
		1927	1926
Ontvangsten Gulf-Havens.	4213	4034	5153
Atlant.Havens			
Uitvoer naar Gr.Brittannië	477	310	722
„ „ t Vasteland etc.	1462	1651	1756
„ „ Japan.....	472	363	338

Voorraden.
(In duizendtallen balen).

	2 Nov. '28	Overeenkomstig tijdstip	
		1927	1926
Amerik. havens.....	2050	2309	2389
Binnenland	1034	1196	1261
New York	10	215	93
New Orleans	239	392	526
Liverpool	269	618	478

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons.
Manchester, d.d. 7 November 1928.

Amerikaansche katoen heeft zich gedurende de afgelopen week tusschen nauwe grenzen bewogen en het ongunstige weer schijnt geen invloed op noteringen te hebben. Het volgend Bureau-Rapport verschijnt morgen en het gemiddelde der privé-schattingen is iets onder 14½ miljoen balen. Der is wel vermeldenswaard, dat de afname van Engeland tot eind October gedurende de laatste drie jaren nog geregeld is toenomen, evenals het percentage voor het Continent. Het percentage door Amerika afgenomen is overeenkomstig verminderd en heeft gedurende de beide laatste jaren minder dan 50 procent bedragen. Egyptische katoen is vast geweest.

Bijna alle spinners rapporteeren een buitengewoon flauwe week voor garens. Verkoopen zijn grootendeels gering geweest en elke order boven 5000 pond schijnt een zeldzaamheid te zijn. De eenige markt, die in dit opzicht vermeld dient te worden is Indië, waarvoor een goede handel in 60er ringbundels bestaat en waar ook een opleving in Medio ringnummers heeft plaats gehad. Prijzen van Amerikaansche garens noteeren ¼ d. lager dan de vorige week. Egyptische garens zijn onveranderd in prijs en de handel is kalm. Verkoopen hebben voornamelijk voor binnenlandsch verbruik plaats gehad met uitzondering van enkele zaken in gekamde garens voor Indië.

Zaken in de doekmarkt zijn van weinig beteekenis geweest. De iets flauwere katoenprijzen schijnen een goede vraag te hebben meegebracht en aan de beurs schenen fabrikanten gisteren druk bezig te zijn hun calculaties te herzien. Er gingen geruchten, dat er tegen het einde van de vorige week meer zaken gedaan werden in dhooties en lichtere soorten voor Indië, doch dit schijnt geen invloed op de markt te hebben gehad. In afwachting van het Bureau-Rapport, dat morgen verschijnt, valt er momenteel weinig over de markt te zeggen, met uitzondering misschien, dat de algemeene gevoelens optimistischer en prijsideeën van koopers niet zoo hopeloos meer zijn als een tijdje geleden. Dit wordt algemeen beschouwd als een teeken, dat men meer belangstelling in de markt begint te toonen.

Liverpoolnoteringen Oost. koersen 30 Oct. 6 Nov.
31 Oct. 7 Nov. T.T. op Br.-Indië 1/6 5/8 1/6 5/8
F.G.F. Sakellaridis 17,75 17,80 T.T. op Hongkong 2/0 1/4 2/0 1/4
G.F. No. 1 Oomra 6,65 6,40 T.T. op Shanghai 2/7 1/2 2/7 1/2

KOFFIE.

In de afgelopen week was koffie iets flauwer gestemd, in tegenstelling met de vorige week, toen de markt over het algemeen genomen vrij vast was. De kost- en vracht-aanbiedingen van Brazilië liepen voor Santos en voor Rio circa 1/6 terug, doch tot zaken van veel beteekenis kwam het ook op de iets verlaagde prijzen niet. Alleen in Nederlandsch-Indië, waar het, zooals reeds vroeger vermeld, met de Robusta langzamerhand op een eind begint te loopen, waren de prijzen van de meeste soorten onveranderd en voor Palembang Robusta zelfs een fractie hooger.

Aan de termijnmarkten liepen de noteringen langzaam doch regelmatig van dag tot dag iets terug, waardoor bij het afsluiten van dit bericht de noteringen van het Gemengd contract aan de Rotterdamse markt 1 à 1¼ ct. lager stonden dan een week geleden.

De officieele loco-noteringen bleven alhier nog steeds onveranderd vastgesteld op 65 ct. per ½ KG. voor Superior Santos en 53 ct. voor Robusta.

De iets gemakkelijker houding van Brazilië is waarschijnlijk toe te schrijven aan den wensch, om op de tegenwoordige prijzen wat meer af te stooten dan in den laatsten tijd bij de terughouding, welke de verschillende koffiemarkten toonden, mogelijk was. Of dit gelukken zal, is niet vooruit te zeggen, want, al duurt het nog tot het begin van het volgende jaar alvorens de verschillende Centraal-Amerikaansche oogsten ter beschikking komen, het is onmogelijk om te berekenen of de zoogenaamd „onzichtbare” voorraden nog groot genoeg zijn

CHVAN GROOTHANDELSPRIJZEN¹⁾

TIN locoprijzen Londen per Eng. ton	KATOEN for Middling locoprijzen New York per lb.	WOL gekamde Australische, Merino, 64's Av. loco Bradford per lb.	WOL gekamde Australische, Crossbred Colonial Carded, 50's Av. loco Bradford per lb.	RUBBER ⁴⁾ Standaard Ribbed Smoked Sheets loco Londen per lb.	SUIKER Witte kristal- suiker loco R'dam/A'dam per 100 K.G.	KOFFIE Robusta Locoprijzen Rotterdam per ½ K.G.	THEE Afl. N.-I. theev. A'dam gem. pr. Java- en Suma- trathee p. ½ K.G.	Indexcijfer v/h. Centr. B. v. d. Stat., herleid van 1913 = 100 tot 1925 = 100	Indexcijfer van Thee Economist, herleid v. 1901-5 = 100 tot 1925 = 100
£	cts.	pence	pence	Sh.	fl.	cts.	cts.	100,0	100,0
261.17/-	100,0	55,00	29,50	100,0	18,75	61,375	84,5	100,0	100,0
283.6/-	108,2	48,75	26,00	88,1	16,875	90,0	103,5	122,5	98,7
286.3/-	109,3	46,50	25,00	84,7	17,125	91,3	103,5	122,5	96,1
285.14/-	109,1	47,50	25,50	86,4	16,375	87,3	100,25	118,6	93,5
282.19/6	108,1	47,50	25,00	84,7	16,375	87,3	97,5	115,4	92,3
268.14/6	102,6	47,50	24,25	82,2	16,50	88,0	89,6	102,25	92,3
268.13/6	102,6	47,50	24,00	81,4	16,625	88,7	91,2	100	92,9
283.6/-	108,2	47,50	23,75	80,5	16,75	89,3	92,9	89,25	91,0
294.10/6	112,5	47,50	24,50	83,1	16,375	87,3	94,1	—	89,7
307.19/6	117,6	48,75	25,25	85,6	17,25	92,0	87,75	103,8	90,3
314.14/6	120,2	47,50	24,75	83,9	17,875	95,3	89,5	105,9	92,3
308.1/6	117,7	44,75	24,00	81,4	19,625	104,7	84,1	85,25	94,8
307.-/6	117,3	44,75	24,50	83,1	21,875	116,7	81,5	79,25	94,8
299.13/6	114,4	45,00	25,25	85,6	22,00	117,3	81,5	71	84,0
309.8/6	118,2	46,25	26,00	88,1	21,125	112,7	79,4	71,25	84,3
312.15/-	119,4	47,75	26,50	89,8	20,625	110,0	78,2	70	82,8
304.1/-	116,1	47,50	26,25	89,0	20,25	108,0	78,2	72,25	85,5
295.12/-	112,9	47,00	26,00	88,1	20,25	108,0	76,6	86,5	92,3
296.9/6	113,2	47,25	26,00	88,1	18,375	98,0	81,25	102,4	93,5
289.15/6	110,7	48,50	26,50	89,8	18,625	99,3	84	99,4	96,1
292.-/6	111,5	48,50	26,50	89,8	18,50	98,7	84	—	97,4
287.12/6	109,8	50,00	26,50	89,8	17,875	95,3	94,5	111,8	96,8
264.2/6	100,9	50,25	26,75	90,7	16,875	90,0	73,7	110,1	96,8
264.4/6	100,9	52,25	28,50	96,6	17,25	92,0	74,9	96	97,4
266.13/6	101,8	51,50	28,75	97,3	17,75	95,3	74,9	89,25	97,4
255.1/-	97,4	53,00	29,75	100,8	17,25	92,7	74,9	84,5	100,0
233.10/6	89,2	54,75	31,75	107,6	13,75	89,3	74,9	79,5	94,1
233.17/6	89,3	55,00	33,25	112,5	10,75	86,8	79	79	93,5
234.6/-	89,5	54,50	33,00	111,9	9,375	86,8	76,6	74,25	98,7
230.13/-	88,1	54,25	32,25	109,3	9	88,7	78,6	78,25	92,6
218.8/6	83,4	55,50	31,75	107,6	9,25	87,0	79,8	73,25	96,7
211.19/-	80,9	53,00	31,25	105,9	9,25	86,0	81,3	67,25	98,1
211.18/-	80,9	51,75	30,00	101,7	9,25	85,3	81,3	61,75	92,9
214.7/6	81,9	47,00	29,00	98,3	8,5	84,7	86,0	70,25	93,5
221.19/-	84,8	46,25	27,25	92,4	8,8	84,7	86,4	73	94,2
229.10/-	87,6	46,50 ⁵⁾	26,50 ⁵⁾	89,8 ⁵⁾	8,875	84,7	86,4	—	—
230.12/6	88,1	47,25 ⁶⁾	27,00 ⁶⁾	91,5 ⁶⁾	8,5625	84,0	86,4	—	—

1) Huidige officieele noteringswijze (Jan. 1928). 2) = Malting vóór de invoering van de huidige offic. noteringswijze (Jan. 1928). 3) Jaar- en maandgemiddelden afgerond op 1/8 pence. 4) beurs gesloten, 5) 2 Nov. 6) 9 Nov. 7) 1 Nov. 8) 8 Nov.

om het de consumptie mogelijk te maken, met het ter markt komen nog wat te wachten, dan wel of die voorraden zóódanig gereduceerd zijn, dat een spoedig ingrijpen van den import-handel noodzakelijk is. En iets verder ziende dan de allernaaste toekomst, mag niet uit het oog worden verloren, dat, vergeleken met vroegere jaren, tot nu toe van den nieuwen oogst van Centraal-Amerika slechts weinig vooraf is verkocht, zoodat bij het begin van het volgende jaar gerekend moet worden op een groot aanbod van zoowel gewassen als ongewassen koffie uit de verschillende tot deze rubriek behorende productielanden. Afgewacht dient te worden, hoe Brazilië zich dan daartegenover houden zal, te meer daar, ten gevolge van de hooge koffie-prijzen, die dat land door zijn verdedigings-politiek in de laatste jaren aan de wereld heeft voorgeschreven, de cultuur van het product in alle daarvoor in aanmerking komende andere landen belangrijk is uitgebreid.

Een telegram uit Brazilië berichtte dezer dagen, dat de voorraden in het binnenland van Rio teruggehouden, op 31 October bedroegen 714.000 balen tegen 793.000 balen op 9 October, hetgeen dus een vermindering beteekent van 76.000 balen. De limiet van de dagelijksche aanvoeren uit het binnenland naar de haven van Rio is door het Comité tot Permanente Verdediging van de Koffie voor het tijdperk van 16 tot 30 November vastgesteld op 11.685 balen.

De prijzen van gewoon goed beschreven Superior Santos op prompte verscheping zijn thans ongeveer 100/6 à 102/6 per cwt. en van dito Prime ongeveer 103/- à 104/6, terwijl zij van Rio type New-York 7 met beschrijving, prompte verscheping, bedragen 78/- à 79/6.

Van Robusta op aflading van Nederlandsch-Indië zijn de prijzen in de eerste hand op het oogenblik: Palembang Robusta, November-verscheping, 40¹/₄ ct.; Palembang Robusta, Dec. verscheping 40¹/₄ ct.; Benkoelen Robusta November verscheping 41¹/₂ ct.; Mandheling Robusta, November verscheping, 45¹/₂ ct.; alles per ¹/₂ KG., cif., uitgeleverd gewicht, netto contant.

De slot-noteringen te New-York van het aldaar geldende gemengd contract (basis Rio No. 7) waren:

	Dec.	Maart	Mei	Sept.
12 Nov.	\$ 15,72	\$ 14,90	\$ 14,43	\$ 13,60
5 "	" 15,94	" 15,26	" 14,84	" 14,07
29 Oct.	" 15,90	" 15,27	" 14,83	" 14,13
22 "	" 16,10	" 15,40	" 14,95	" 14,25

Rotterdam, 13 November 1928.

THEE.

De theemarkt is in de afgelopen week, na eenigen tijd vast te zijn geweest, weder vervallen in haar vroegere houding d.w.z. nauwelijks prijshoudend voor de ordinaire- en middensoorten, die dan ook meestal iets in prijs terugliepen en alleen vast voor de betere kwaliteiten.

De mededeeling, dat de officieele oogstraming voor Noordelijk Britsch-Indië tot ulto. October een hoeveelheid aanwijst van 307³/₄ miljoen lbs., hetgeen ca. 10 miljoen lbs. meer is dan over hetzelfde tijdvak van 1927, zal deze markt-tendenz wel in de hand hebben gewerkt, omdat daaruit blijkt, dat die oogst in October nog 2¹/₂ miljoen lbs. hooger is geweest dan dien van dezelfde maand van verleden jaar, wat niet verwacht werd.

De theemarkt te Calcutta blijft intusschen vast van toon en het aangeboden kwantum werd goed opgenomen.

VERKEERSWEZEN. VRACHTENMARKT.

Op de Noord-Amerikaansche Vrachtenmarkt blijft een vaste vraag bestaan van alle zijden, maar er wordt betrekkelijk weinig afgesloten; de vrachten zijn vast. De verkiezingen in Amerika hadden een belemmerenden invloed op de zaken.

De vrachten van de St. Laurens zijn natuurlijk vaster geworden, doordat het seizoen spoedig gesloten zal worden. Handige tonnage naar picked ports Bristol Kanaal werd bevracht tot 4/3 per qtr. zwaar graan. Van de Northern Range werd bevracht naar het Continent tot 15 cents, basis zwaar graan, naar Antwerpen/Rotterdam. Afsluitingen kwamen tot stand naar de Zwarte Zee tegen 19 cents zwaar graan, basis 1 haven, per December en naar Griekenland 4/2 per qtr. Er blijft een goede vraag bestaan naar handige tonnage voor Denemarken/Zweden en een Januari-boot werd bevracht tegen 21¹/₂ cents naar 3 loshavens. St. John meldt slechts één afsluiting, nl. naar de Middellandsche Zee voor December tegen 20¹/₂ cents. Van de Golf van Mexico werd een matig aantal zaken gedaan voor November belading en later. Voor prompt is er weinig tonnage te krijgen, met het gevolg, dat er voor volle ladingen gerst naar Bremen 21 cents betaald werd.

Suikerbevrachters van West-Indië blijven zeer terughoudend

en er hebben dan ook naar U.K./Continent geen afsluitingen plaats gehad. Aangezien de vraag naar tonnage echter wat opleeft, zou een Novemberboot wel 20/- kunnen maken voor de gewone U.K./Continent range. Er werden twee 7000 tonners gesloten van Cuba naar Shanghai tegen 28/9, resp. \$ 7.—

Van de Golf van Mexico naar 1 haven Australië/Nieuw-Zeeland werd voor olie in kisten een Decemberboot bevracht tegen 32 cents per kist, basis 1 loshaven.

Er was een opleving in de vraag naar tonnage voor graan van de North Pacific, maar over het algemeen is de markt zeer kalm. Door de terughoudendheid der reeders zijn de vrachten iets gestegen. Er werd o.m. gesloten: Vancouver naar U.K. Continent 32/6 (Antwerpen, Rotterdam of Bristol Kanaal 6 d. minder). Vancouver naar Spaansche Middellandsche Zee 35/6 voor December laden.

De vrachtenmarkt van La Plata was wederom vast en vrachtfijfers voor prompte booten vertoonden een lichte stijging. Van Upriver naar U.K./Continent moesten bevrachters 24/- betalen voor een prompte boot; voor begin December werd een boot bevracht ad 23/3. In dezelfde positie werd voor een 8000 tonner naar Venetië of Triëst 26/- betaald, terwijl naar Genua direct werd bevracht tegen 24/-. De vrachten voor December zijn ook beter ad 23/6 van Upriver naar U.K./Continent. Voor zaken in het nieuwe seizoen bestaat wat minder interesse, maar de vrachten bleven practisch onveranderd op 21/6 à 22/6 naar gelang van grootte, met ligdagen vanaf 15 Januari.

De chilispetervrachtenmarkt is rustig gebleven en de vrachten zijn onveranderd.

Van de Oostelijke markten valt te berichten, dat ofschoon er geen bepaalde activiteit te merken valt, de vrachten toch vast blijven, doordat er een voortdurend tekort aan tonnage is. Een volle lading Soyaboonen van Wladiwostok werd bevracht December/Januari laden ad 36/6 naar Rotterdam of Hamburg, 37/9 naar Hull/Liverpool/Avonmouth of Scandinavië, terwijl een iets kleinere Januari/Februariboot werd afgesloten tegen 36/- naar Rotterdam of Hamburg optie Hull tegen 1/3 meer en met de verdere optie van laden in Dalny ad 1/- minder. Ruimte in Lijnbooten is er tot Februari weinig te krijgen, maar er is tegelijkertijd ook niet veel vraag. 2000 Tons werden geboekt voor laatste helft November naar Rotterdam of Hamburg tegen 35/-, terwijl twee contracten, ieder van 24.000 tons, werden gesloten voor maandelijksche verschepingen van 3000 tons Maart/October naar dezelfde havens ad 30/-.

Van Australië is nog bijna geen bevrachting te melden naar U.K./Continent en de belangstelling der bevrachters is hoofdzakelijk beperkt tot Oostelijke destinaties.

Van de Donau en Zwarte Zee is ook geen nieuws te melden en evenmin van de Middellandsche Zee.

De uitgaande Engelsche kolenvrachtenmarkt is vast gebleven, een goede vraag blijft overheerschen, speciaal voor vroeg laden. De vrachten zijn naar alle richtingen gestegen; de vrachten naar Port Said en Alexandrië zijn opnieuw van 3 d. tot 6 d. gestegen. De volgende afsluitingen werden gedaan van Zuid Wales: Rouaan 4/9; Gibraltar 9/- Genua; 10/6; Piraeus 12/6; Alexandrië 12/7¹/₂; Port Said 12/6; Djibouti 16/-; Las Palmas 9/9; Rio Santos 14/-; en Buenos Aires 15/-; en van de Oostkust: Gothenburg 8/3; Hamburg 5/-; Rotterdam 4/3; Antwerpen 3/-; Rouaan 5/-; Gibraltar 8/9; Genua 10/-; Alexandrië 11/7¹/₂ en Buenos Aires 15/-.

RIJNVAART.

Week van 4 t/m. 10 November 1928.

De aanvoeren van zeezijde bleven normaal. Scheepsruimte, hoewel niet overvloedig beschikbaar, bleef bij matige vraag ruimschoots voldoende. De uitsluiting in het Ruhrgebied bleef voortduren, tengevolge waarvan verscheidene ertsbooten in Rotterdam op den wal of in rijnschepen werden opgeslagen. De ertsvracht bedroeg f 0.60 à f 0.55 met ¹/₄ en f 0.70 à f 0.65 met ¹/₂ lostijd. Naar den Bovenrijn betaalde men voor ruwe producten gemiddeld f 1.25 à f 1.30 per last met verkorten lostijd. In daguur werd niets bevracht. Het sleeploon bedroeg gemiddeld f 0.35 tarief. De waterstand bleef langzaam vallend. Naar den Bovenrijn werd op M. 2.10 à M. 2.20 afgeladen. Naar de Ruhrhavens werd op vollen diepgang afgeladen; in het laatst der week groote schepen niet meer dan M. 2.70 diepgang.

In de Ruhrhavens ondergingen de vrachten geen wijziging. Voor exportkolen naar Rotterdam bedroeg de vracht M. 1.20 met vrij sleepen. De beschikbare scheepsruimte werd wel schaarscher, omreden de lossing der ertsschepen door de uitsluiting veel vertraging ondervond. De vraag naar scheepsruimte was echter zeer matig, zoodat de vrachten op hetzelfde peil bleven.

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM 'S-GRAVENHAGE ROTTERDAM
BATAVIA

AMOY, AMPENAN, BANDOENG, BOMBAY, CALCUTTA, CHERIBON, GORONTALO, HONGKONG, KOBE, MAKASSAR, MEDAN, MENADO, PALEMBANG, PASSOEROEAN, PEKALONGAN, PROBOLINGGO, SEMARANG, SHANGHAI, SINGAPORE, SOERABAYA, TEGAL, TJILATJAP, TOKIO, WELTEVREDEN, YOKOHAMA

Naamlooze Vennootschap
Maatschappij tot Vervaardiging van Snijmachines volgens

„van Berkel's Patent”

en van andere Werktuigen, te Rotterdam.

Uitgifte van 4667 Aandeelen à f800.- nom. elk

De ondergeteekende bericht dat, behoudens goedkeuring van de aanhangige voorstellen tot statutenwijziging door de Vergadering van Aandeelhouders en de daarop te verkrijgen Koninklijke Bewilliging, de Inschrijving op bovengenoemde aandeelen, uitsluitend voor Aandeelhouders, zal zijn opengesteld op:

MAANDAG 19 NOVEMBER a.s.

van des voormiddags 9 tot des namiddags 4 uur,

tot den koers van 175 %

bij hare kantoren te Amsterdam, te Rotterdam en te 's-Gravenhage, op de voorwaarden van het prospectus dato 10 November 1928, waarvan exemplaren met inschrijvingsbiljetten bij bovengenoemde kantoren verkrijgbaar zijn.

AMSTERDAMSCH BANK

Amsterdam, 10 November 1928.

N.B. De aandacht wordt er op gevestigd dat claims van Aandeelen à f640,— nom. bruin gekleurd zijn, die van Aandeelen à f320,— nom. blauw.

Waarom adverteeren in,
en 'n exempl. koopen van

KELLY'S DIRECTORY?

Omdat deze uitgave jaarlijks wordt gekocht en geraadpleegd door tienduizende groote firma's over de geheele wereld, en U, wanneer Uw naam daarin opvallend is gedrukt, voortdurend exportaanvragen zult ontvangen.

Op Uw beurt vindt U er de adressen in van alle handelslichamen, welke in Uw artikel belang stellen, zoodat de gelegenheid om het aantal Uwer relaties uit te breiden, voor het grijpen ligt.

Wanneer U *Exporteur, Importeur, Fabrikant* of *Groothandelaar* is, moogt U niet nalaten zich ten minste van de uitstekend bekend staande Kelly's Directory op de hoogte te stellen. Vraagt kosteloos prospectus of bezoek van een vertegenwoordiger aan

**NIJGH & VAN DITMAR'S
UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
WIJNHAVEN 113 — ROTTERDAM
TELEFOONNUMMER 7843**

Naamlooze Vennootschap

Wilton's Machinefabriek en Scheepswerf Rotterdam

Scheepsbouw en Machinefabricage. Speciale inrichting voor reparatiën van elken omvang. Vijf droogdokken met lichtvermogen tot 46000 ton. ⚙️ Dwarshelling. Drijvende kranen met een lichtvermogen tot 120 ton.

Telefoon: 6707, 6708, 7303
7304, 7305, 7325

Telegramadres: „WILTON” Rotterdam